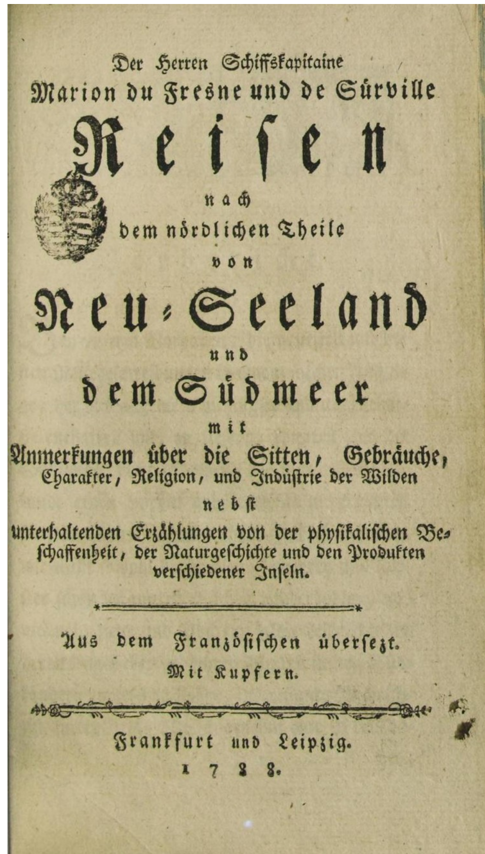

Der Herren Schiffskapitaine
Marion du Fresne und de Sürville
Reisen
nach
dem nördlichen Theile
von
Neu-Seeland
und
dem Südmeer
mit
Anmerkungen über die Sitten, Gebräuche, Charakter, Religion, und Indüstrie der Wilden
nebst
unterhaltenden Erzählungen von der physikalischen Beschaffenheit, der Naturgeschichte und den Produkten verschiedener Inseln.

Aus dem Französischen übersezt.
Mit Kupfern.

Frankfurt und Leipzig.
1788.

ANONYMUS

MARC-JOSEPH MARION DU FRESNE UND DE SÜRVILLE REISEN NACH DEM NÖRDLICHEN THEILE VON NEU-SEELAND UND DEM SÜDMEER

DE REIZEN VAN MARC-JOSEPH MARION EN DE SÜRVILLE NAAR HET NOORDELIJKE DEEL VAN NIEUW-ZEELAND EN DE ZUIDZEE

1 7 8 8

vertaling:

Ruud Muschter
∴

Groningen

muschter@home.nl

alle werken:
www.archive.org

24 december 2024

INHOUDSOPGAVE

BRONVERMELDING

Leipzig, 1788

https://www.zvdd.de/dms/load/met/?PPN=urn%3Anbn%3Ade%3Absz%3A14-db-id3529778922

https://digital.slub-dresden.de/werkansicht/dlf/57317/1

Sächsische Landesbibliothek - Staats- und Universitätsbibliothek Dresden

HET OMSLAG

De reizen
van de heren Marion du Fresne en De Sürville
naar
het noordelijke deel
van
Nieuw-Zeeland
en
de Zuidzee
met
aantekeningen omtrent de zeden, gebruiken,
de aarde, religie en werkzaamheid der wilden
benevens
onderhoudende verhalen over de natuurkundige[1]
ge-
gesteldheid, de biologie en de producten
van diverse eilanden.

Uit het Frans vertaald.
Met kopergravures.

Frankfurt en Leipzig.
1788.

[1] "physikalische". Deze term komt verderop terug, waarbij niet altijd te zien is of 'natuurkundig' dan wel 'lichamelijk' bedoeld is. In de vertaling is daarom naar de context gekeken.

INLEIDING VAN DE VERTALER

De titel vermeldt twee personen. Enerzijd Marc-Joseph du Fresne (1724-1772) en anderzijds De Sürville. Van laatst-genoemde wordt geen voornaam vermeld, maar hij is onge-twijfeld Jean-François de Surville (tegenwoordig zonder trema geschreven), 1717-1770. In de vertaling wordt steeds de laatstgenoemde schrijfwijze gebruikt.

Er is ook een eerdere versie verschenen, en wel in 1783. Op het titelblad daarvan wordt vermeld, dat de tekst is samen-gesteld uit de dagboeken, door de heer Crozet.

Du Fresne was oorspronkelijk van plan om de hypothetische Terra Australis incognita te ontdekken. De ontdekkingsreis is een romantisch verhaal over de contacten tussen de Fransen en de 'wilden'. Zij worden aanvankelijk zeer vriendelijk door de inlanders opgenomen en werken met hen samen. Geheel onverwacht echter, loopt het uit op een drama, doordat de kannibalistische inlanders een slachting aanrichten onder de scheepsbemanning.

Ongebruikelijk is, dat aan de titelpagina een afbeelding voorafgaat. Vanwege de wenselijker structuur is er in deze ver-taling voor gekozen om eerst de titelpagina af te beelden, en verderop de genoemde afbeelding.

De hoofdstuktitels beginnen steeds ergens in de pagina's. Voor de duidelijkheid beginnen alle hoofdstukken in deze vertaling op een nieuwe pagina.

In het werk is sprake van 'Indianer'. Heb dit steevast met 'Indiërs' vertaald. Het grensgebied is niet geheel duidelijk. In-dianen zijn de

oorspronkelijke bewoners van Amerika. Maar wanneer we kijken naar bijvoorbeeld Guam, dan ligt dat in Micronesië en valt feitelijk onder Amerika. Maar er valt wat voor te zeggen om het tot Indië te rekenen. Dat de auteur ook de term 'Kaffir' (kaffer) gebruikte, moet uiteraard in het licht van zijn tijdsgewricht worden bezien.

Het werk vermeldt, dat bepaalde eilanden na hun ontdekking door Marion een naam kreeg toebedeeld. De equivalenten van deze benamingen heb ik nergens kunnen achterhalen.

Een enkele keer schrijft de auteur na een bepaald woord, bijvoorbeeld bij planten of vissen, een Frans of Latijns equi-valent. Dit valt te verklaren uit het feit dat het bij dit werk om een vertaling vanuit het Frans gaat. Sommige Franse woorden staan weer op zich vermeld. Afhankelijk van de situatie is er in deze vertaling een voetnoot van gemaakt.

Ruud Muschter.

DE TEKST

VOORWOORD

Bij ons voornemen om de nieuwste en beste reisbeschrijvingen in een uittreksel te leveren dat het algemeen nuttigste en aangenaamste moet bevatten, konden ons de zuiderlingen[2] niet ontgaan, die thans in de aardrijkskunde een voorheen groten-deels onbekend vijfde werelddeel uitmaakten. Wij wilden echter niet de zowel uit Hawkesworth en Forster reeds bekende kwesties herhalen, als wel nieuwe - en zelfs voor lezers die zich reeds hebben omgezien naar de zojuist bedoelde werken in de zuidelijke landen, interessante - berichten mededelen. Hoe aangenaam was het ons daarom, een nieuwe reis naar de Zuidzee te verkrijgen, die te Parijs in 1783 is uitgekomen, en ondernomen werd door de Franse scheepskapitein, de heer Marion du Fresne, over wiens naam en onfortuinlijke noodlot[3] reeds in de 'Forsterischen Reise' melding geschiedde. Men wachtte met verlangen op een

[2] "Südländer". Deze term is niet eenduidig en heeft in de loop de tijd verschillende inhouden gehad. Zie: https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/german-english/sudlander

uitvoeriger beschrijving van de reis van Marion, en thans hebben wij het genoegen deze aan onze lezers in een uittreksel van het Franse origineel in handen te geven. De auteur ervan is hoofdzakelijk de heer Duclesmeur, die Marion als kapitein van het schip 'Marquis Le Castries' begeleidde en, na de gruwelijke moord op Marion door de Nieuw-Zeelanders, het opperste commando voerde. Doch de aantekeningen over de natuurlijke gesteldheid van het noordelijke deel van Nieuw-Zeeland en over de zeden der inwoners zijn ontnomen aan het verslag van de heer Crozet, die na Marions dood het commando over het schip 'Le Maskarin' overnam. En van deze stammen de tekeningen, met de getrouwe reproductie waarvan dit werk gesierd is. Men treft daarin niet slechts een zeer onderhoudend en betrouwbaar relaas aan over het verblijf van Marion in het noordelijke deel van Nieuw-Zeeland in het jaar 1772, over zijn omgang met de wilden en over hun aan hem en zijn ongelukkige metgezellen begane trouweloosheid, doch ook een belangrijk lezing over de zeden en gebruiken, het karakter, de religie, de werkzaamheid, et cetera, der wilden, alsook over de natuurkundige gesteldheid, biologie[4] en producten van het land. Verder nieuwe berichten over de Mariaanse eilanden, met name over het hoofdeiland Guam, alsook over de Filippijnse eilanden, die bij Cooke niet te vinden zijn. Aan deze reis is in het Frans nog een uittreksel toegevoegd uit de reis van de heer De Surville, die de Zuidzee tegelijkertijd met de beroemde Cook

[3] Hij werd halverwege de expeditie gedood bij een militaire aanval.
[4] "Naturgeschichte".

doorvoer, en indertijd in de Nieuw-Zeelandse - door hem 'de Lauriston' genoemde - Baai voor anker lag, toen Cook in 1769 op zijn eerste reis de beide bergtoppen, die deze formeren, voorbijzeilde. Wij delen het ook enigszins ingekort mede, aangezien het verscheidene dingen bevat die nieuw zijn.

NIEUWE REIS NAAR DE ZUIDZEE.

De heer De Bougainville had op zijn reis rond de wereld in de jaren 1768 en 1769 een Indiaan uit het in de Zuidzee liggende eiland Tahiti met zich medegebracht naar Frankrijk. Deze vreemdeling had in Parijs door zijn oprechte gedrag en door zijn voortreffelijke natuurlijke gaven de opmerkzaamheid gewekt. De regering zond hem naar het eiland France, met het bevel dat men hem wederom naar zijn vaderland moest bevorderen.

De heer Marion du Fresne, kapitein van een brander[5], een bekwaam zeeofficier, greep begerig deze gelegenheid aan, om door een nieuwe reis en door ontdekkingen in zulke weinig bekende oorden naam te maken, en bood aan om op zijn eigen kosten de Indiaan naar huis te voeren, voor zover aan zijn - aan hemzelf toebehorend - schip een koninklijk vrachtschip ter begeleiding werd medegegeven. Het bestuur op het eiland France

[5] Een schip dat gevuld met explosieven naar een ander schip wordt gestuurd. Dit kan echter uiteraard niet het vaartuig zijn geweest waarop hij bevelvoerend zelf aanwezig bleef.

ondersteunde hem met een geldelijk voorschot ter uitrusting van beide schepen, en verzorgde hem tevens met de uitvoerige aanwijzingen over welke natuurkundige en morele waarnemingen hij in de landen waar hij naartoe wilde reizen, moest maken.

De gouverneur van de eilanden France en Bourbon was het er hoofdzakelijk om te doen, dat de noordelijkste kant van de zuidelijke landen, die het dichtste bij de koloniën en onder een gematigder klimaat ligt, ontdekt werd. Hij hoopte namelijk, dat aldaar hout voor mastbomen en honderd andere benodigde dingen te vinden zouden zijn, die vanuit de hoofdstad niet anders dan met veel moeite en tegen zeer hoge kosten aangevoerd konden worden. Buitendien had hij Marion te verstaan gegeven, dat gedurende het seizoen van november tot april de vaartuigen van het eiland France eenvoudig niet te gebruiken waren, doch in de haven moesten liggen, waar ze evengoed niet tegen de stormen gezekerd waren en de kolonie dus slechts tot last waren; dat derhalve dit seizoen voor een reis naar de zuidelijke landen de allergemakkelijkste was; dat dientengevolge ook de eilanden France en Bourbon van de ontdekking van deze landen een aanzienlijk voordeel zouden hebben. Genoeg voor Marion om zijn begeerte naar de roem zulke nuttige ontdekkingen te hebben gedaan, aan te vuren.

Nu had indertijd ook net het hof de scheepsluitenant de heer De Kerguelen[6] naar het eiland France gezonden en hem toegestaan dit

[6] Ongetwijfeld betreft het Yves Joseph de Kerguelen de Trémarec, 1734-1797.

werelddeel te bezoeken, om daarvan zo volko-men mogelijk kennis naar al zijn bewoonde en onbewoonde delen op te doen. Het was voor het bereiken van de oogmerken van het hof van belang, Marion daarvoor te interesseren, die in een ogenschijnlijk veel gunstiger seizoen de reis wilde maken dan De Kerguelen, die toch al langs een gans andere weg zijn ontdekkingen moest volvoeren.

Marion koos nu in de kolonie de ervarenste officieren uit en haalde ook mij over, dat ik als tweede officier met hem de reis maakte.

De Indiaan uit Tahiti, genaamd Manoa, ging met Marion op 18 oktober 1771 scheep. De beide schepen, namelijk de Mascarin onder commando van Marion, en de Marquis van Cameur onder commando van de ridder de heer Duclesmeur, gingen eerst bij het eiland Bourbon voor anker liggen. Hier werd de Indiaan door de pokken getroffen, welke gift hij waarschijnlijk op het eiland France had opgelopen, waar deze epidemische ziekte bij het vertrek der schepen de gruwelijkste verwoestingen aan-richtte.

Marion, die zich van het eiland Bourbon moest verwijderen, opdat hij niet ook de kolonie aldaar met een ziekte zou aansteken die er voor net zo gevaarlijk werd gehouden als de pest, maakte zich op en liep binnen in de baai van Fort Dauphin op het eiland Madagaskar, om de ziekte af te wachten en te verhoeden dat die op de Kaap de Goede Hoop werd gebracht, waar hij zich volledig van voorraad moest voorzien. Alleen de Indiaan Manoa stierf de dag daarna, toen wij in de baai geankerd hadden.

Welnu, aangezien het eerste oogmerk van onze vaart, namelijk de Indiaan naar zijn vaderland te brengen, door de dood van deze verijdeld was, zou het wellicht raadzamer zijn geweest om de schepen wederom naar het eiland France te varen. Doch de begeerte naar nieuwe ontdekkingen woog bij Marion meer dan al het andere.

Wij richtten onze loop naar de Kaap de Goede Hoop, waar wij in weinig dagen onze beide schepen met de nog benodigde voorraad voor anderhalf jaar voorzagen.

Hierop maakten wij ons op 28 december 1771 zeilvaardig, en om 11 uur 's voormiddags liet Marion naar het zuiden sturen, met het voornemen om de zuidelijke landen te ontdekken.

Reeds in 1737 had Bouvet de Lozier[7] iets soortgelijks voor-gesteld en een voorgebergte gevonden dat hij de 'Kaap der Circumcisie'[8] noemde. Het heeft er echter alle schijn van, dat het door hem ontdekte land niet datgene was, waar kapitein Gonneville in 1703 geland was.

Marion concludeerde na de door Bouvet ingeslagen weg, dat hij deze landen bij de door Madagaskar gaande meridiaan naar het oosten[9] moest zoeken.

Onze vaart had sinds ons vertrek van Kaap de Goede Hoop niets opmerkelijks tot aan de 7e januari 1772, toen wij na de gemeten breedte

---

[7] "Losier-Bouvet". Lees: 'Jean-Baptiste Charles Bouvet de Lozier', 1705-1786.

[8] "Kap der Beschneidung", lees: 'Cap de la Circoncision'.

[9] "Morgen". Oud-Duitse term. Zo staat 'Süden' voor het middaguur.

ontdekten, dat wij in de poolhoogte van de eilanden Dina en Marzeven waren. Aan deze eilanden is op Van Keulens[10] kaarten de zuidelijke[11] breedte van 40 tot 41° gegeven. Ze zijn door diverse Hollandse schepen nauwkeurig onderzocht geworden, en men heeft mij ook gezegd, dat daarop hout en water kan worden aangetroffen. Wij schatten onze lengte op 20°, 43" oostwaarts van de Parijse zuidelijke lijn[12]. Op de volgende dag zagen wij een grote hoeveelheid fregatten (goëlettes, een soort zeevogel), waaruit wij concludeerden dat wij van de genoemde eilanden niet ver verwijderd waren. De zee was stormachtig en de wind hevig. Wij verlieten deze omgeving op de volgende 9e januari.

Op de 11e bevond ik 45°, 43" zuiderbreedte, en de lengte zou 28°[13], 46" oostwaarts van de Parijse meridiaan kunnen zijn.

Hoewel in de zuidelijke hemisfeer januari met juli van de noordelijke hemisfeer overeenkomt, ondervonden wij toch in het klimaat dat midden in de gematigde zone schijnt te liggen, midden in de zomer een hevige vorst. Vanwege de sneeuw die vrijwel de ganse tijd viel zolang wij in deze omgeving ver-wijlden, konden wij aan deze niet een snelle verandering van het klimaat toeschrijven.

Op 12 januari zagen wij meeuwen, fregatten, zeewolven en zeegras. Marion liet 's avonds om 6 uur het zinklood uitwerpen, doch men vond geen

---

[10] "Van-Ceulen's". Vermoedelijk betreft het Gerard Hulst van Keulen, 1733-1801.

[11] "mittagliche".

[12] "Mittagslinie".

[13] Onzeker. Alleen de 8 is goed leesbaar.

grond, ongeacht dat honderddertig klaf-ter[14] naar beneden werd gelaten. Om 8 uur haalden wij het grote zeil binnen en voeren de gehele nacht met de twee bovenmasten en de fokkemast. De zee was zeer stil en het weer was nevelig. Ik bemerkte na zonsondergang, dat de fregatten benevens ande-re zeevogels hun trek naar het oosten en oostzuidoost namen. Een teken dat daarnaartoe land moest zijn.

[14] "Klafter". Lengtemaat, gemeten naar een mens die beide armen wijd uitspreidt.

ONTDEKKING VAN ENKELE ZUIDELIJKE EILANDEN.

Op de 12e zagen wij 's ochtends om 6 uur vanuit het westen de fregatten, meeuwen en andere vogels, die zich nimmer ver van het land verwijderden, terugkomen. Wij richtten onze loop naar oostzuidoost en kregen een hoeveelheid zeewolven in het zicht. De zee was met zeegras bedekt, doch nog steeds vonden wij op 130 klafter geen grond.

Om 2 uur in de namiddag waren wij door een dikke nevel omhuld en hadden ook regen. De zee was stil en glad, doch naar het westen vertoonde zich een hoge golf (houle). Om 4 uur werd de wind sterker. Wij streken het grote zeil. De zee werd onrustig.

Om half 5 ontdekten wij land, dat zich op een afstand van 4 tot 5 mijl van het westzuidwesten naar het westnoordwesten uitstrekte. Wij sondeerden en vonden op 80 klafter grond van grove, met koraal vermengde, grond. Tegelijkertijd zagen wij zeer duidelijk een ander land in het noorden.

Van het eerste konden wij de kust slechts 6 tot 7 mijl onderkennen, doch zagen noch naar westnoordwest, noch naar zuidwest, dat het aldaar eindigde, zodat dit land zich zeer breed kan uitstrekken. Het scheen mij zeer hoog en vol bergen te zijn, die dubbel en driedubbel over elkander lagen. Marion noemde het 'het Land van de Hoop', omdat de ontdekking ervan ons met de hoop het vasteland te vinden, vleide. Het was te zeer beneveld, dan dat wij konden onderscheiden of het begroeid en bewoonbaar was.

Door de aanblik van deze landen naar het westen en noorden vreesde Marion in een bocht te zijn. Des te meer, aangezien men ook in het zuidoosten land meende te zien, en hij liet naar het noorden sturen. De wind werd sterker en de zee zeer stormachtig. Wij trachtten vergeefs om rond het noordelijk eiland tegen de wind in te zeilen. Wij voeren ernaast onder de wind voorbij. Wij hadden de noordwestelijke kant ervan niet gezien. In het voorbijvaren bemerkte ik, dat het aan zijn noordoostelijke kant een boezem had, die tegenover een grote opening verscheen. Rondom deze opening toonde zich een hoeveelheid sterke, witte vlekken, die van een afstand op een kudde schapen leek. Had de tijd het toegestaan, dan hadden wij vermoedelijk tegenover de boezem een ankergrond gevonden. Mij dunkte aldaar een waterval die van de bergen naar beneden viel te hebben waargenomen. Toen wij rond dit eiland voeren, ontdekten wij drie kleine daarvan afgezonderde eilandjes. Twee ervan lagen binnen een grote door de kust gevormde verdie-ping, en het derde eindigde[15] haar noordelijke[16] spits. Dit eiland scheen ons onvruchtbaar, van ongeveer 7 tot 8 mijl in omvang, zonder groen. De kust leek tamelijk veilig en gevaarloos. Marion noemde het 'het Helings Eiland'.[17] Deze beide eilanden liggen op 46°, 45" zuiderbreedte, en 34°, 31" op de

---

[15] "endigte". Onduidelijk.

[16] "mitternächtliche".

[17] "Hölungsinsel". Onduidelijk welk eiland dit betreft. Aangezien de tekst uit het Frans stamt, zou dit een vertaling kunnen zijn van 'Île de la Guérison'. Een dergelijk eiland bestaat weliswaar, maar dat ligt in Canada, op 46° noorderbreedte, 74° westerlengte.

Parijse meridiaan naar het oosten; een 0,5° oostelijker dan de weg die Bouvet genomen had om de landen van Gonneville op te zoeken.

Op de volgende 14e januari wendden wij ons wederom naar het land van de Hoop[18] en naderden het tot op 6 mijl. Wij wierpen nogmaals het lood uit en bevonden nog op 80 klafter grond van het met schelpstukken vermengde zand ervan. Ik bemerkte een door vlakke aardtongen gevormde boezem. Wij waren niet dichtbij genoeg om te onderkennen of dit land bomen had. Bovendien was het te zeer beneveld. Doch het kwam ons zeer groen voor. De bergen waren zeer hoog en bovenaan met sneeuw bedekt. Men kan ze op de zee 12 mijl ver zien. Wij hadden gaarne van dit land preciezer kennis genomen, alleen stieten onze beide schepen tegen elkander aan en werden hierdoor beschadigd, zodat wij drie dagen met het repareren ervan moesten doorbrengen. Ondertussen werd de wind sterker en richtten wij onze vaart verder, doordat wij ons op de hoogte van 46° zuiderbreedte hielden.

Ik kan hierbij niet onopgemerkt laten, dat de dikke en bijna voortdurende nevels in deze omgevingen het onderzoek ervan zeer moeilijk, en de scheepvaart uiterst gevaarlijk maken. Te oordelen naar de met sneeuw bedekte bergen, zouden wij enkele graden verder naar het zuiden de zee, net zoals Bouvet, met ijs belegd, aangetroffen hebben.

Sinds ons de voorgemelde landen, die wij thans achter ons lieten, in het zicht waren gekomen, zagen wij zonder uitstel dagelijks zeegras, fregatten, watereenden, pinguïns en zeewol-ven.

[18] "Hoffnungslande".

Wij hadden immer nevel, regen en een uitzonderlijke koude tot aan de 24e januari, toen wij nieuwe landen ont-waarden. Ze kwamen ons eerst als twee eilanden voor, doch spoedig onderkenden wij ze als twee voorgebergten, en het dunkte ons, op enige afstand een doorlopend land tussen beide te zien. Een ogenblik daarop onttrokken de nevel en de nacht ze ons aan het zicht. Ze liggen op 46°, 5" zuiderbreedte, en 42° oosterlengte van Parijs. Marion noemde ze 'de Koude Eilanden'.

Op de 23e hoopten wij ze wederom te zien, doch het had er alle schijn van, dat wij ons gedurende de nacht daarvan verwijderd hadden. Bovendien waren de weersomstandigheden nevelig en het regende. Wij bevonden ons in zeestromen die sterk naar het noorden en zuiden liepen,

Op die dag richtten wij onze loop naar het oosten. De Castries[19], die achter ons was, gaf het teken dat het land zag. Dit was een zeer hoog eiland, dat mij in een zeer aanzienlijke kaap leek uit te lopen. Wij naderden het op 6 tot 7 mijl, toen een dichte nevel, die meer dan 12 uur aanhield, het ons aan het zicht onttrok. Marion deed niettemin zijn uiterste best om nog dichterbij te komen, doch onze mensen konden vanwege de bestendige regen en de koude niet anders dan met grote moeite werken. De matrozen waren voor dit klimaat, waar de zomer strenger is dan de winter op de Franse kusten, niet warm genoeg gekleed. Wij werden werkelijk rond 5 uur 's avonds ijs gewaar.

Op de 24e zagen wij dit eiland rond 3 uur 's ochtends wederom. Het was niet zeer winderig.

[19] "Der Castries". Lees: het schip 'Marquis le Castries'.

Niettemin was de zee onrustig, doch het weer wat minder nevelig. Marion beval het te naderen en eromheen te varen. Ik zag het op een afstand van 2 mijl zeer duidelijk. Het is rond en zo hoog, dat men het bij goed weer op 20 mijl kon zien. De bergen zijn bovenaan met sneeuw bedekt.

Rond 9 uur 's ochtends ontwaarden wij in het zuidoosten een ander eiland, dat mij nog hoger dan het vorige scheen. Het was ook rond, bergachtiger dan het eerste, doch kleiner. Wij noem-den het 'het Dorre Eiland'. De beide eilanden liggen oostelijk en westelijk; het ene van het andere ongeveer 9 mijl van kaap tot kaap verwijderd. Marion zond mij met een boot af, opdat ik van het grootste in naam van de koning bezit zou nemen. Het ligt op 46°, 30" zuiderbreedte, en de lengte schatten wij op 43° oostwaarts van de Parijse meridiaan. Marion noemde het 'het Eiland der Inbezitneming'.

LANDING OP EEN ZUIDELIJK EILAND EN DAAROVER GEMAAKTE AANTEKENINGEN.

Mijn eerste bezigheid nadat ik aan land was gekomen, bestond eruit, dat ik de houder waarin het bericht van de inbezitneming zich bevond, boven op een - uit over elkander gelegde stenen van 50 voet hoog boven het zeeoppervlak opgerichte - piramide neerlegde. Op de plek waar ik aan land ging, viel er niets dan stenen aan te treffen.

Ik vond spoedig een hoogte waarvandaan ik in verscheidene dalen sneeuw ontwaarde. Het land scheen dor, met laag, zeer zacht gras bedekt. Ik bemerkte verscheidene olieachtige planten die men 'ficoïdes' noemt en die lijken op die, welke op het voorgebergte van De Goede Hoop zo talrijk zijn. Aan de oever bemerkte ik lage, zeer zachte biezen, die er als gras uitzagen, en kleine zeevenkels (cristes marines). De rotsen waren met mos overtrokken. Het zeegras, dat de kust omgaf, was buitengewoon groot en droeg zeer brede bladeren.

Ik kon op dit eiland noch bomen, noch struiken vinden. Bij mijn korte verblijf kon ik ook geen zoetwater ontdekken. Het schijnt echter, dat het in de dalen zou kunnen worden aangetroffen.

Aangezien dit eiland aan bestendige stormen - die door de westenwinden die in deze omgevingen het ganse jaar waaien, worden opgewekt - zijn blootgesteld, schijnt het niet bewoon-baar. Ik heb er geen andere dieren op aangetroffen dan zeewolven, pinguïns, Kaapse stormvogels[20] (damiers, anser, procellaria capensis),

[20] "Landzeiger".

spanwijdten[21], zeeraven[22], eenden en alle soorten van watervogels die de schippers op de open zee aantreffen, wanneer zij het voorgebergte van de Goede Hoop passeren. Deze dieren, die wellicht nog door geen mens gezien zijn, waren in het geheel niet wild en lieten zich met de hand aanraken. De vrouwtjes broedden rustig boven hun eieren, andere voederden hun jongen, de zeewolven maakten in onze tegenwoordigheid hun sprongen en bleven spelen, zonder in het geringste schuw te zijn.

Ik bemerkte met verwondering een witte duif die zonder twijfel uit een naburig land verdwaald was. Hieruit liet zich, naar mij dunkt, vermoeden, dat wij niet meer ver van een aanzienlijk land - dat zaadkorrels, als de feitelijke voeding van de duiven, draagt - verwijderd konden zijn. In dit vermoeden werden wij gesterkt, toen wij in deze in de gematigde zone liggende omgeving zeer sterk ijs aantroffen. Het had alle schijn, dat wij het vaste zuidelijke land ontdekt zouden hebben, wanneer wij niet wegens de slechte toestand waarin de Castries zich bevond, ervan afgehouden waren geweest om verder naar het zuidoosten op te rukken.

[21] "Envergures", onduidelijk.
[22] Een ombervis.

VOORTZETTING VAN DE REIS.

Wij hielden ons bestendig op de hoogte van 46 tot 47° zuiderbreedte. Wegens de voortdurende dikke nevel, moesten wij dikwijls kanonschoten afvuren om niet van elkander ge-scheiden te worden.

Op 2 februari waren wij op 47°, 22" zuiderbreedte, en 62° oosterlengte, dus 1°, 18" noordelijker dan de landen welke op de 13e van deze maand - derhalve eenendertig dagen later dan wij onze eerste ontdekkingen in dit werelddeel gemaakt hadden, door de koninklijke schepen, de Fortuna en de Dikbuik - ontdekt werden. De meerwolven, het zeegras en de vogels die wij iedere dag zagen, en ten slotte een dikke nevel wanneer de winden uit het noorden bliezen, kondigden ons naar het zuiden een land aan dat niet ver van ons af kon zijn.

Ik nam op 10 februari 45°, 36" zuiderbreedte waar, en tegelijkertijd werd de lengte op 81°, 30" geschat. Nadat ik echter op deze dag verschillende afstanden van de maan van de zon had waargenomen, bleek dat wij ons in werkelijkheid op 90° van de lengte van Parijs oostwaarts bevonden.

Van nu af aan veranderden wij onze loop en Marion liet hen naar de zuidelijke spits van Nieuw-Holland[23], die onder de naam 'Van Diemensland'[24] bekend is, richten. Onze vaart had niets opmerkelijks, totdat wij deze landen op 3 maart in het zicht kregen. Naar mijn berekening bevonden wij ons indertijd op 42°, 56" zuiderbreedte, en 126°, 20" van de lengte van de

---

[23] Thans 'Australië' genoemd.

[24] "Diemensland". Thans 'Tasmanië' genoemd.

Parijse meridiaan. Wij ankerden in de baai die door Abel Tasman 'de Frederik Hendriksbaai' genoemd is geworden, en volgens deze zeevaarder op 43°, 10" zuiderbreedte ligt.

VERBLIJF OP VAN DIEMENSLAND; BESCHRIJVING VAN HET LAND; AANTEKENINGEN OVER DE INWONERS.

Wij konden meteen toen wij geankerd hadden, dertig mensen onderscheiden die zich aan de oever verzameld hadden. De aanblik van het land was veelbelovend. Gedurende de dag en de nacht zagen wij zo nu en dan vuur en rook en concludeerden daaruit, dat het zeer bewoond moest zijn.

Op de volgende dag zond men de boten naar het land. Enkele officieren, soldaten en matrozen bestegen zonder tegenstand de oever. De landbewoners betoonden zich zeer goedmoedig. Zij legden hout op elkander en maakten een soort brandstapel. Daarna reikten zij de nieuw gelanden enkele brandende latten[25] en schenen hun aan te sporen om de punt[26] aan te steken. Men begreep niet wat dat moest betekenen en ontstak die. De wilden waren daarover niet verbaasd[27], stonden om ons heen, zonder de minste uiting van vriendschap of vijandschap en hadden ook hun vrouwen en kinderen bij zich. Mannen en vrouwen waren van gewone groei, zwart van kleur met kroeshaar, en allen met elkander naakt. Enkele vrouwen droegen hun kinderen met strikken van biezen vastgebonden op de rug. De mannen waren allen met spitse stokken en met enkele stenen, die ons aangescherpt voorkwamen en net

---

[25] "brennende Reiser".

[26] "Stosz". Onduidelijk, mede gezien het enkelvoud.

[27] Onduidelijk. Het geschiedde immers op hun aanwijzing.

zoals het ijzer aan de bijlen gevormd waren, bewapend.

Wij bemerkten, dat deze wilden kleine, groenachtige ogen, een ver opengesperde mond, zeer witte tanden en platgedrukte neuzen hadden. Hun haren, die op de wol van het kafferkoren[28] leken, waren in knoeten gebonden en met rode oker of rood-steen[29] bestrooid. De manspersonen hebben kleine geslachts-delen en zijn niet besneden. Sommigen van hen hadden op de borst figuren in de huid geprikt en geverfd. Zij kwamen ons nogal mager en goedgebouwd voor, met een brede borst en ingetrokken schouders. Hun taal kan zeer moeilijk zijn, want zij schenen de toon van onder uit de keel naar boven te halen.

Wij trachtten hen door kleine geschenken voor ons te winnen, doch zij sloegen al hetgeen men hun aanbood met verachting af. Zelfs ijzer, spiegels, zakdoeken en stukken linnen. Men toonde hun kippen en eenden, die men uit het schip liet komen, en gaf hun te verstaan dat men zulke van hen wilde kopen. Zij namen deze dieren op, die zij niet wilden kennen, en wierpen ze met vertoornd gezicht weg.

Een uur na ons kwam Marion ook aan. Meteen liep een wilde naar hem toe en bood hem en de overigen een brandend stuk hout aan, om een klein houtje aan te steken. De kapitein meende, dat dit een ceremonie was waarmede hij zijn vreed-zame bedoelingen moest betuigen, en aarzelde daarom niet om het houtje aan te steken.

---

[28] "der Kaffern", ofwel 'Sorghum', een graansoort.

[29] "rothstein". Ook gelijkgesteld aan 'rötel' ofwel 'rubrica'. Maar feitelijk is die daarmee weer synoniem aan rode oker.

Doch het bleek al spoedig, dat het aannemen van het brandende hout hetzij voor het aannemen van een uitdaging, of voor een oorlogsverklaring werd gehouden.

Nauwelijks brandde de houten stok, of de wilden trokken zich ijlings op een kleine hoogte terug en wierpen een hagel van stenen naar ons, waardoor Marion benevens een andere officier verwond werden. Wij vuurden ogenblikkelijk enkele flint-schoten op hen af en scheepten ons wederom in. De boten en sloepen voeren langs de kust, om in een bocht waar er geen hoogte was waardoor de ontscheepten verontrust konden wor-den, binnen te lopen. Thans stuurden de wilden hun vrouwen en kinderen het bosschage in en gingen de schepen langs de kust na. Toen wij wilden uitstijgen, verzetten zij zich. Een van hen hief een gruwelijk geschreeuw aan en meteen wierp de ganse troep zijn spitse stok naar ons, waardoor een zwarte, een bediende, in het been verwond werd. De wond was niet aanzienlijk en aangezien die gemakkelijk genas, bleek dat deze houten werpspiezen niet vergiftigd waren. Wij beantwoordden met een salvo uit onze flinten, waardoor verscheidenen ver-wond en gedood werden. Dadelijk namen zij de vlucht het bosschage in met verschrikkelijk gehuil, waarbij zij de verwonden voortdroegen. Vijftien met flinten bewapenden ver-volgden hen, en vonden bij de ingang van het bosschage een aan zijn ontvangen wond stervende wilde. Deze mens was 5 voet en 3 zoll[30] lang. Zijn borst was ingekerfd, net als bij de kaffers[31] van Mozambique. Hij scheen ook zwart te zijn, doch toen hij gewassen

[30] Oude Duitse lengtemaat, 1/12 voet.

werd, bevond men dat zijn natuurlijke kleur roodachtig was en dat hij slechts door rook en vuil zo zwart geschenen had.

Na de vlucht van de wilden zond Marion twee goed bewa-pende soldaten met officieren af, opdat zij zoetwater en bomen, waarmede men de beschadigde Castries wederom kon bemas-ten, gingen opzoeken. Dezen doorvorsten het land tot op 2 mijl, doch troffen noch inwoners, noch zoetwater, noch deugdelijke bomen aan.

Wij hielden ons zes dagen in de Frederik Hendriksbaai op, doch konden na al het zoekwerk toch geen zoetwater vinden. De bodem is hier zandig, zoals op het voorgebergte van De Goede Hoop, en met dopheide en kleine bomen begroeid, van dewelke wij de meeste van hun schors beroofd aantroffen, aangezien de wilden zich daarvan bedienen om hun schaal-dieren daarmee te koken. Overal zag men sporen van vuur en de bodem leek met as bedekt. Men bemerkte midden tussen de ontschorste bomen, die grotendeels aan de stam verbrand waren, een soort sparren die niet zo hoog waren als de onze, alleen waren deze tamelijk verschoond, vermoedelijk aangezien de wilden er enig nut aan konden ontlenen en ze derhalve niet zoals de overige beschadigen. Het schijnt, dat men dieper in het binnenland in de dalen sparren van een zodanige hoogte en sterkte zou vinden, dat ze voor scheepsmasten gebruikt konden worden.

Op de plekken die niet verbrand waren, droeg de bodem gras, varenkruid, dat op het Europese

---

[31] Uiteraard geldt deze term alleen in de context van het toenmalige werk. Tegenwoordig onacceptabel.

leek; veldzuring[32] en witte klaverzuring[33]. Wij vonden weinig wild en vermoedden dat het door het vuur, dat de wilden hier aanmaken, naar het binnenland werd gedreven. Onze jagers vonden een tijgerkat en verscheidene gaten in de grond zoals de konijnen ze graven. Ze schoten raven, die op de Franse leken; merels, lijsters, tortel-duiven, een vrouwtjespapegaai, dat te oordelen naar de veren op een papegaai uit het Amazoneland leek en een witte snavel had; verder alle soorten zeevogels, voornamelijk pelikanen, en een vogel met zwarte snavel en rode poten, waarvan Abel Tasman in zijn reisverslag melding doet.

Het klimaat van dit zuidelijke deel van Nieuw-Holland kwam ons zeer koud voor, hoewel wij aldaar aan het einde van de zomer waren. En het was voor ons onbegrijpelijk hoe de wilden naakt konden lopen. Nog meer bevreemdde het ons, dat wij in het geheel niets wat op een huis leek, aantroffen, behalve enkele van boomtakken zonder enige kunst gemaakte weerdaken, en daarbij sporen van vuur. Uit de aanmerkelijke schelpschalen die wij hier en daar aangetroffen hebben, konden wij concluderen dat de gebruikelijke voeding der wilden brede mosselen (moules), steekmosselen (pines marines), kamschelpen[34] (peig-nes), platschelpen[35] (cames), en dergelijke moeten zijn.

Wij hebben aldaar op meerkatten, rode vissen van de vorm van de ponen[36], stokvissen,

---

32 "Sauerampfer".
33 "Buchampfer".
34 "Kammmuscheln".
35 "Gienmuscheln".
36 "Grondins".

zeeslangen[37] (vieilles), zeer grote hoe-veelheden roggen, barbelen en verscheidene kleine vissen, die ons onbekend waren, gevist. Onze matrozen vonden vele zeekreeften[38] en zeer grote krabben. De plaatselijke oesters zijn goed en er zijn er veel van. Onze biologen-verzamelaars verkregen zeesterren, kamschelpen met lange en spitse schalen, zeeslakken[39], olijfslakken[40], strandlopers[41] en diverse zeldzame en zeer fraaie mosselen.

Tijdens ons verblijf in deze baai deed ik verscheidene waar-nemingen over de lengte ervan en bevond, dat ze op 43°[42] oostelijk van de Parijse meridiaan ligt. De breedte bevond ik op de plek waar wij geankerd hadden, 42°, 50" te zijn.

Ik moet nog de kanttekening maken, dat wij, toen wij aan Diemensland voorbijvoeren, aan de westelijke kant zeer slecht weer, daarentegen aan de oostelijke kant een heldere hemel en de gunstigste winden gehad hebben.

---

37 "Meerschleichen".
38 "Seekrebse, Hummern". Identieke begrippen.
39 "Walzenschnecken".
40 "Olivenwalzen".
41 "Duten".
42 "143", een kennelijke zetfout.

VERTREK VAN NIEUW-HOLLAND NAAR NIEUW-ZEELAND.

Aangezien Marion zag dat wij de tijd met zoeken naar fris water slechts vergeefs zouden doorbrengen, besloot hij zijn loop naar Nieuw-Zeeland te richten, waar hij water, waaraan hij gebrek begon te krijgen; en toereikend hout, om de Castries te bemasten en de Mascarin, die zeer veel water maakte, op te kalefateren, hoopte aan te treffen. Wij maakten ons aldus op 1 maart op en kwamen op de 24e van die maand aan.

Nieuw-Zeeland is in 1642 door Abel Tasman ontdekt geworden. Deze Hollandse zeevaarder had daarvan echter zoge-zegd slechts één punt leren kennen. In de recentste tijden is dit land door kapitein Cook en de heer De Surville gezocht. Het was een bijzonder toeval dat tegelijkertijd een Engels en een Frans schip aldaar aankwamen. De Surville lag in een baai, die hij 'de Lauriston' noemde, terwijl de beroemde Cook de beide landspitsen omzeilde die de ingang van deze baai vormden, die hij 'de Dubbele Baai' noemde.

Het valt zeer te verwonderen, dat Cook van de wilden op Nieuw-Zeeland, wier taal hij toch verstond, niets over de aankomst van een Frans schip, waarvan hij 20 mijl naar het zuiden en 8 mijl naar het noorden geankerd had, ervaren had.

Aangezien ik na nauwkeurige vergelijking van de kaart die ik over de kust van Nieuw-Zeeland - zo ver als wij die bereikt hebben - had opgetekend, met die welke door Cook en zijn officieren was opgenomen, bevonden heb, dat deze laatste met bewonderenswaardige nauwkeurigheid

vervaardigd is, zal ik niet beter kunnen doen dan wanneer ik de weg die wij de ganse tijd, toen wij de kusten van Nieuw-Zeeland bevoeren, genomen hebben, naar juist deze kaart beschrijf. Het was aldus de hoge berg die op deze kaart 'de Egmontsberg' heet, waarbij wij aanlandden. Wij noemden hem naar de naam van ons schip 'Piek Mascarin'. Hij ligt op 39°, 6" zuiderbreedte, en 164,5° van de Parijse meridiaan naar het oosten. Cook zet hem enkele graden verder naar het oosten[43].

Wij hielden deze berg voor de kap die naar het zuiden de ingang van de 'Moordenaarsbaai' (des Assassins) vormt, die volgens Tasman zich tot 40 mijl diep in het land uitstrekt. Wij naderden het land op 1,5 mijl om het goed te onderzoeken en zagen mensen en verscheidene vuren. De berg schijnt de voet in de zee te hebben. Wij schatten die net zo hoog als de piek op de Azoren. De kust is hier zeer steil. Wij vonden een mijl uit het land op 80 klafter diep een bodem van koraal en stenen. Marion vreesde naar de oever gedreven te worden en liet spoedig naar open zee steken. Op 31 maart kwamen wij echter wederom, om het land op 36°, 30" breedte te onderzoeken. Daarvandaan voeren wij langs de kust met volle zeilen naar het noorden, met de bedoeling de eilanden van de drie koningen op te zoeken. De kust kwam ons overal veilig voor. Wij hadden hem op 1, soms op 3 mijl naast ons. Het lood gaf 26 tot 40 klafter aan.

---

[43] "gegen Morgen. Cook (…) gegen Osten." Onduidelijk. In de oud-Duits staat 'Morgen' voor het oosten. Hier worden beide begrippen tegelijk gebruikt.

Op deze vaart werden wij dikwijls door windstoten uit het noorden naar het westen bestormd, die ons noopten naar de hoge zee te lopen. Eindelijk ontwaarden wij op 4 april om 9 uur de vorengenoemde eilanden, die wij naar hun positie voor 'de Driekoningen Eilanden' hielden.

's Avonds op de 5e, toen wij ze reeds tamelijk nabij waren, moesten wij ons vanwege een windstoot wederom verwijderen.

Vroeg op de 13e naderden wij het grootste ervan tot op een mijl. Wij zagen mensen, die ons van op afstand van grote statuur schenen. Ook ontdekten wij enkele bosschages, die lieflijk waren om aan te zien, doch de beek, waarover Abel Tasman spreekt, konden wij nergens gewaarworden. Niet eens een plaats waar men kon aanlanden. Deze eilanden kunnen zich met elkander tot zo'n 4 mijl uitstrekken. Het grootste was groen begroeid en scheen bewoond te zijn. De overige echter, zes in aantal, zijn slechts dorre en zeer steile rotsen.

Na verschillende vergeefs gemaakt pogingen om op het grootste te landen, keerden wij wederom naar het 10 tot 12 mijl daarvan verwijderde grote land terug. Op 15 april legden wij aan aan de noordwestelijke spits van Nieuw-Zeeland. Cook noemt hem op zijn kaart 'Kaap Maria van Diemen'. Op de 16e lieten wij het anker in een bocht vallen die in het noordelijkste deel van Nieuw-Zeeland ligt, doch geen goede grond had. Wij zonden meteen een boot af om water op een plek die ons de monding van een beek scheen, te zoeken. Nauwelijks was de boot aan land, toen er een hevige wind opstak en de zee stormachtig werd. Onze schepen konden het niet houden en wij moesten een tweede anker laten vallen. De

boot kwam ter-nauwernood wederom bij het schip en werd, om een ongeval te verhoeden, opgewonden. Wij hadden een zeer slechte nacht. Bij aanbrekende dag dreven onze schepen naar het land, en wij moesten thans de ankers optrekken en ons zeilvaardig maken. De wind blies uit noordoost. Was hij uit het noorden gekomen, dan waren wij zeer moeilijk uit deze bocht gekomen.

Wij waren, nadat wij vergeefs verschillende slagen hadden gemaakt, op de 26e wederom in deze binnengelopen, doch verlieten hem op de 27e opnieuw, om een betere ankergrond te zoeken. Ik bemerkte, dat langs de kust de zeestromen een mijl per uur deden, en dat de zee tijdens de vloed, wanneer die aanwast, zich naar het oosten beweegt. Toen wij wegzeilden, gaven wij ons over aan de loop die het schip bij de wending naar het oosten en zuiden nam. Op 3 mei zonden wij een boot aan land op de oostzijde van een kaap, die wij vanwege zijn gedaante 'de Vierhoekige Kaap' noemden, doch door Cook met 'Kaap Brett' was benoemd.

Toen wij ongeveer 2 mijl daarvan verwijderd waren, namen wij drie op ons afkomende vaartuigen gewaar. Er was weinig wind en de zee was rustig. Het ene naderde ons schip. Er waren negen personen op. Men gaf hun door tekenen te verstaan, dat zij aan boord moesten komen en zond hun ook verscheidene kleinigheden. Zij maakten slechts weinig aanstalten om te ko-men en schenen, toen zij het schip bestegen hadden, onbezorgd te zijn. Marion liet hen in de raadkamer voeren en bood hun brood aan. Hij at er het eerst van en zij deden het hem na. Men

reikte hun likeur. Zij dronken, doch met weerzin. Men haalde hen over hun schorten af te leggen en schonk hun hemden en broeken, die zij zich met genoegen lieten aantrekken. Men toonde hun allerlei werktuigen, als bijlen, beitels en holle bijlen. Zij beduidden er een grote begeerte naar en namen ze dadelijk ter hand, om ons te tonen dat zij daarmee wisten om te gaan. Men schonk ze aan hen. Spoedig daarop gingen zij er weer vandoor, zeer tevreden over onze ontvangst. Zodra zij zich een weinig van het schip verwijderd hadden, zagen wij dat zij hun hemden en broeken met hun vorige kledingstukken omwis-selden en de eerste verstopten. Toen zij de beide andere vaartuigen bereikt hadden, schenen zij de zich daarop bevin-dende wilden moed in te spreken, opdat zij ook naar ons zouden komen. Dezen kwamen ook werkelijk in ons schip, zonder de geringste vrees of wantrouwen te uiten. Ze hadden vrouwen bij zich. Men gaf hun beschuit en andere kleinigheden.
's Avonds, toen de wind sterker werd, gingen de vaartuigen wederom terug. Zo'n vijf à zes wilden bleven zeer gaarne bij ons aan boord. Wij lieten hun te eten en te drinken geven. Zij spijsden zelfs aan onze tafel en genoten van al onze gerechten met grote trek, doch zij wilden noch wijn, noch likeur drinken. Zij sliepen op het schip. Men bereidde bedden voor hen in de grote kamer en zij legden zich zonder in het minst een bezorgd-heid te verraden, te rusten. Intussen bewaakte men hen de ganse nacht. Onder deze wilden bevond zich de zogenaamde Takuri, een van hun opperhoofden, van wie in het vervolg meer zal voorkomen. Deze betoonde zich immer zeer

onrustig wanneer het schip zich een weinig van de kust verwijderde en slagen maakte, en keek dan om naar de boot die wij in de voormiddag aan land hadden gezonden.
's Nachts om 11 uur kwam onze boot wederom. De officier vertelde ons, dat hij een baai had gevonden waarin zich een aanzienlijk dorp en een verder inwaarts gaande verdieping bevond, die een goede haven, bebouwd land, beken en hout scheen te hebben.

Op 4 mei liet Marion nogmaals twee boten afzetten, en haalde een wilde over om zich in te schepen en onze mensen te tonen waar zij water konden innemen, waartoe hij zich gewillig betoonde. De vaartuigen kwamen in de namiddag wederom en brachten water mede. De officieren berichtten, dat zij in de baai zeer goede ankergrond op 19 tot 20 klafter gevonden hadden. Tevens brachten zij behalve hun leider nog twee andere wilden met zich mede. Zij waren nabij het land door een hoeveelheid vaartuigen ontvangen, waarop zich vele mannen en vrouwen bevonden, die zich zeer vriendschappelijk betoonden. Wij gingen op die dag tussen enkele eilanden voor anker liggen, doch gingen wederom op de 11e onder zeil, om in een veel veiliger haven binnen te lopen, die onze vaartuigen weliswaar reeds op de 6e ontdekt hadden, doch waarin wij wegens tegenstaande winden niet eerder hadden kunnen aankomen. Dit is de haven die Cook op zijn kaart 'de Eilandhaven' heeft genoemd.

VERBLIJF IN HET NOORDELIJKE DEEL VAN NIEUW-ZEELAND, DOOR DE INBOORLINGEN CAHENOMAUWE GENOEMD. BESCHRIJVING VAN HET LAND EN AANTEKENINGEN OVER DE INWONERS.

Op 12 mei liet Marion op een eiland dat binnen de omvang van de haven lag en hout en water had, tenten opslaan, waarin de zieken benevens een wacht werden neergelegd. De inwoners noemen dit eiland 'Motuaro'.

We waren nauwelijks voor anker gaan liggen, toen er een hoeveelheid vaartuigen naderbij kwam, die ons vissen in overvloed brachten, waarvan zij uitdrukkelijk aangaven dat zij die voor ons gevangen hadden. Wij wisten niet wat voor een taal wij met deze wilden moesten spreken. Toevallig viel mij een woordenboek van het eiland Tahiti in, dat de gouverneur van het eiland France ons had toegestuurd. Ik las enkele woorden daaruit en tot mijn grootste verwondering bemerkte ik, dat de wilden mij volkomen begrepen, en dat de taal van dit land met die op het eiland Tahiti, dat er toch meer dan 600 mijl vandaan ligt, overeenkomt. Bij aanbrekende nacht gingen de vaartuigen wederom terug, doch ze lieten acht tot tien wilden bij ons aan boord, die gedurende de nacht bij ons bleven, niet anders, dan wanneer wij elkander van oudsher gekend hadden.

De volgende dag kwamen wederom vele vaartuigen met wilden, die hun kinderen en dochters naar ons toe brachten. Zij waren ongewapend en uiterst vertrouwelijk. Toen zij ons schip bestegen hadden, riepen zij "taro"; zo

noemen zij het beschuit. Wij gaven hun er wat van in kleine stukken en met enige spaarzaamheid, want zij waren flinke eters en waren met zovelen, dat zij - wanneer wij hun naar hun trek gegeven hadden - onze voorraad spoedig opgebruikt zouden hebben. Zij brachten ons vissen in grote hoeveelheden, waarvoor wij hun enkele glas- en ijzerwaren gaven. In de eerste dagen waren zij tevreden met oude spijkers van 2 tot 3 zoll, doch later lieten zij zich niet zo gemakkelijk tevredenstellen, doch verlangden voor hun vissen spijkers van 4 tot 5 zoll, waaruit zij kleine beitels om daarmee het hout te bewerken, vervaardigden. Verkregen zij iets van ijzer, dan wendden zij zich meteen tot een matroos en gaven hem door tekens te verstaan dat hij het moest slijpen, reden waarom zij steeds enkele vissen opspaarden om ze voor zulk een dienst weg te geven. Onze beide schepen waren door deze wilden aangevuld. Hun gedrag was zeer zacht, ja, zelfs vleiend. Zij leerden gaandeweg alle scheepsofficieren kennen en noemden hen bij naam. Wij lieten in de raadkamer slechts de voornamen, benevens de vrouwen en meisjes komen. De voornamen onderscheidden zich door enkele veren van reigers of andere watervogels, die op de wervel[44] van het hoofd in de haren waren gestoken.

De gehuwde vrouwen waren aan een soort biezenvlechten herkenbaar, waarmede zij de haren boven op het hoofd samen-bonden. Bij de meisjes daarentegen vielen de haren natuurlijk, zonder in het geringste gebonden te zijn, vanaf de

[44] "auf dem Wirbel". Onduidelijk. Mogelijk loodrecht in het haar, tot aan de bovenste nekwervel.

nek naar beneden. Dit onderscheid hadden de wilden ons zelf geleerd, doordat zij ons met tekens te verstaan gaven dat wij de gehuwde vrouwen niet mochten aanraken, doch wel de volle vrijheid hadden om ons met de meisjes in te laten. Men kan nergens gewilligere vinden.

Ik bemerkte met verwondering onder de wilden die op ons schip kwamen, drieërlei soorten mensen. De enen, die de werkelijke autochtonen schijnen te zijn, hebben een witte, naar het gele neigende kleur, zijn groter dan de overigen, want zij meten gewoonlijk 5 voet, 9 tot 10 zoll, en hun zwarte haren zijn glad en niet gekroesd. De anderen zijn bruingeel, iets kleiner, en hebben haren die weinig kroezen. Tot slot zijn er ook ware negers met wollig haar, die niet zo groot zijn als de vorigen, doch feitelijk hebben zij een bredere borst. De eersten hebben weinig, de negers daarentegen veel baard.

Feitelijk zijn zij allen fraai en goed gebouwd, hebben een mooi gevormd hoofd, grote ogen, haviksneuzen - die net zoals de mond goed geproportioneerd zijn -, fraaie en zeer witte tanden, een vlezig lichaam, gespierde armen, sterke handen, een brede borst, een ongemeen heldere stem en een kleine buik. Ze hebben vrijwel geen baard, hebben goed geproportioneerde, enigszins dikke benen, brede voeten en tamelijk uiteen staande tanden.

De vrouwen zien verreweg niet zo goed uit. Zij zijn feitelijk slechter van gestalte, klein, van een zeer dikke statuur. Ze hebben enorme borsten, dikke enkels en benen, en schijnen zeer verliefd te zijn, terwijl de mannen zeer onaangedaan zijn.

Nadat wij ons met deze wilden tamelijk bekendgemaakt hadden, nodigden zij ons in hun dorp uit, en wij namen de uitnodiging aan. Ik begaf mij met Marion en een troep soldaten in onze goed bewapende boot, waarmede wij eerst een deel van de baai bevoeren, waar wij twintig dorpen telden, die uit zovele huizen bestonden, dat vierhonderd personen erin konden wo-nen. De kleinste konden tweehonderd bevatten. Wij stapten bij verscheidene ervan uit. Zodra wij de voet op het land zetten, kwamen de wilden ons onbewapend met vrouw en kinderen tegemoet. Wij bewezen elkander vriendschap. Onzerzijds boden wij hun kleine geschenken aan, voor dewelke zij zich zeer erkentelijk betoonden. Enkele opperhoofden van deze dorpen drongen er bij ons zeer op aan, dat wij met hen medegingen en wij volgden hen.

BESCHRIJVING DER DORPEN IN HET NOORDELIJKE DEEL VAN NIEUW-ZEELAND.

De dorpen zijn alle op steile bodemtoppen aangelegd, die zich tot in de zee uitstrekken. Wij bemerkten, dat op de plekken waar de helling gemaakt was, deze ooit door mensenhanden gemaakt was. Het viel ons zeer moeilijk om omhoog te klimmen, en de wilden moesten ons meermalen bij de hand grijpen en ons voorthelpen. Toen wij boven waren, kwamen wij eerst bij een palissadenwerk van 7 tot 8 schoen[45] hoge palen, die recht en stevig in de grond staken, welke goed aangestampt en aan de voet van het palissadenwerk met takkenbundels bedekt was. Dan komt men bij een 6 voet brede en ongeveer 5 tot 6 voet diepe greppel, die echter slechts aan de landzijde is waarvandaan vijanden konden aanrukken. Verder treft men een ander palissadenwerk aan, dat net zoals het eerste voor het ganse dorp in de plaats van een muur dient, en een rechthoek vormt. De deuren staan niet tegenover elkander. Wanneer men in de eerste omlijsting is binnengekomen, moet men door een smalle weg ver voortgaan, totdat men bij de ingang van het andere palissadenwerk aankomt. Deze deuren zijn zeer klein.

Aan de zijde waar zij aanvallen vrezen, hebben zij buiten het dorp een soort vierhoekig vestingwerk, dat ook met palen en greppels omgeven is, vierhonderd tot vijfhonderd man kan bergen en de ingang naar het dorp bestrijkt. In het dorp zelf is aan de deurzijde een soort plateau van 25 voet hoog opgericht, dat op stevig

[45] Oude Duitse maat.

ingeramde stukken hout van 18 tot 20 zoll in doorsnede rust. Zij klimmen daar op door middel van een stuk hout dat als met laddersporten ingekerfd is. Daarop hebben zij steeds een grote hoop stenen en werpspiezen. Wanneer zij vijanden vrezen, stellen zij daarop schildwachten op. Een dergelijk plateau kan vijftien tot twintig krijgslieden bergen. Deze beide werken zijn gemeenlijk bij de buitenste deur aangelegd en dienen om die te beschermen en de oversteek over de greppel af te weren.

Het binnenste van het dorp bestaat uit twee rijen huizen, die aan beide zijden van het palissadenwerk naar de ligging aangelegd zijn. Bij elk huis is een afdak aangebracht, dat de keuken voorstelt en waaronder de wilden hun maaltijden nemen, hetgeen zij nimmer in het huis zelf doen. De ruimte tussen beide huizenrijen, die al naar de ligging van de plek smaller of breder is, is een soort wapenplaats die zich naar zijn ganse lengte van het ene einde van het dorp naar het andere uitstrekt. Hij is ongeveer een schoen hoger dan de bodem waarop de privéhuizen staan. Deze verhoging is uit samen-gevoegde en aangestampte aarde gemaakt. Men ziet er geen gras op en de ganse plaats wordt uitstekend schoon gehouden. Er staan drie openbare gebouwen op, waarvan het eerste en dichtst bij de deur zijnde, het gemeenschappelijke arsenaal is. Op enige afstand daarvan bevindt zich het proviandhuis, en nog verder weg datgene waarin de visnetten benevens al hetgeen men voor het vissen nodig heeft, zelfs de ter vervaardiging van deze dingen nodige materialen, zich bevinden. Vrijwel aan het einde van het dorp zijn grote

palen als hijsgalgen[46] ingestoken, waaraan de proviandwaren om te drogen zijn opgehangen voor-dat ze in het magazijn komen.

Midden op deze wapenplaats bevindt zich een soort houtsnij-werk, dat een afgrijselijke, zeer grof bewerkte figuur voorstelt, waaraan niets anders herkenbaar is dan een wanstaltige kop, ogen en een grote mond, net als de bek van een schildpad, waaruit een vreselijk lange tong steekt. De overige delen van het lichaam zijn nog wanstaltiger, tot aan de duidelijk uitgedrukte geslachtsorganen, die nu eens van dit, en dan weer van dat geslacht zijn. Dit houtsnijwerk is een deel van een sterke, diep in de grond gestoken paal.

Wij gingen met de aanvoerders van de wilden het arsenaal binnen, waar wij een verbazingwekkende hoeveelheid aan houten werpspiezen aantroffen, die deels eenvoudig toegespitst, deels als slangentongen gekerfd waren, zodat zich langs de spits van de spies diverse van dat soort kerven een schoen lang bevonden. Andere waren van zeer scherpe spitsen van walvis-bot voorzien. Verder vonden wij aldaar knotsen van een zeer plomp hout, en nog plompere walvisribben; lansen, die naar het ontwerp van onze oude hellebaarden gemaakt schenen te zijn, om met de ene zijde door te stoten, en met de andere neer te slaan, doch alle van een zeer hard hout waren en tamelijk goed ingegraveerde figuren hadden; hamers van steen of walvisbot, die sterk gepolijst, goed gescherpt en netjes gesneden waren; stelen die aan het ene

[46] "Schnellgalgen". Paal waaraan iemand vroeger met de handen op de rug gebonden, werd opgehesen.

einde van koorden voorzien waren om daarmee kleine spiezen te kunnen werpen, zoals men stenen met de slinger werpt; soorten strijdbijlen uit hardhout, die van een voor het doodslaan goed uitgedachte vorm waren. In dit magazijn vonden wij ook hun gemeenschappelijke werktuigen opgehoopt, zoals bijlen, holle bijlen, beitels - alle van meniger-lei zeer harde stenen -, groene speksteen[47], graniet en basalt. Deze magazijnen meten wel 20 tot 24 voet in de lengte en meer dan 10 tot 12 in de breedte. Van binnen zijn ze van een rij palen, net als pijlers, voorzien, die de dakgevel dragen. Bij deze pijlers strekten de wilden hun wapens uit, iedere soort apart, bundelsgewijze op elkander.

In het tweede magazijn, waar de wilden hun levensmiddelen gemeenschappelijk opslaan, vonden wij zakken vol aardap-pelen, opgehangen bundels van varenkruidwortelen; diverse schaalvissen zonder de mosselen, die gekookt en aan biezen-halmen in de lucht waren opgehangen; veel stukken van vissen van allerlei soort, die ook gekookt en pakketgewijze in varen-kruidbladeren gewikkeld waren opgehangen. Tevens een grote hoeveelheid zeer brede kalebasflessen, die altijd voor het gebruik door het dorp met water gevuld waren. Dit magazijn heeft vrijwel dezelfde vorm en grootte als het vorige.

Het derde bevat een voorraad van strikken, hengelsnoeren om te vissen, hennep om draden te trekken, garen en biezen om netten te knopen, een ongelofelijke hoeveelheid hengels van de kleinste soort tot de grootste; ingekerfde stenen, die aan de hengelsnoeren worden vastgebonden

[47] "Talkstein".

in plaats van lood; en toebereide stukken hout, die als vlotten aan de visnetten dienen. In dit magazijn bewaren zij ook alle peddels van hun oorlogs-vaartuigen; en knopen daarin hun netten, die zij, wanneer ze gereed zijn, naar het einde van het dorp dragen, waar elk zijn speciale hut krijgt.

Deze openbare gebouwen zijn net zoals de privéhuizen met vierhoekige, getimmerde en door tappen verbonden stukken hout uitgevoerd en vormen gewoonlijk een lange rechthoek. In plaats van de planken bedienen zij zich van zeer goed bij de wanden gemaakte stromatten, die zij dubbel en driedubbel over elkander hangen, en waarachter zij tegen de wind en regen beschut zijn. Ook het dak bestaat uit stromatten, doch deze laatste van een bepaalde zeer harde plant bereid, die in moeras-sen groeit en die zij met veel bekwaamheid weten aan te wenden. Ieder huis heeft slechts één enkele deur, ongeveer 3 schoen hoog en 2 schoen breed, die zij van binnen met een op de onze gelijkende slagboom versperren. Boven de deur zit een klein venster van 2 schoen in het vierkant, en voorzien van een rooster van biezen. Het huis heeft inwendig geen belegde bodem, doch zij laten het daar gewoon bij blijven, doordat zij de grond ongeveer 1 schoen hoog verhogen en goed platslaan, om aldus de vochtigheid te verhoeden. In ieder huis bevindt zich een vierhoek van goed aaneen gebonden planken, ongeveer 6 voet lang en 2 breed, waarop goed gedroogd gras of varen-kruidbladeren 7 tot 8 zoll hoog liggen. Dit is hun bed waarop zij slapen. Midden in het huis wordt steeds een klein vuur onderhouden om de vochtigheid te verdrijven. Deze huizen zijn zeer klein en meestal

niet langer dan 7 tot 8 schoen en 5 tot 6 breed. De huizen der voornamen zijn het grootst en met enkele gesneden houtstukken versierd, zoals ook de pijlers ingesneden zijn.

De enige gereedschappen die wij in deze huizen aantroffen, waren vishengels, bezet met parelmoer en hout met botten; netten, hengelsnoeren, enkele met water gevulde flessen, net zulke stenen werktuigen als wij in de magazijnen gezien hadden en mantels en andere kledingstukken, die aan de wand hingen.

Alle dorpen waar wij gedurende ons tweemaandelijkse verblijf in de eilandbaai doorheen zijn gekomen, schenen ons op dezelfde wijze zonder een merkbaar onderscheid aangelegd te zijn. In ieder dorp bevindt zich het verst naar de zee een gemeenschappelijke wc voor de inwoners.

VOEDSEL VAN DE NOORDELIJKE NIEUW-ZEELANDERS.

Het belangrijkste voedingsmiddel van deze volkeren is, voor zover wij bemerkten, de wortel van een varenkruid, dat volkomen op het onze lijkt, behalve dat het Nieuw-Zeelandse op enkele plekken een sterkere en langere wortel heeft en de bladeren hoger zitten. Wanneer zij deze wortels hebben uitgetrokken, hangen zij die enkele dagen op aan de lucht en de zon om te drogen, houden ze dan bij het vuur, roosteren ze een weinig, breken ze doormidden en kauwen ze alzo om het sap eruit te trekken, dat mij meelachtig is voorgekomen. Bij gebrek aan andere etenswaren verteren zij ze tot op de houten vezels. Doch wanneer zij vissen, mosselen of iets anders hebben, laten zij het bij kauwen en werpen de vezels weg.

Behalve vissen, voornamelijk schaaldieren, eten zij ook kwar-tels, eenden en andere watervogels, waarvan hun land een overvloed heeft, en ook andere soorten vogels, honden, ratten en uiteindelijk ook hun vijanden.

De Nieuw-Zeelanders hebben een soort kookservies. Waar wij thans zijn aangekomen, is het gebruikelijk om het vlees en de vissen in een soort ondergrondse bakoven te koken. In al hun keukens bevindt zich een gat van anderhalve schoen diep en meer dan twee in doorsnede. Daarin leggen zij stenen, op de stenen hout, dat zij aansteken. Op het hout wederom andere, vlakke stenen, die zij gloeiend maken. Dan leggen zij daar hun vlees of hun vissen bovenop die zij willen toebereiden.

Zij voeden zich ook met aardappelen en kalebassen, die zij net zo bereiden als het vlees. Hun wijze van eten is onrein.

Ik heb hen ook een soort groenkleurige hars zien eten, waaruit zij een delicatesse schijnen te maken, doch kon niet achterhalen van wat voor een boom zij die verkrijgen. Sommigen van onze mensen hebben het geproefd, door het in de mond te laten uiteenvallen. Wij hebben het allemaal als van een zeer verhit-tende eigenschap bevonden.

Wij bemerkten, dat de wilden ordelijk dagelijks twee maal-tijden houden, de ene 's ochtends vroeg en de andere bij het ondergaan van de zon. Aangezien zij allen sterk, groot, goed-gebouwd en gezond zijn, moet men hun voeding voor zeer gezond houden, en ik meen hier te moeten herhalen, dat de varenkruidwortel hun belangrijkste voedingsbestanddeel uit-maakt.

In feite komen zij ons als stevige eters voor, en wij konden hun wanneer zij op onze schepen kwamen, niet genoeg beschuit geven, dat hun zeer goed smaakte. Zij bestookten immer onze matrozen om iets van hun soep of gedroogd vlees te verkrijgen, en dezen gaven hun gemeenlijk hetgeen in hun schotels op de bodem was overgebleven, die dan door de wilden schoon geleegd werden. Zij waren zeer begerig naar vet en zelfs naar vleesafval, zoals ik dikwijls gezien heb, waaraan zij de voor-keur gaven boven het zinklood of voor ander gebruik bestemd vleesafval en als iets zeer lekkers opaten.

Zij waren zeer happig op suiker en wanneer zij thee of koffie bij ons dronken, loofden zij deze dranken al naar gelang ze meer of minder gesuikerd waren. Tegen de wijn hebben zij de

grootste tegenzin, vooral echter tegen de sterk gedestilleerde dranken. Zout konden ze niet lijden. Zij drinken veel water en deze sterke dorst kan bij hen komen door het droge voedingsmiddel varenkruidwortel.

KLEDING DER WILDEN.

Zij dragen nimmer iets op het hoofd. De haren binden zij boven met een stuk band samen en steunen ze dan 1 tot 2 zoll bovenaan de band als een borstel af, waartoe zij zich wegens gebrek aan een schaar, van een mossel[48] of zeeoor bedienen, die zij scherp slijpen.

Mannen en vrouwen besmeren hun haren met vistraan en bestrooien ze met gedroogde rode oker; sommigen weliswaar slechts de vlecht[49]. De voornamen versieren hun hoofd met witte veren.

De gehuwde vrouwen hebben dezelfde hoofdversiering als de mannen, doch de meisjes laten hun haar vanaf de nek naar beneden vallen en snijden het bij het begin van de schouders af.

De jonge vrouwen maken de lippen zwart, zonder twijfel om de witheid van hun tanden des te meer te accentueren.

De mannen hebben net als de vrouwen doorboorde oren, waarin zij enkele goed gepolijste en glanzende mosselen met de kleur der Hongaarse weduwe (een soort maagslak[50], burgau), of veren, of kleine hondenbotjes dragen.

Sommige mannen dragen om de nek stukken van een zeer fraaie groene talksteen (jade) van menigerlei vorm, gepolijst en met ingegraveerde figuren. Sommige van deze talkstenen zijn fonkelend. Zo nu en dan dragen zij ook

---

48 "Breitmuschel", ofwel Tellina cornea. Nederlands equivalent ondui-delijk.

49 "Schopf".

50 "Kuttelschnecke". Er is geen Nederlands equivalent voorhanden. 'Kuttel' is maag, ingewand.

parelmoerachtige mos-selen, stukjes hout en verenbundels.

De vrouwen dragen halssnoeren van even lang afgebroken stukjes witte tandslakken en zwarte wormvormige buisjes, die afwisselend zijn geregen. Sommige van zwarte, zeer harde pitten, waarvan ik de vrucht niet heb leren kennen.

Mannen en vrouwen dragen over de schouders een mantel, die om de nek met een band bevestigd is en tot aan de gordel reikt. Deze mantels bestaan uit een klein stuk grof doek, zonder naad, en zijn zuiver voor dit gebruik bestemd, bedekken niets anders dan de schouders en lendenen en laten de ganse borst en de buik ontbloot.

Behalve deze mantel hebben zij een soort schort van dezelfde stof als waarmede zij zich de lendenen en dijbenen omhullen, en die tot aan de kuiten reikt. Ook dit kledingstuk hebben mannen en vrouwen gemeen. Rond de lendenen wordt het met een 4 vinger brede gordel vastgebonden, die hetzij van de genoemde stof of van kunstig gevlochten riet gemaakt is.

De wilden hebben nog een ander kledingstuk verzonnen, namelijk een regenmantel. Hij wordt uit grove hennep ver-vaardigd. De uiteinden van de hennep steken uit het weefsel 3 tot 4 zoll lang tevoorschijn, en deze harige kant wenden zij naar de buitenkant, opdat de regen als van een dak afloopt. Een dergelijke mantel is lang en bedekt bijna het ganse lichaam.

De voornamen onderscheiden zich door mantels en onderkleding van fijner weefsel. Ik heb overigens opgemerkt, dat zij slechts zeer goed gemaakt mantels van zeer fijne hondslederen

riemen hadden, die bekwaam en met zulk een kleurverhouding aan elkander bevestigd waren, dat het scheen alsof het slechts één enkel vel was. Zij dragen de haren naar binnen op het lichaam wanneer het koud is, doch naar buiten wanneer het warm is.

Het meeste valt de door de opperhoofden van de wilden voor hun onderscheiding verzonnen wijze op, waarnaar zij zich het gezicht en de billen gans gruwelijk verven. Zij tekenen op het voorhoofd en de kaken tot aan de neus figuren met kleine puntjes en wrijven wanneer het bloed eruit komt, kolenstof in de huid, dat nimmer verbleekt. Ze beijveren zich om figuren te bedenken die hun een waar schrikwekkend aanzien geven. Met betrekking tot deze figuren op de gezichten toont zich een grote verscheidenheid, doch die op de billen zijn alle gelijk. Zij trekken namelijk op dit deel van het lichaam met net zulke onuitwisbare trekken een zeer juiste spiraallijn, die in het midden van het dikke vlees begint en dan gaandeweg de ganse omvang inneemt. Ook in iedere knieholte hebben zij hiervan twee kleine, zwarte en als een S-geformeerde figuren gegraveerd. Zij schepten er een genoegen in om ons al deze gegraveerde figuren te laten zien en schenen zich daarmee zelfs groot te maken.

BEZIGHEID EN BEKWAAMHEID VAN DE WILDEN.

Het is reeds opgemerkt, dat de wortels van varenkruid de hoofdvoeding van de wilden uitmaakt. Aangezien dat zeer diep de grond ingroeit, hebben de wilden om deze eruit te trekken een soort spitse spade uitgevonden, net als een toegespitste hefboom, die zij met snoeren aan een stuk hout bevestigen. Zij stampen er met de voet op en werken tegelijk bovenaan met hun handen om hem diep de grond in te brengen en de schollen op te heffen. Aangezien een dergelijke spade op zich hiervoor niet breed genoeg is, helpen twee mannen, ieder met zijn werktuig, samen om met elkander een sterke schol los te maken. Een dergelijke spade lijkt op een stelt waarvan de onderkant onge-veer 3,5 scholl hoog bevestigd is.

Er is bij deze volkeren een aanvang van akkerbouw. Zij bebouwen enkele kleine velden met aardappelen, die dezelfde zijn als in beide Indiën, en ook kalebassen die zij, wanneer ze nog klein en jong zijn, eten, doch wanneer ze rijp zijn, uithollen, drogen en zich dan daarvan bedienen om daarin water te halen en op te slaan. Zij hebben er ook kalebasflessen van, waarin 10 tot 12 maat water kan.

Zij verbouwen ook aloë[51] en een soort riet waarvan zij, wanneer het rijp is geworden, door middel van roosteren een garen verkrijgen dat zij voor hun weefsel en voor snoeren voor menigerlei gebruik kunnen verwerken. Bij deze bouw bedienen zij zich behalve van het reeds

[51] "Aloespites".

beschreven instrument nog van enkele toegespitste en tamelijk nauwkeurig als plantstokken bewerkte stukken hout. Zij kennen geen soorten koren. Behalve enkele zeer kleine velden die met aardappelen, kalebassen, aloë's en riet beplant waren, trof ik al het overige land braak liggend aan, en slechts wilde gewassen, die vanzelf opkomen. Nergens heb ik ook maar een schijn van een boomgaard gevonden, niet eens het minste fruit, het gekweekt of wild.

Aangezien de vissen, na de varenkruidwortel, een ander voortreffelijk voedingsmiddel der wilden zijn, toont hun be-kwaamheid zich ook voornamelijk in de visserij. Zonder ijzer en ander metaal maken zij uit parelmoer en andere schelpen zeer kunstig bewerkte vishengels[52] van iedere grootte. Hun hengelsnoeren en netten van allerlei soort zijn minstens zo kunstig vervaardigd als de onze. Zij maken netten van 500 schoen lang. In plaats van de kurk (of het vlot) boven aan het net, gebruiken zij stukken van een wit en zeer licht hout. En in plaats van het lood, waardoor het net naar beneden moet worden getrokken, zeer zware kiezelstenen die zij in een doorzichtig foedraal doen dat aan de bodem van het net bevestigd wordt.

Zij maken hun vissersnet deels uit riet, deels uit goed getwijnde en met vistraan roodgekleurde draden. De lussen daaraan zijn volkomen gelijk aan die van ons.

Alle in het binnenste van de eilandhaven liggende dorpen bezaten een aanzienlijke hoeveelheid vaartuigen. Deze waren uit een uitgeholde boomstam, naar ons dunkt, goed

[52] "Fischangeln". Mogelijk zijn vishaken bedoeld.

bewerkt en van onderen zo gevormd, dat ze goed in het water vooruit-komen. Meestal waren ze van snijwerk voorzien. De meeste zijn 20 tot 25 voet in de lengte, en 1,5 tot 3 voet in de breedte. Ze worden hoofdzakelijk voor de visserij gebruikt. Elke draagt met gemak zeven tot acht personen.

Behalve deze vaartuigen, die aan privépersonen schenen toe te behoren, bezit ieder dorp gemeenschappelijk twee of drie grote oorlogsvaartuigen, die voor de aanval bestemd zijn. Ik heb daarvan enkele opgemeten, die 60 schoen in de lengte en 6 in de breedte hadden en 4 diep waren. Ze bestaan uit een enkele boomstam, waaraan aan beide kanten een daarover uitstekend plankier is vastgemaakt en waarvan de voegen met hars goed gedicht zijn. Het ganse vaartuig is met vistraan rood aangestreken en op het voor- en achterdeel van zeer hoog snijwerk voorzien.

De wilden gebruiken om hun vaartuigen te sturen, in plaats van het roer, 'pagaies' (vinnen van zeevissen). Deze zijn volkomen goed gevormd en zo fortuinlijk afgerond, dat ze dankzij de veerkracht van hun brede uiteinden, de sterkte van de slag die men daarmee op het water doet, vermeerderen. Ze konden goed onze Europese roermakers tot model dienen. Die waarvan de opperhoofden, die gemeenlijk de vaartuigen zelf besturen, zich bedienen, hebben aan de kant die tegengesteld is aan die, waarmede men in het water slaat, zeer fraaie figuren gegraveerd.

Het bewonderenswaardigste aan de werkzaamheden der wilden is, dat zij noch ijzer, noch anderszins een erts hebben dat op die plek gebruikt zou kunnen worden. Derhalve ook geen

werktuigen zoals onze handwerkslieden ze hebben. In plaats daarvan bedienen zij zich van zeer harde, scherp gemaakte stenen, die als bijlen, beitels en holle bijlen zijn gehouwen, vooral van kalksteen en basalt. Zo doen alle wilden het die men tot nu toe in de diverse delen der wereld heeft leren kennen. De werktuigen van de zuidlanders zijn gelijk aan die van degenen die men op Nieuw-Guinea, Nieuw-Holland, bij alle eiland-bewoners in de Zuidzee, ja, bij alle Amerikanen - toen dit werelddeel ontdekt werd - heeft aangetroffen. En het is zelfs waarschijnlijk dat de eerste bewoners van de aarde, de vaders van alle naties, die het thans in de kunsten zover gebracht hebben, zich vóór de uitvinding van het ijzer en de kunst om dat te bewerken, wellicht verscheidene eeuwen van de stenen bediend hebben voor hun werktuigen.

De vaartuigen in Nieuw-Zeeland zijn alle van een voor-treffelijk cederhout, dat hier veel groeit. Ik heb naar de methode van de heer Du Hamel bevonden, dat het Nieuw-Zeelandse cederhout, vers geveld, naar kubieke schoenen uitgemeten, niet meer weegt dan de beste dennen van Riga.

Ik heb gezegd, dat de wilden zich met mosselen voeden. Daartoe is geen kunst vereist, doch vrouwen en meisjes gaan er dagelijks opuit en verzamelen ze van de klippen in de zee. Tot dat doel doen zij een als een stromat gemaakt snoer van riet om, om hun onderrok tegen het zeewater te beschermen[53]; hangen aan hun gordel een korf van riet waarin zij de mosselen leggen en dragen ze aldus naar huis.

[53] Onduidelijk hoe dit kan werken.

De wilden kennen geen andere jacht dan die met het net en met verschuivende[54] lussen. Daarmee vangen zij kwartels, wilde eenden, wilde duiven van een zeer grote soort, en verscheidene andere vogels, waarover ik hierna zal spreken. Het gebruik van pijl en boog is hun onbekend.

De vervaardiging van hun kledingstukken vereist verschil-lende kunstige verrichtingen. Zij verstaan de kunst om de tot spinnen deugdelijke gewassen te roosteren. Na het branden, kloppen zij deze om de harde of houtachtige delen los te maken en kammen zij ze met kammen van grote zeemosselen. Dan hebben ze een soort spinrad om de draad te draaien en een zeer plompe haspel om de draden te verdubbelen. Zij hebben ook een vijf- tot zesschachtige draad, die sterk is. Ten slotte weten zij ook doeken te maken, die tamelijk stevig geweven zijn en goed te dragen zijn.

De inwoners van Nieuw-Zeeland leven immer in oorlog. Derhalve is het ook een deel van hun bezigheden om werktuigen te vervaardigen waarmede zij aan huns gelijken afbreuk kunnen doen. Zij wenden daartoe stenen, hout en dierlijke botten aan. Hun knuppels (casse-têtes)[55] zijn van steen, gemeenlijk van basalt, soms van kalksteen. Hun lansen, werp-spiezen en pieken zijn van zeer hard en zwaar hout; hun strijdknotsen van hout en walvisribben; hun trompetten zijn van hout en geven een afgrijselijke toon, net als de herdershoorns. Al deze oorlogsinstrumenten zijn zorgvuldig bewerkt en hebben ingegraveerde figuren. De wilden bezitten er een aanzienlijk aantal van.

---

[54] "laufenden".

[55] 'Puzzels'. Onduidelijk.

Overigens zijn al deze wapens voor lieden die op Europese wijze bewapend zijn, niet in het geringste vreesaanjagend. En er zouden niet meer dan vijftig met munitie toereikend voorziene musketiers voor nodig zijn om deze volkeren als beesten te verdelgen.

Buitendien hebben zijn nog twee of drie soorten fluiten ver-vaardigd, waaruit zij door het aanblazen met de neusgaten zeer lieflijke, doch niet eenstemmige tonen uitbrengen. Ik heb hen dikwijls daarop horen spelen, voornamelijk 's avonds wanneer zij in hun dorpen bijeen waren. En het dunkte mij ook enkele malen, dat zij naar de toon van deze fluiten dansten.

RELIGIE DER WILDEN.

Ons verblijf duurde niet lang genoeg en ik was door zaken op onze schepen te zeer afgeleid, dan dat ik mij over het geloof en de godsdienst der wilden toereikend had kunnen informeren. Ondertussen kan ik om de volgende redenen beweren, dat zij een religie hebben.

Zij hebben in hun taal een woord, dat voor de godheid gebruikt wordt, die zij Tuo noemen, dat wil zeggen, aardebeweger.

Wanneer men hen daaromtrent bevroeg, hieven zij ogen en handen ten hemel met tekenen van eerbied en vrees, waaraan hun geloof aan een hoogste wezen kon worden afgeleid.

Ik heb reeds gezegd, dat men midden in alle dorpen een gesneden figuur aantreft, die de beschermgod van ieder dorp schijnt voor te stellen. Men vindt in hun woonhuizen deze figuren als kleine afgoden gesneden, neergezet op de voor-naamste plek. Verscheidene wilden droegen zulke van kalksteen en van hout om de nek. Deze figuren zien er afschuwelijk uit. Ze hebben vrijwel alle een ongelofelijk grote tong en een gruwelijke aanblik. En wanneer het beeltenissen van hun godheid zouden zijn, moesten zij die wel voor een schadelijk wezen houden. Wellicht echter moeten deze figuren slechts geesten die het kwaad toevoegen en van de godheid verschillend zijn, afbeelden.

Ik heb aan de wilden die vaker op onze schepen sliepen, bemerkt, dat zij gewend waren om rond middernacht op hun leger te gaan zitten en enkele woorden, die op een gebed leken, te murmelen, waarbij dan de ene de andere antwoordde en zij

aldus leken te psallieren. Deze wijze van bidden duurde gewoonlijk 8 tot 10 minuten.

Toen de wilden zich rond de tijd dat wij baden op onze schepen bevonden, schenen zij zich daarover niet te ver-wonderen. Zij namen de houding van de matrozen aan en schenen zich met hen in gebed te verenigen.

VERVOLG VAN ONZE WAARNEMINGEN EN DATGENE WAT ONS GEDURENDE ONS VERBLIJF IN DE EILANDHAVEN IS OVERKOMEN.

Een paar dagen na onze aankomst zocht Marion diverse keren langs de kusten en ook in het binnenland naar bomen en bemasting voor de Castries. De wilden begeleidden hem overal naartoe. Op 23 mei vond hij een voortreffelijk cederwoud, 2 mijl diep in het binnenland en in de buurt van een baai die van onze schepen slechts 1,5 mijl verwijderd was.

Wij streken daar meteen neer en zonden twee derde van ons scheepsvolk met bijlen en al het werktuig heen, die men nodig had zowel om de bomen te vellen en masten te maken, alsook om de weg over drie kleine bergen en een moeras, waarover de masten naar de zeeoever gebracht moesten worden, te banen.

Aan de oever die het dichtste bij de plek was waar wij onze werkplaatsen hadden opgezet, legden wij barakken aan voor de communicatie. Hierheen zonden onze schepen dag na dag hun boten met proviand voor de werkers, die 2 mijl in het binnenland hun hutten hadden.

Op zulk een wijze hadden wij drie posten aan land. Ten eerste op het eiland Mutuaro, midden in de haven, waar zich onze zieken onder tenten bevonden; onze smidsen, waarin de ijzeren banden voor de nieuwe masten van de Castries gesmeed werden; en al onze lege vaten benevens onze kuipen. Want op dit eiland namen wij ons water in. Deze post werd door een officier met tien met geweren bewapende manschappen en

voor de verzorging der zieken bestemde wondartsen bewaakt. Een andere post was op het vasteland bij de zeeoever 1,5 mijl van de schepen, en diende tot nederzetting en communicatie met onze timmerwerkplaats, die 2 mijl verder midden in het geboomte was aangelegd. Deze beide laatste posten hadden ook officieren voor toezicht, aan wie enkele betrouwbare manschappen ter bewaking van onze goederen waren toevertrouwd.

De wilden waren immer zowel op deze verschillende posten, alsook op onze schepen om ons heen, en brachten ons, voor spijkers, vissen, kwartels, wilde duiven en eenden. Zij aten met onze matrozen, hielpen hen bij hun werkzaamheden, en telkens wanneer zij de hand aanlegden, merkte men het zeer goed, want zij zijn buitengewoon sterk. Hun assistentie kwam onze matro-zen zeer goed van pas.

Onze jongelieden werden door de vriendelijkheid van de wilden en de gewilligheid van hun meisjes aangelokt, zodat zij dagelijks in de dorpen rondtrokken en zich zelfs in het binnenland waagden en op de eendenjacht gingen, door wilden begeleid, die hen over de moerassen en beken droegen met een gemak als van een sterke mens een kind. Het overkwam hen soms, dat zich zeer ver verwijderden en bij de wilden van een ander kanton kwamen, waar zij veel aanzienlijkere dorpen dan die in onze haven en ook blankere mensen aantroffen, door wie zij goed werden opgenomen; en dat zij dan bij nacht door de wouden met een groep wilden, die hen droegen wanneer zij moe waren, wederom terugkwamen.

Ongeacht deze vriendschapsbewijzen waren wij toch immer op onze hoede en onze vaartuigen gingen nimmer anders dan goed bewapend aan land. Ook lieten wij de wilden nimmer met hun wapens aan boord komen. Doch uiteindelijk werd de vertrouwelijkheid zo groot, dat Marion bevel gaf dat de boten, wanneer zij aan land gingen, het geweer niet meer moesten meenemen. Ik deed al hetgeen ik kon om dit bevel te ontduiken, en hoe vriendelijk de wilden zich ook opstelden, vergat ik toch niet dat onze voorvader Abel Tasman de baai waar hij in Nieuw-Zeeland geland was, 'de Moordenaarsbaai' had ge-noemd. Het was ons onbekend dat Cook hen nadien bezocht en gans onderzocht had en ook menseneters had aangetroffen, en dat hij spoedig precies in de baai waar wij voor anker lagen, gedood was geworden.

Het is verbazingwekkend dat de wilden, die wel een jaar voor ons een Engels en Frans schip, die zich met hen inlieten, gezien hadden en zonder twijfel van dezen ijzer, doeken en andere Europese waren hadden gekregen, van dat alles niet het gering-ste hebben laten merken en ons niet één keer te verstaan hebben gegeven, dat zij behalve onze schepen reeds andere gezien hadden. Weliswaar is ook van alle zaken die wij hun schonken, niets meer tevoorschijn gekomen. En wij hebben, toen wij hun dorpen en huizen doorzochten, niet het geringste daarvan aangetroffen.

Marion, die uiterst zeker was geworden, beviel het best goed midden onder deze wilden. Was hij op het schip, dan was de raadkamer daarvan vol. Hij vleide hen, deed moeite om zich met behulp van het Tahitische woordenboek aan hen begrij-

pelijk te maken, en overlaadde hen met geschenken. Zij bejegenden hunnerzijds Marion als heer van beide schepen. Aangezien zij wisten dat hij gaarne botvissen[56] at, brachten zij hem alle dagen zeer fraaie. Hij hoefde maar één verlangen naar iets te beduiden, dan willigden zij het hem immer in. Ging hij aan land, dan begeleidden alle wilden hem met vreugde-betuigingen. Vrouwen, meisjes, zelfs kinderen, kwamen nader-bij en liefkoosden hem, en allen noemden hem bij de naam.

De zogeheten takuri, het opperhoofd van een van de grootste dorpen, had zijn ongeveer veertienjarige zoon, van wie hij zeer veel scheen te houden, naar hem op het schip gebracht en hem aldaar de ganse nacht gelaten.

Drie slaven van Marion waren er met een vaartuig vandoor gegaan, dat bij het aanmeren verging. Takuri liet degenen die niet verdronken waren, gevangen nemen en zond hen terug.

Op een dag was een wilde door de geschutspoort in de wapenkamer gekomen en ontvreemdde een sabel. Men merkte het, liet hem aan boord komen en gaf zijn heer daarover bericht, die hem zeer uitschold en verzocht, dat men hem op dezelfde wijze als waarop een matroos gevangen zat, in de ijzers te slaan. Doch wij zonden hem ongestraft terug.

Wij waren met deze lieden zo bekend geraakt, dat vrijwel alle officieren hun bijzonder goede vrienden onder hen hadden, die op hen pasten en hen overal begeleidden. Zouden wij rond deze tijd zijn weggezeild, dan hadden wij deze wilden bij de Europeanen als het alleraardigste, vriendelijkste

[56] "Tornbütten". Onduidelijk welke soort bot bedoeld is.

en meest gastvrije volk dat men maar ergens kan aantreffen, hebben beschreven.

Op 8 juni was Marion, immer door een groep wilden begeleid, naar het land gevaren. Hij werd met nog grotere dan de gebruikelijke vriendschapsbetuigingen opgenomen. De hoofden van de wilden verzamelden zich en verklaarden hem een-stemmig tot opperhoofd van het land en bevestigden ook boven op het hoofd in zijn haren de vier witte veren die het onder-scheidingsteken der voornamen zijn. Hij kwam op zijn schip terug, meer dan ooit over deze goede wilden vergenoegd.

Juist rond die tijd bezocht een jonge wilde mij, die ik mijn liefde had geschonken en die verder alle dagen bij mij kwam en een grote toeneiging tot mij verried; een fraaie, goedgebouwde mens, met zachte en vriendelijke gelaatstrekken. Alleen had hij op deze dag een treurig gezicht, dat ik nog nimmer bij hem had waargenomen. Hij bracht mij wapens, werktuigen en sieraden van een zeer fraaie kalksteen, waarnaar ik een verlangen ken-baar had gemaakt, als geschenk. Ik wilde ze hem met ijzeren werktuigen en rode zakdoeken - die hem, naar ik wist, zeer lief waren - betalen, doch hij nam ze niet aan. Ik verlangde dat hij zijn kalkstenen wederom zou meenemen, doch die wilde hij ook niet. Ik bood hem te eten aan, doch ook dat sloeg hij af en ging er treurig vandoor. Ik heb hem nadien nimmer meer gezien.

Enkele andere wilden, vrienden van onze officieren, die bij hem anders gewoonlijk iedere dag een bezoek afstaken, bleven tezelfdertijd uit. Wij stelden ons van dit zonderlinge gedrag niet veel voor. Het waren thans reeds drie dagen dat

wij ons in de eilandhaven ophielden en in het beste begrip met de wilden leefden. Dagelijks verstrooiden wij ons op hun velden, om het land en zijn producten te onderzoeken en te zien, of wij niet ertsen of andere handelswaren konden ontdekken. Marion had met zijn boot zeer verre vaarten gemaakt en verscheidene door andere wilden bewoonde baaien bezocht, en was overal goed opgenomen geworden.

Ten slotte ging Marion op 12 juni om 2 uur in de namiddag in zijn met twaalf man bezette vaartuig nogmaals aan land en had twee jonge officieren, een vrijwilliger en de scheepsfoerier bij zich, al met al zeventien personen. De zogeheten Takuri, bevelhebber in het grootste dorp, een andere aanvoerder en vijf à zes wilden die op het schip geweest waren, begeleidden Marion, die zich had voorgenomen om oester te eten en een vistocht aan de voet van het aan de Takuri toebehorende dorp te doen.

Marion kwam 's avonds niet terug, zoals hij anders placht, op het schip en evenmin verder iemand met de boot. Men schepte ondertussen nog geen argwaan, doch geloofde slechts, dat Marion met zijn gevolg in onze hutten op het land gedurende de nacht gebleven was, om de volgende morgen onze op 2 mijl in het binnenland ingerichte werkplaatsen, waar aan de masten voor het schip Le Castries gewerkt werd, te controleren. Dit werk had reeds een tamelijke voortgang gewonnen en er was reeds een deel van de materialen met behulp van de wilden dicht naar de oever gebracht.

De volgende 13e juni om 5 uur 's ochtends zond de Castries, die op deze dag alles regelde, zijn

boot af om het nodige water en hout voor beide schepen te halen. Om 9 uur bemerkte men op de zee een naar de schepen toe zwemmende mens en zond hem direct een vaartuig te hulp. Hij was een van de bootsmannen die in zijn eentje aan de slachting van zijn kameraden door de wilden ontkomen was. Hij had twee lanssteken in de zijde gekregen en was er zeer slecht aan toe. Hij vertelde, dat toen de boot om 7 uur aan land was gekomen, de wilden op de oever met hun gebruikelijke vriendschaps-betuigingen waren verschenen en de matrozen, die zich niet nat wilden maken, uit de boot op hun schouders naar land hadden gedragen. Doch toen dezen zich verdeelden en ieder zijn bundel hout bijeen droeg, hebben zij zich met strijdbijlen, knotsen en lansen bewapend in kleine groepen van acht tot tien man woedend op iedere matroos geworpen en hen omgebracht. En aangezien hij slechts met twee of drie wilden van doen had gehad, had hij zich aanvankelijk geweerd en twee lanssteken gekregen. Doch aangezien diverse wilden op hem af waren gekomen en hij zich dichter bij de zeeoever bevond, was hij op de vlucht geslagen en had hij zich in het struikgewas verstopt. Aldaar had hij gezien hoe de wilden zijn kameraden gedood en uitgekleed hadden, hun de buik hadden opengereten en reeds begonnen waren hen in stukken te snijden. Daarop had hij zich opgemaakt om zo mogelijk door zwemmen bij een schip te geraken.

Na een zo gruwelijke vertelling twijfelde thans niemand eraan, dat Marion met de zestien personen die met hem in het vaartuig waren

geweest en van wie men niets vernomen had, eenzelfde noodlot had ervaren.

De zich aan boord van de beide schepen bevindende officieren beraadslaagden thans over de middelen om de drie posten te redden, die wij aan land hadden.

Men liet dadelijk de boot van Mascarin goed toegerust, met een officier en een detachement soldaten onder aanvoering van een sergeant, vertrekken. De officier had bevel langs de kust er acht op te slaan of hij niet het vaartuig van Marion en zijn boot zag, doch bovenal werd hem opgedragen om aan de gezamen-lijke posten over het afgelegde verhaal bericht te geven, en met name eerst bij de mastwerkplaats, als onze belangrijkste en met de meeste manschappen bezette post, te landen. Hij kreeg onderweg de beide vaartuigen in zicht, die onder het dorp van de Takuri op het strand lagen en met wilden omringd waren, die zich met de daaruit genomen bijlen, sabels en flinten bewapend hadden. Het zou gemakkelijk voor hem zijn geweest om de wilden uiteen te jagen en hun de vaartuigen af te nemen. Hij wilde echter aan zijn order getrouw blijven en ook buitendien geen tijd verliezen.

Ik bevond mij gelukkig op de post en had de nacht aldaar doorgebracht, hoewel slapeloos. Want hoewel ik niets van Marions moord wist, had ik toch een goede wacht laten houden. Thans was ik op een kleine verhoging en had met het transport van onze masten te doen, toen ik om 2 uur in de namiddag een detachement met opgezette bajonetten zag aanrukken en in de verte bemerkte, dat de geweren meer glansden dan de gebruikelijke.

Ik vermoedde dadelijk dat dit detachement ons een onaange-naam bericht zou brengen. Om onze manschappen geen schrik aan te jagen, riep ik de sergeant, zodra hij mij kon horen, toe dat hij halt moest houden en begaf mij alleen naar hem toe, om te ervaren wat zich had afgespeeld. Nadat ik de soldaten verboden had om één woord te spreken, ging ik met hen naar de post.

Ik liet ogenblikkelijk het werk stoppen, het handwerkstuig en de geweren bijeenbrengen, de flinten laden en al wat de matrozen konden dragen, onder hen verdelen; verder in een van onze barakken een gat graven en het overige erin werpen; dan de barakken neerhalen en in brand steken.

Onze manschappen wisten nog niets van het ongeluk dat Marion en zijn metgezellen was overkomen. Het was mij, om ons uit de verlegenheid te halen, erom te doen dat zij zich ontzagen. Overal om mij heen waren bewapende wilden, die ik niet eerder dan dat ik met het detachement bijeen was gekomen, had waargenomen. Zij hadden zich in groepen verzameld en alle hoogten bezet.

Ik deelde mijn detachement in, dat ik met matrozen die flinten droegen, versterkt had: een deel vooraan onder aanvoering van de sergeant, en een deel achteraan en de met handwerkstuig en waren beladen matrozen in het midden. Ik besloot op te rukken. Wij rukten, van de onzen ongeveer zestig man, tussen diverse groepen wilden op, waarvan de aanvoerders mij meermalen de treurige woorden toeschreeuwden: "Takuri mate' Marion", dat wil zeggen: 'Takuri heeft Marion gedood'. Hun bedoeling was, ons

schrik aan te jagen, want wij hadden ervaren, dat bij hen, wanneer de aanvoerder op de plek sneuvelt, zijn manschappen alles opgeven.

Zo marcheerden wij 2 mijl tot aan de oever, waar de vaartuigen op ons wachtten, zonder door de wilden verontrust te worden, die ons slechts aan beide zijden begeleidden en ons dikwijls lieten horen, dat Marion dood en opgegeten was. Ik had onder het detachement goede schutters, die van verlangen brandden om Marions dood te wreken en mij meermalen om verlof vroegen om de ons bedreigende aanvoerders der wilden neer te leggen. Alleen was het thans niet het moment om aan wraak te denken. In de toestand waarin wij ons bevonden, zou reeds het verlies van één enkele man onvervangbaar zijn geweest. En waren wij er diverse verloren, dan zouden de schepen nimmer van Nieuw-Zeeland zijn weggekomen. Boven-dien hadden wij nog een derde post, namelijk met onze zieken, die wij eerst in veiligheid moesten brengen. Ik verbood hun derhalve te vuren en vertroostte hen met een gelegener tijd.

Toen wij bij onze boot waren gekomen, schenen de wilden dichter bij ons te willen komen. Ik liet de beladen matrozen het eerst inschepen en daarna wendde ik mij tot een aanvoerder van de wilden, stak op 10 pas voor hem een stok in de grond en beduidde hem, dat in zoverre één enkele wilde de lijn van deze stok zou overschrijden, ik hem met mijn karabijn (ik nam bij deze woorden stelling aan) zou doden, en beval daarbij ook in een dreigende toon, dat zij met elkander gingen zitten. De aanvoerder herhaalde gehoorzaam mijn bevelen aan zijn manschappen en ogenblikkelijk

zaten alle wilden, waarvan er wel ongeveer duizend konden zijn.

Ik liet gaandeweg alles inschepen, hetgeen niet zo gezwind geschied was. Want wij hadden vele waren die op de boot gebracht moesten worden. En nadat hij lading had ingenomen, ging hij dieper het water in, dan dat hij dicht bij de oever kon blijven, zodat men het water in moest gaan om erbij te komen. Ten slotte scheepte ik mij na allen ook in. Nauwelijks had ik de voet in het water gezet, of de wilden stonden met elkander op, rukten de ingestoken stok eruit, hieven een oorlogskreet aan en wierpen met houten spiezen en stenen naar ons, doch zonder iemand te verwonden, en staken onze hutten aan de oever in brand en bedreigden ons met hun wapens, die zij met verschrik-kelijk geschreeuw tegen elkander sloegen.

Zodra ik de boot had bestegen, liet ik het anker optrekken en onze manschappen zo plaatsnemen, dat de roerknechten niet gehinderd werden. De boot was zo vol geladen, dat ik op het achterste deel rechtop, de stang van het stuurroer tussen de benen, moest staan. Het was mijn bedoeling om zonder één enkel flintschot gezwind bij het schip te komen en dan de boot naar het eiland Mutuaro te sturen, om onze zieken en ook onze smidsen en vatbinderij in te nemen.

Terwijl wij ons van de oever verwijderden, vermeerderden het geschreeuw en de bedreigingen der wilden en het leek erop, dat wij voor hen vluchtten. Zij begaven zich zelfs in het water, alsof zij onze boot wilden aanvallen. Nu geloofde ik toch, hoe ongaarne ik daar ook aan toekwam, dat het vanwege onze eigen veiligheid

nodig was om deze verwenste lieden de overmacht van onze wapens te kennen te geven. Ik liet alzo de roeren opheffen en beval vier musketiers om op de aanvoerders die het verhitste schenen en de overigen ophitsten, los te branden. Ieder schot wierp een van hen neer. Ons vuur hield zo enige minuten aan. De wilden zagen hun aanvoerders en kameraden met een ongelofelijke aanval vallen. Zij begrepen niet, hoe dezen door wapens die zij niet zoals hun strijdbijlen en knotsen beroerden, gedood konden worden. Bij ieder schot verdubbelden zij hun geschreeuw en hun bedreigingen; en gingen gans afschuwelijk tekeer zonder dat zij van hun plek kwamen en bleven als een groep wilde beesten aan de oever. En wij zouden hen tot op de laatste man de grond in hebben geschoten, wanneer ik langer had laten vuren. Nadat tegen mijn wil een behoorlijk aantal van hen gedood was geworden, liet ik naar het schip roeien, en de wilden gingen nog immer met hun geschreeuw door.

Toen ik aan boord van de Maskarin was aangekomen, liet ik meteen de boot met een detachement naar de post van onze zieken afzenden. Ik beval de officier om alle zieken benevens de aan hen toegevoegde artsen en bewakers, en ook alle gereedschappen van ons hospitaal aan boord te nemen; de tenten neer te halen; rondom onze smidsen voor de invallende nacht een verschansing van de watervaten te maken; tegen het zich op het eiland bevindende dorp een schildwacht op te stellen; ijverig te waken en voornamelijk tegen overval op de hoede te zijn. Want ik vreesde dat de wilden iets op onze smidsen zouden kunnen wagen, alwaar wij allerlei

voor hen bruikbare ijzerwaren hadden. Ook gaf ik de officier signalen voor de nacht en beloofde, voor het geval hij mocht worden aangevallen, hem zo spoedig mogelijk hulp te zenden.

De zieken werden gelukkig tegen 11 uur in de nacht op de schepen gebracht. De wilden trokken weliswaar de ganse nacht om onze post heen, doch waagden het niet iets tegen onze manschappen, die zij zo waakzaam zagen, te ondernemen.

De volgende 14e juni stuurde ik een ander detachement met twee officieren naar het eiland. Wij waren voor het voortzetten van onze reis nog niet met het benodigde hout en water voorzien, dat na het vijandelijke gedrag van de wilden jegens ons van het grote land thans bezwaarlijk te bekomen was. Het eiland Mutuaro kon ons ermee verzorgen, doch er bevond zich daarop een dorp van ongeveer driehonderd wilden, die het ons moeilijk konden maken. Ik gaf dus aan de officier die de post commandeerde de aanwijzing dat hij, wanneer de wilden een gezicht trokken om ons te verontrusten, met al zijn manschap-pen het dorp geducht moest aanvallen, in brand steken en de wilden van het ganse eiland verdrijven moest.

Na de middag vertoonden de wilden zich gewapend dicht bij de post en maakten dreigende bewegingen, alsof zij de onzen tot strijd wilden uitdagen. Men ging hen in goede orde met opgezette bajonetten tegemoet. Zij trokken zich naar het dorp terug, hielden bij de poort daarvan halt en hieven een vreselijk geschreeuw aan.

De bevelhebber van dit dorp, genaamd Malu, een van degenen met wie wij uiterst vriendschappelijk waren omgegaan, had vijf

andere dorpshoofdmannen of voorname aanvoerders bij zich, die buitengewoon tekeergingen en zowel met woorden als door de beweging van hun wapens de jongelieden opmonterden om tegen ons op te trekken, hetgeen dezen echter niet durfden.

Onze in slagorde opgestelde manschappen hielden op een pistoolschot afstand voor de poort van het dorp halt. Hier begonnen zij te vuren, doodden de zes aanvoerders en meteen sloegen alle andere helden op de vlucht door het dorp heen, om bij hun vaartuigen te komen. Het detachement achtervolgde hen met de bajonet, maaide vijftig van hen neer, deed een deel der overigen in de zee springen en stak het dorp aan. Thans waren wij meester over het eiland. Wij hadden thans een enkele man die met een werpspies boven aan de neus bij de ooghoek zwaar verwond was.

Hierop scheepten wij onze smidsen, ijzerwaren en wapen-houders in en liet ik de post gans opheffen. Daarna liet ik ook al het zich op het eiland bevindende varenkruid afhakken, opdat geen wilden zich daarin konden verstoppen. Want het was zo'n 6 schoen hoog en stond zeer dicht. Ik beval dat de overgebleven wilden ingegraven moesten worden, doch zo, dat men van hen een hand boven de grond liet, om de wilden te tonen dat wij niet, zoals zij gewend waren, onze vijanden opaten. Ik had onze officieren opgedragen dat zij moeite moesten doen om enkele wilden leven te pakken te krijgen, met name jongelieden van beiderlei geslacht, of ook kinderen. Ik had zelfs aan de soldaten en matrozen voor iedere gevangen wilde vijftig

piaster beloofd. Doch deze eilanders hadden reeds voor de aanval hun vrouwen en kinderen op het grote land in veiligheid gebracht. Onze soldaten trachtten de gewonden die niet konden vluchten, te verbinden, doch zij waren gans razend en beten als wilde dieren om zich heen. Anderen verscheurden de verbanden waarmede men hen verbonden had, als draden, en zo was het niet mogelijk om er slechts één te pakken te krijgen.

Ondertussen had het schip Le Castries nog immer geen boogspriet of fokkemast. Thans viel er niet meer aan te denken dat wij ons fraaie cederhout, dat wij op het grote land gevonden en met ontzaglijke moeite uit het woud gebracht hadden, opzochten. Wij zetten derhalve de kleine stukken hout die zich op onze schepen bevonden, bijeen en maakten daaruit masten.

Wij hadden 700 vaatjes water en 70 klafter brandhout voor beide schepen nodig, en voor zulk een werk nog slechts één boot over. Er ging een maand mee heen, voordat wij gereed waren. De boot moest alle dagen naar het land varen. Een keer voor water, de andere keer voor hout. Ik gaf altijd aan de arbeiders een detachement mee ter bescherming.

Op een dag, toen de boot tegen de gewoonte in lang aan land was gebleven, kwamen de wilden in groten getale van het grote land op één zijde, waar men hen niet zien kon, op het eiland. De op een verhoging opgestelde schildwacht zag een mens met een hoed en matrozenkleren aankomen, die echter gans zacht sloop, alsof hij niet herkend wilde worden. Hij schreeuwde hem toe dat hij moest stoppen. Het was een wilde, die op het toeroepen geen acht sloeg en zijn weg voortzette.

De schildwacht merkte het bedrog en opende het vuur, zodat hij viel. Dadelijk verscheen er een aantal wilden. Het detachement rukte naar hen op, joeg hen op de vlucht en doodde er verscheidene, die kleding van de vermoorde officieren en matrozen aan hadden. De overigen wierpen zich in hun vaartuigen, en sinds deze vergeefse poging lieten de wilden zich niet meer zien.

Sinds Marion verdwenen was, zagen wij uit onze schepen de wilden op de hoogten voortdurend in beweging. Wij konden hun schildwachten duidelijk onderkennen, die bovenaan de bergen geposteerd waren en de hunnen over de geringste van onze bewegingen bericht verschaften. Zij richtten bestendig hun blikken op ons en wij hoorden het precies wanneer deze schildwachten, die verbazingwekkend hard schreeuwden, elkander antwoord gaven. Bij nacht gaven zij de signalen via aangestoken vuren door.

Wanneer de wilden groepsgewijze onze schepen tot op een kanonschot naderden, schoten wij van tijd tot tijd, vooral bij nacht, op hen, om te tonen dat wij op onze hoede waren. Aangezien wij hen echter niet bereikten, viel het te vrezen dat zij ons geschut zouden leren verachten. Op een keer kwam een van hun vaartuigen met acht tot tien man dicht genoeg bij het schip Le Castries, dat met een schot het vaartuig in tweeën schoot en enkele wilden doodde. De overigen bereikten door zwemmen het land.

Ondertussen wisten wij nog steeds niet goed hoe het Marion en zijn metgezellen feitelijk vergaan was. Wij wisten slechts uit de vertelling door de op de volgende dag ontkomen matroos, die in de

bosschage verstopt bij het vermoorden van zijn elf kameraden had toegezien, dat bij dezen de buiken waren opgereten en de lichamen gevierendeeld en aldus onder de wilden verdeeld waren geworden. Om aldus zekerheid te bekomen, zond ik de boot met enkele officieren en een sterk detachement naar het dorp van de Takuri, en gaf de officieren de order om allereerst op de plek waar men onze vaartuigen op het strand gezien had, de nauwkeurigste onderzoekingen in te stellen en dan op te gaan naar het dorp; wanneer de inwoners zich mochten weren, geweld te gebruiken; alle openbare en privéhuizen zorgvuldig te doorzoeken; al hetgeen er van Marion en zijn ongelukkige gezellen aan spullen te vinden was, bijeen te leggen en het dorp in brand te steken; en de zich op het strand bevindende grote oorlogsvaartuigen hetzij met hen mee naar ons schip te trekken, of ze te verbranden.

Onze met steenbuksen en kleine, ongeveer een pond schietende kanonnen (espingoles) goed voorziene boot, landde op de plek waar wij onze vaartuigen op het strand gezien had-den. Ze waren echter niet meer voorhanden, want de wilden hadden ze verbrand om het ijzer ervan te gebruiken. Het deta-chement trok in goede orde naar het dorp, alleen had de laffe verrader Takuri de vlucht genomen. Men zag hem van verre, Marions mantel op de schouders dragend. Het dorp was gans verlaten, op enkele oude mannen na, die hun vluchtende kameraden niet hadden kunnen volgen en gans rustig bij hun huisdeuren zaten. Men wilde hen gevangen nemen, doch een stiet, zonder dat hij zich bijzonder scheen te

bewegen, een soldaat met een aan de zijde hebbende werpspies. Men doodde hem, doch deed de overigen, die men in het dorp liet, geen leed. Alle huizen werden zorgvuldig doorzocht. In Takuri's keuken bevond zich een menselijke schedel, die slechts enkele dagen eerder was toebereid, waaraan nog enkele vleesdelen zaten waarin men de achtergebleven insneden van de tanden van deze menseneters kon zien. Zo ook een aan een houten braadspies stekend menselijk dijbeen, dat tot op driekwart opgegeten was.

In een ander huis bevond zich het rompstuk[57] van een hemd dat, zoals men herkende, aan Marion had toebehoord. De halskraag daaraan zat vol bloed en er waren ook drie of vier gaten aan te zien, die eveneens rondom bloedig waren. In verscheidene andere huizen bevonden zich kledingstukken en de pistolen van de jonge Baudricourt, een van de officieren die Marion bij de ongelukkige vistocht begeleid hadden. Tot slot vond men ook de geweren van het vaartuig en een hoop verscheurde lappen van de kleding van onze ongelukkige matrozen.

Nadat dit onderzoek geschied en al het gevondene bijeen-gebracht was, werden de huizen van de wilden aangestoken en het ganse dorp in de as gelegd.

Tegelijkertijd bemerkte het detachement dat de wilden een ander nabij dorp, dat veel beter dan de overige gevestigd was, ontruimden. De zogeheten Pikiore was daarin de bevelhebber. We verdachten hem er sterk van, dat hij een bondgenoot van Takuri was geweest. Het detachement begaf zich dadelijk naar dit dorp en

[57] "Leib oder Stock".

doorzocht alle huizen. Men vond ook daarin verscheidene van onze vaartuigen en lappen van de kleding-stukken van onze lieden, en onder andere in de keuken van Pikiore gekookte menselijke ingewanden, die door een van onze wondartsen als zodanig herkend werden. Ook dit dorp werd in de as gelegd.

Bij het inschepen lieten onze lieden twee oorlogsvaartuigen in het water, die zij met de boot naar zich toe trokken en aan boord van ons schip brachten. Wij sloegen de planken en het overige hout dat wij konden gebruiken, daarvan af en verbrandden het overige.

Wij zochten thans in Marions papieren na, wat zijn voornemen omtrent de voortzetting van de reis geweest was, doch vonden niets anders dan zeer omstandige aanwijzingen die de gou-verneur van het eiland France hem met betrekking tot ontdekkingen die voor onze koloniën en feitelijk voor het uitbreiden van menselijke kennis nuttig konden zijn, gegeven had.

Aangezien wij onze beste matrozen verloren hadden, het schip Le Castries drie ankers, drie scheepstouwen en zijn boot was kwijtgeraakt en ook zijn masten slechts uit zeer kleine stukken waren samengesteld, en aangezien wij buitendien vele zieken en slechts voor acht tot negen maanden proviand hadden, werd na gehouden beraad eenstemmig besloten dat wij, naar Marions voornemen, in de Zuidzee weliswaar verder konden voortzeilen, doch zonder verre landen te zoeken slechts de eilanden Rotter-dam en Amsterdam, waar wij verse voorraad konden innemen, zouden onderzoeken, en dan bij de eilanden La Borne ofwel de Mariaanse ons voor

anker wilden leggen om daarna de Filip-pijnse te bereiken, waar wij een deel van de lading konden innemen en daarvandaan ons naar het eiland France terug konden begeven.

Na dit genomen besluit verzorgden wij onszelf volledig met water en hout, en namen van het Nieuw-Zeelandse eiland, dat de autochtonen Caienomauwe noemen, in naam van de koning bezit. Marion had het de naam Zuid-Frankrijk gegeven. Wij hielden ons gereed om de haven te verlaten die Marion zijn naam had gegeven, aangezien hij hem in zijn vaartuig als eerste ontdekte. Cook had hem op zijn kaart 'de Eilandhaven' ge-noemd, en wij noemden hem bij onze afvaart 'de Verrader-haven'. Hij ligt op 35°, 10" zuiderbreedte, en 174° naar de lengte oostwaarts van de Parijse meridiaan. De afwijking van de magneetnaald is aldaar 12° noordoost.

ALGEMENE OPMERKINGEN OVER HET KARAKTER, DE ZEDEN EN GEBRUIKEN VAN DE INWONERS VAN HET NOORDELIJKE DEEL VAN NIEUW-ZEELAND.

Na hetgeen ons was overkomen, konden wij er niet meer aan twijfelen dat deze Nieuw-Zeelandse wilden menseneters waren. Cook, die hen vóór ons bezocht, hoorde van henzelf dat zij slechts hun vijanden opeten. Het valt te vermoeden, dat zij alle vreemdelingen en zelfs degenen die op hun eiland op enige afstand van hun dorpen wonen, als hun vijanden beschouwen.

Mij dunkt, dat zij deze gruwelijke gewoonte met alle wilden gemeen hebben, die in zulke verschillende omgevingen der aarde verstrooid zijn. Wanneer ik er ondertussen aan denk hoe zij zich drieëndertig dagen aaneen zo buitengewoon vriendelijk jegens ons bewezen hebben, met de bedoeling ons op de vierendertigste dag te vermoorden, zo moet ik geloven dat er op de ganse aarde geen trouwelozer mensen kunnen zijn dan deze wilden. Ik moet er nog aan toevoegen, dat wij deze lieden niet de geringste reden hebben gegeven om zich over ons te beklagen.

(Dit verzekert ons de heer Croiset, die na Marions dood het commando over het schip de Mascarin overnam en deze reis-beschrijving heeft opgesteld. Alleen oordeelt de uitgever van deze, dat het verraderlijke gedrag van de wilden jegens Marion en zijn metgezellen in essentie wraak wegens een harde behandeling zou zijn geweest, die hun twee jaren daarvoor door een Frans schip onder het commando van de heer De Surville was

toegevoegd. De toedracht zelf zullen wij in het hierna volgende uittreksel van de reisbeschrijving van De Surville vertellen. Buitendien verzekert de heer Düclesmeur dat de bovenvermelde wilde, die een sabel uit de wapenkamer ontvreemd had, werkelijk in de ijzers was geslagen, en zijn kameraden, die ervandoor zwommen, gedreigd hebben om zich daarover te wreken. Een negerslaaf die aan Marion toebe-hoorde, die naar de wilden was overgelopen, kon hun begeerte naar wraak nog meer verhit hebben).

Gedurende de ganse tijd dat wij met deze mensen in een soort vertrouwelijkheid leefden, gaf ik mij immer moeite om hun karakter met behulp van het Tahitische woordenboek te bestuderen, en maakte mij tot dat doel met diverse voornamen en met oude en jonge lieden bekend. Dagelijks sondeerde ik hun neigingen en onderzocht in hoeverre het licht van hun verstand reikte. Ik ontdekte, dat zij slechts zwakke begrippen van een allerhoogste wezen en enkele aan Hem ondergeschikte onzichtbare wezens hebben; dat zij deze laatsten vrezen of dikwijls tot hen bidden; dat zij in deze gebeden van hen verlangen dat zij wraak gaan uitoefenen op hun vijanden en hen ombrengen; dat ieder gezin zich als onafhankelijk van de anderen beschouwt; dat zij geen andere wet, geen ander uitgangspunt[58] en vrijwel geen andere aandrift kennen dan zij slechts tot hun onderhoud nodig hebben. Het was hun immer aangenamer wanneer wij hun suiker, brood en vlees gaven, dan wanneer wij hun de nuttigste dingen, bijlen, beitels en ander werktuig schonken.

[58] "Policey".

Ik trachtte hun nieuwsgierigheid te prikkelen. Ik nekte hen soms geheel, om de bewegingen van hun ziel te ervaren, doch ik bevond aan deze natuurmensen niets anders dan bedrieglijke booswichten, die des te gevaarlijker zijn aangezien zij in feite gewone mensen aan sterkte verre overtreffen. Ik heb hen in een kwartier van de kinderlijkste vreugde in de duisterste droefenis, van de rust in razernij zien veranderen, en plotseling wederom in onmatig lachen zien uitbreken; beurtelings direct achter-eenvolgens vriendelijk en vleiend, dan weer zuur en trots, soms lang onveranderlijk, doch immer gevaarlijk en verraderlijk. Ik was derhalve immer wantrouwend jegens hen en bekommerde mij er zeer over dat Marion een zo innige vertrouwelijkheid met deze wilden onderhield, die hij uiteindelijk, aangezien hij zich aan mijn ernstigste voorstellingen niet stoorde, met het leven moest betalen.

Het is begrijpelijk dat bij een dergelijk volk, dat het Nieuw-Zeelandse is, dat bestendig onder elkander oorlog voert, in kleine dubbel ompaalde dorpen op vrijwel ontoegankelijke hoogten woont, de stand van een krijger de voornaamste moet zijn. Slechts diegenen onder hen staan in aanzien, die strijdbijlen, knuppels en lansen het beste weten te voeren. En slechts diegenen die de meeste proeven van wildheid of trouweloosheid hebben afgelegd, zijn gerechtigd om vier veren op het hoofd te dragen en zich in het gezicht, op de billen en knieholten afstotelijke figuren te puncteren. Om deze hoogste waardigheid te ontvangen, moet men zonder twijfel een

behoorlijk aantal mensen hebben omgebracht en opgegeten.

Wanneer een gewone mens, een vrouw of een kind sterft, wordt het lijk in de zee geworpen. Krijgslieden daarentegen worden begraven en op de grafheuvel worden lansen en werp-spiezen als oorlogstekenen gestoken.

Een land waarvan de bewoners bestendig met elkander oorlog voeren en slechts de kunst om huns gelijken neer te maaien, op waarde schatten, kan niet bijzonder bevolkt zijn. Het heeft mij toegeschenen, dat het inwendige van het land leeg is, en zich slechts aan de oevers en in de havens mensen bevinden. Ik heb zo nu en dan op hoge bergen rondgekeken, doch nergens anders dan aan de oevers woningen kunnen ontdekken.

Deze wilde mensen houden desalniettemin van de dans, die bij hen op zijn bruutst wordt uitgevoerd. Zij dansten dikwijls op onze dekken met zulk een herrie, dat wij vreesden dat zij door de bodem zouden stampen. Zij zingen bij de dans afwisselend oorlogszuchtige en andere ondeugdzame liederen. Sommigen onder ons geloofden bemerkt te hebben, dat deze natuurmensen neigingen hebben die tegen de natuur indruisen, zelfs in het genot van hun vrouwen. Voor beide geslachten is schaamte iets onbekends en hoewel zij vanwege de koude half gekleed lopen, ontbloten zij zich toch gans zodra zij geen koude bespeuren.

De manspersonen schijnen doorgaans jegens het vrouwelijke geslacht zeer ongevoelig te zijn. Zij laten door dezen alle huiselijke en harde arbeid verrichten. De vrouwen moeten de bundels varenkruidwortel, die door de mannen worden

uitgegraven, van de velden halen; water van de voet van de bergen naar boven naar de dorpen dragen; de mosselen[59] aan de zeeoever verzamelen; en de keukens verzorgen en het eten voor de mannen opdienen, zonder zelf te durven mee-eten. Kortom, zij zijn meer de dienstmeisjes dan de echtgenoten van hun mannen.

Deze vrouwspersonen zijn ook niet zo goed gebouwd als de mannen. Zonder twijfel is de harde arbeid er de oorzaak van, dat zij dik en niet welgevormd zijn. Toch heb ik enkele jonge gezien die mooi waren. Zij schijnen goede moeders te zijn en betonen zich teder jegens hun kinderen. Ik zag ze soms met hen spelen, hen liefkozen, varenkruidwortels voor hen voorkauwen en die dan bevrijd van de vezels in de mond steken.

Ook de mannen schenen mij liefde en toegeeflijkheid jegens hun kinderen te hebben. De hoofdman Takuri bracht menigmaal zijn ongeveer veertienjarige, welgebouwde zoon met zich mee op onze schepen en scheen hem zeer lief te hebben.

Voor hun gestorven ouders treuren zij enkele dagen lang. Zij krabben, om hun droefenis te tonen, het gezicht en alle delen van het lichaam open, verzamelen zich in het huis van de overledene, waar zij wenen, als vertwijfeld schreeuwen, zijn daden vertellen en aan het slot van iedere vertelling hun gehuil verdubbelen.

Ik heb bij deze wilden niet zeer vele kinderen gezien. Men zou zich veel langer onder hen moeten ophouden, wanneer men hun zeden, wetten en gebruiken gans zou willen leren kennen. Aangezien zij allen zo groot, sterk en

[59] “Breitmuscheln und andre Muscheln”.

goedgebouwd zijn, valt te vermoeden, dat zij de kinderen die zwak of niet welgebouwd ter wereld komen, niet in leven laten.

Ik heb bemerkt, dat mannen en vrouwen een zeer hoge ouderdom bereiken en daarbij hun haren, die weinig grijs worden, en hun tanden, die veeleer slechts stomp worden dan dat zij ze verliezen, behouden. Wij hebben geen spoor gevonden dat zij aan de pokken en de geslachtsziekte onder-worpen waren. Zij zijn nogal smerig en wassen zich zelden, en evengoed ziet men aan hen geen vlekken, geen litteken op de huid. Verscheidene van onze matrozen die met venerische ziekten behept waren, lieten zich met meisjes in, en het valt te vrezen dat de Europeanen die dit euvel uit Amerika gehaald hebben, het naar deze antipoden van Europa gebracht zullen hebben.

De lezers zullen zich er zonder twijfel over verwonderd hebben, dat wij in deze uiterste hoeken van de wereld, op eilanden die tot nu toe gans onbekend en zonder enig verkeer met andere landen waren geweest, drieërlei soorten mensen, blanke, zwarte en bruine, hebben aangetroffen. Het heeft er alle schijn van dat de blanken de autochtonen zijn. Hun kleur is net zoals bij de Europese zuidelijke volkeren. Ik heb drie of vier van hen gezien die rood haar hadden. Sommigen waren net zo blank als onze matrozen, en met name kwam dikwijls een jonge, goedgebouwde mens van 5 voet, 11 zoll op onze sche-pen, die met betrekking tot zijn kleur en gelaatstrekken voor een Europeaan had kunnen doorgaan. Ik heb ook een meisje van vijftien à zestien jaar gezien, dat zo blank was als een

Française. Het kan zijn, dat van Nieuw-Holland zwarten over de zee naar Nieuw-Zeeland gebracht zijn. Beide landen zijn tegenwoordig slechts zo'n 300 mijl van elkander verwijderd en vroeger wellicht niet zo ver. Nieuw-Holland, het grootste onder de bekende eilanden, is beslist door zwarten uit Nieuw-Guinea bevolkt geworden, dat slechts door een zee-engte, met de breedte van een rivier, daarvan afgezonderd is. Deze naar Nieuw-Zeeland verplante negers kunnen met autochtone vrouwen gemeenschap hebben gehad, en door deze vermenging kunnen de gelen, die men thans aldaar aantreft, ontstaan zijn.

Overigens kan worden opgemerkt, dat op vrijwel alle eilanden die van Formosa en de Filippijnen tot aan Nieuw-Zeeland in de grote archipel liggen, die tussen de Chinese, Indische, Afrikaanse en Amerikaanse wateren een ruimte van meer dan 1500 mijl in de lengte innemen, vrijwel overal een wonderbare vermenging van mensen met uiteenlopende kleur en bouw, van blanken, doch voornamelijk negers en gelen aangetroffen wordt. De kusten op Formosa worden door Chinezen, doch het binnenland der eilanden door half wilde zwarten bewoond; de kusten op Luçon en de meeste andere Filippijnse eilanden door Maleise koloniën; en het binnenland, de wouden en de gebergten door ware autochtone wilden. Evenzo is het op Borneo, waar zich kroesharige negers bevinden, alsook op de Molukken, in Nieuw-Guinea, Timor, Nieuw-Holland en ten slotte in Nieuw-Zeeland. Wellicht zal men ook in de zuidelijke landen, die de Fransen en Engelsen thans trachten te ontdekken, dergelijke vermengingen aantreffen. Het wonderlijke is, dat

onze zeevaarders zeer onlangs zulken tot in het midden van de Zuidzee op het eiland Tahiti hebben aangetroffen.

Wellicht zat Nieuw-Zeeland ooit aan het eiland Tahiti vast, dat thans door een onpeilbare, meer dan 600 mijl brede, zee daarvan gescheiden is. Wij hebben op Nieuw-Zeeland de Tahi-tische taal met slechts enkele veranderingen in een paar woorden aangetroffen, en beide thans zo ver verwijderde volkeren hebben veel overeenkomsten met elkander.

Ik zou zelfs geneigd zijn te geloven, dat vanuit Nieuw-Zeeland, de zuidelijke landen en de eilanden in de Zuidzee, Amerika bevolkt is geworden. Ik vind een zeer opvallende overeenstemming der zeden en gebruiken van deze zo verschil-lende landbewoners; zelfs de vrijwel baardloze mensen en menseneters, zelfs de wapens, de werktuigen, de vorm der kleren, huizen, schepen, zelfs de ongevoeligheid jegens het vrouwelijke geslacht, zelfs de gewoonte om hen voor de hardste arbeid in te zetten. Wie hun talen goed zou kennen, zou hen wellicht zeer overeenstemmend bevinden.

NATUURKUNDIGE OPMERKINGEN OVER NIEUW-ZEELAND EN ENKELE NATUURLIJKE PRODUCTEN.

Het eerste wat in mijn blikveld kwam, was dat Nieuw-Zeeland zich als een groot gebergte presenteert, dat vroeger een deel van een wijdlopig vasteland geweest is. De verschillende berg-spitsen, die voor andere de hoogte ingaan, waren meestal met sneeuw bedekt. Aan de westelijke kust kan men geen vlakte ontdekken,

want die is steil, als ingekerfd, zonder een boezem of bochten, en schijnt weinig bewoond te zijn. Ook ontdekt men vanuit de zee geen monding van een rivier.

De oostelijke kust, die op de Zuidzee uitziet, is meer gebroken en laat een hoeveelheid eilanden, baaien en havens zien. Het schijnt, dat alle van de bergen naar beneden vallende rivieren hun loop naar deze zijde nemen en aldaar uitmonden.

Wanneer men in deze omgeving rondgaat, vindt men overal sporen van vulkanen, lava die met slakken vermengd is, basalt ofwel dichte lava (lave compacte), puimsteen, brokken van zwart glas zoals dat door vulkanen gesmolten wordt, klompen verbrande en verkruimelbare aarde, zoals krijt[60], en andere minder verkruimelbare en gemengde. Zou wellicht het onderaardse vuur, dat zo menige materie verbrand en tot glas gesmolten heeft, Nieuw-Zeeland door aardbevingen hetzij van Nieuw-Holland of van de zuidelijke landen, of van een ander vasteland gescheiden hebben? Alle landen die van Nieuw-Zeeland of van 47° zuiderbreedte naar de equator, en van daar tot aan Japan of 40° noorderbreedte liggen, zijn niets anders dan eilanden waarop men overal sporen van uitgedoofde of bran-dende vulkanen aantreft. En dat zal de oorzaak zijn, dat de inwoners van het eiland Tahiti en de wilden op Nieuw-Zeeland, volkeren die zo ver van elkander verwijderd zijn en de scheepvaart niet kennen, toch de godheid met dezelfde naam betitelen, namelijk de aardschokker.

Ik heb op de gronden die rond de eilandhaven liggen, hier en daar stukken wit en rood,

[60] "Tripel", ofwel 'terra Tripolitana'.

jaspisachtige marmer aangetroffen, waaruit ik liet concluderen dat op dit eiland een hoeveelheid zeewater rond de kern van het oude land voorhanden moest zijn. Verder graniet, waarvan de grondstof gabbro met meer of minder zwarte lagen[61] - die met een witte substantie bedekt zijn, die op sommige verweerd en zonder glans, doch op andere glanzend en stevig is - schijnt te zijn; gekristalliseerd kwarts, vuurstenen[62], witgevlekt agaat, kiezelstenen die inwendig ge-kristalliseerd zijn, en andere doorzichtige die lijken op die welke op de Malabarische kust gevonden worden. In de bocht waar wij het eerst geankerd hadden, ontdekte ik een bron waarvan het zeer heldere water van een rots afdruppelde en mij een versteningskracht leek te bezitten. Ik heb aldaar stukken van versteende krabben en van kiezelstenen verzameld, waarvan de kern zeer hard was. Doch de buitenste lagen, die zich als bladen lieten optillen, hadden nog niet de bedoelde hardheid verkregen, hoewel ze van steenachtige aard waren. Tevens heb ik hoeveelheden vuursteen gezien die door middel van een natuurlijk, zeer sterk kit aaneengevoegd waren en zeer grote brokken vormden. Tot slot vonden wij overal oker van een zeer fraai rood; een bewijs dat het land vuur bevat.

Hoewel het schijnt dat de kalksteen zeer verbreid moet zijn, aangezien de wilden zoveel dingen eruit vervaardigen, heb ik toch niet de plek kunnen vinden waarvandaan zij die nemen, en ik weet ook niet, of zij die uit de beken in kiezelsteenvorm, of uit steenbreuken verkrijgen.

[61] "lames".
[62] "Feuersteine, Silex". Is identiek.

Deze kalksteen is van een zeer fraai groen, half doorzichtig, doch donkerder dan de in andere landen bekende. Men vindt daarvan fonkelende stukken, die een zeer lieflijke, glanzende kleur hebben. Met deze kalksteen, die een van de hardste gesteenten is, maken de Nieuw-Zeelanders hun ingegraveerde dingen.

De landschappen die rond de eilandhaven liggen, bieden een aangename afwisseling van vlakten, heuvels, dalen en bergen. Overal waar geen bosschage is, is de bodem met varenkruid bedekt, dat aan de zeeoever en op de bergen niet hoger is dan in Frankrijk, doch in de dalen en aan de voet der bergen zo'n 8 tot 10 schoen hoog groeit. De wortels zijn een zoll dik.

De wouden bestaan uit zeer uiteenlopende bomen, waaronder ik een zeer fraaie en sterk ruikende mirteboom onderkend heb, die 20 tot 40 schoen[63] hoog wordt; de gaiak (Fransenhout), sassafras en andere bomen van rood hout, waaronder eentje lijkt op de kleinbladerige mattenboom (bois de natte)[64] op de eilanden France en Bourbon. Ze gaven ons goed kromhout om onze schepen te repareren.

De voornaamste boom is echter een ceder met olijfbladeren. Ik heb daarvan enkele laten vellen, waarvan de stam van de bodem tot aan het begin van de takken meer dan 100 schoen in de hoogte, en in doorsnede meer dan 50 zoll mat. Deze bomen bevatten veel hars, dat wit en doorzichtig is en, wanneer men het aansteekt, een aangename wierookgeur afgeeft. Ze schijnen mij

[63] Deze boom kan 7 tot 8 meter hoog worden.

[64] Dit zal de 'Pandanus' ofwel schroefboom zijn, waaruit in Oceanië matten worden gemaakt.

de algemeenste en hoogste bomen van het land te zijn. Ze kunnen gebogen worden en ik hield ze voor zeer deugdelijk om daarvan scheepsmasten te vervaardigen.

De wouden zijn op enkele plekken dun, doch andere met struikgewas, dat ten dele doornig is en met zeer veelvoor-komende lianen, die tot aan de top van de hoogste bomen oplopen, begroeid.

Hoewel wij ons in Nieuw-Zeeland net in het koudste jaargetijde, in juni en juli, bevonden hadden, heb ik toch geen enkele boom gezien die zijn bladeren had verloren. Veelmeer waren de bladeren net zo groen als in Frankrijk midden in de zomer. Doch er waren van tijd tot tijd kleine vorsten en ik heb het water in de moerassen 's morgens vroeg 2 tot 3 lijn dik bevroren gezien, doch dit dunne ijs was een uur na zonsopgang reeds wederom gesmolten. Op de vlakten heb ik nimmer sneeuw zien vallen. De regens kwamen op ordelijke wijze uit oost en noordoost, hetgeen precies het tegendeel is van het klimaat in Frankrijk.

De moerassen staan vol biezen en slangenknoflook[65]. Op de steenachtige bodem aan de hellingen der gebergten bevindt zich een grote hoeveelheid van een soort zeer hoge populieren, waarvan de wilden zeer fraai vlas bereiden; een wolfsmelk (tithymale) met cipresbladeren die op een struik lijken; ver-schillende soorten heidekruid; nachtschaduw (solanum) met gele vruchten en zonder stekels of doornen; en een

[65] "Schlangenknoblauch (Gladioles, Schwertel)". Het is niet duidelijk waarom deze verschillende planten aldus samen vermeld zijn.

zeer lieflijke mottenbloem of aurelia (immortelle dorée).

In de omgevingen bij de zee bevindt zich selderij met een zeer goede smaak; schapenzuring[66], dat het zuur van veldzuring[67] heeft; en waterkers met brede bladeren, met name de soort morellenkersen, die men op Madagaskar en op het eiland France eet. Wij hebben van deze dikwijls aan te treffen gewas-sen, die voor de onzen die met scheurbuik behept waren, heilzaam waren, veelvuldig genoten, waarover de wilden grote verwondering betoonden.

Ik had op het eiland Motuaro een tuin aangelegd en die met korrels van allerlei peulvruchten, met vruchtenpitten, met graan, gierst, mais (of Turks koren), en verder met iedere soort korrels die ik van Kaap de Goede Hoop had meegebracht, bezaaid. Alles sloeg voortreffelijk aan. De korrels waren reeds opge-komen. Voornamelijk leidde het graan tot bewondering. Dit land heeft een uitnemend goede aarde. Op de plekken waar ik de bodem moest laten opwoelen om een weg voor het verplaatsen van onze masten te banen, heb ik tot 5 voet diep een zwarte onvermengde aarde aangetroffen, die dieper naar beneden met kiezel en voornamelijk met kleine doorzichtige kiezelstenen vermengd was.

Niet slechts op het eiland Motuaro, doch ook overal waar ik maar kwam, in de vlakten, dalen, op de heuvels en zelfs op de bergen, heb ik vruchtenpitten gestopt, en ook een weinig mengsel (par-tout) van diverse soorten korrels gezaaid. En de meesten van onze

[66] "Buchampfer".
[67] "Sauerampfer".

scheepsofficieren deden hetzelfde. Vergeefs trachtten wij de wilden het zaaien te leren en hen over het nut van de zaadkorrel en de vruchtenpitten te onderrichten. Zij schenen van dit alles niets te kunnen begrijpen.

Ik heb op verscheidene plekken pottenbakkersklei[68], dat voor aarden vaatwerk zeer goed deugde, aangetroffen. Onze kon-stabel, een zeer vindingrijk man, liet een draaischijf aan land brengen, waarop hij in het bijzijn der wilden aarden vaten, nappen en borden draaide en ze dan voor hen bakte. Enkele stukken lukten het beste. Hij gaf ze aan de wilden, die ze hadden zien draaien en bakken, doch ik betwijfel of ze van deze kunst gebruik zullen maken.

Ik heb in het land geen andere viervoetige dieren gezien dan honden en katten. De honden zijn een soort tamme vossen, alle zwart of wit, met zeer korte poten, met opstaande oren, dikke staart, lang lijf, sterk openstaande kaak, die echter niet zo spits is als bij de vos. Zij gaven hetzelfde geluid en blaften niet zoals onze honden. Deze dieren worden slechts met vis gevoerd. Het schijnt dat de wilden ze slechts grootbrengen om ze op te eten. Ze lieten zich niet africhten, zoals onze honden, doch waren immer vals en beten voortdurend. Het zou gevaarlijk zijn om ze op een plek te houden waar men gevogelte zou willen houden of plaatsen.

De katten zijn van dezelfde soort als ze zich bij ons op de velden en in de wouden bevinden, en worden door de wilden gegeten.

Wij hadden op ons schip enkele varkens, schapen van Kaap de Goede Hoop, en jonge

68 "Thon".

geiten, bij de aanblik waarvan de wilden, zo dikwijls als zij ze zagen, vol bewondering waren. Zij moeten dus in hun land dergelijke dieren niet hebben. Evenzo hadden zij ook voordien nimmer talrijke kippen en eenden gezien.

In hun moerassen bevinden zich wilde eenden, talingen[69] en blauwe hoenders, donker van kleur zoals die in Madagaskar, Indië en China. In de wouden ziet men zeer fraaie houtduiven van de grootte van een jonge kip en voortreffelijke blauwe glinsterende en gouden kleur. Deze vogels zijn een heerlijk gevederd wild. Ook treft men in de wouden zeer grote zwarte, blauw en rood gesprenkelde papegaaien aan, evenals lorres (een soort papegaai) van de kleinere soort met zeer fraaie veren, zoals de lorres op het eiland Gola ze hebben.

De open velden zijn met zwarte witkoppige lijsters, met spreeuwen, leeuweriken, kwartels, waarvan er zeer vele zijn, en van de kleur zoals de onze, doch groter; merels van verschillende kleuren, kwikstaarten en veldsnippen (cul-blancs) aangevuld.

Aan de oever zijn er vele houtsnippen, zeesnippen, zeeraven, witte en zwarte reigers die op die in Frankrijk lijken, en een zeer fraaie zwarte vogel met de grootte van een zeesnip met een helrode snavel en voeten. Al deze land- en zeevogels zijn goed te eten, behalve de reigers, die zeer droog zijn. Men vindt aldaar ook spanwijdten[70], witte Jan van Genten (een soort watervogel) met zwarte vleugels, die de zeevaarders "sammetermel" noe-men; grauwe en

---

[69] "Kriechenten".

[70] "Envergures". Een beetje vreemd vermeld.

andere witte fregatten (coëlettes). Deze drie soorten zeevogels zijn te droog, taai en olieachtig dan dat men ze zou kunnen eten.

Ik heb bemerkt, dat al het gevogelte zich in de eerste dagen van onze aankomst verscholen hield en zich niet zo dicht liet naderen, dat men het met stenen en stokken kon doden. Doch toen onze jongelieden een tijdlang met flinten er jacht op hadden gemaakt, werd het wild en liet weliswaar de wilden wel naderen, doch vloog voor onze jagers reeds van verre ervandoor.

Vissen zijn er aan de kust in overvloed, met name voortreffelijke zalmen[71], barbelen, zeealen, ongelofelijk veel makrelen, die sterker zijn dan die aan de Franse kusten, doch zeer goed zijn; vele vorkbaarden[72] van verschillende kleuren, stokvissen[73], en tweeërlei soorten scharlakenrode vissen die mij onbekend waren, waarvan de ene zo groot als een stokvis is.

Deze vissen zijn alle goed. Het schijnt, dat er aan de kusten in de verschillende jaargetijden trekvissen[74] zijn. En ik meen, dat de visvangst in de zee-engte tussen Nieuw-Zeeland en de beiden grote eilanden rijkelijk moet uitvallen. Van de klippen die zich aan de kust bevinden, verkrijgt men vele zeekreeften, krabben en mosselen van allerlei soorten, gelijkend op die welke wij in de

---

71 "Aeschen".

72 "Meerschleichen (V..i.es)". Vertaling onzeker. De toevoeging tus-sen haakjes is beschadigd en onleesbaar.

73 "Stockfische". Die zwemmen uiteraard niet. Mogelijk is kabeljauw bedoeld.

74 "Zugfische". Daaronder vallen steur, zalm en houting.

Frederik Hendrikbaai en Van Diemensland[75] hebben aangetroffen. Pinguïns echter en zeewolven vonden wij aan deze kusten niet. Op de hoge zee ziet men op enige afstand van het land vele walvissen en witte zeevarkens[76], die men kon gaan vangen.

[75] Later Tasmanië genoemd.
[76] Ofwel bruinvissen.

VERTREK UIT NIEUW-ZEELAND EN VERDERE REIZEN IN DE ZUIDZEE.

Op de 14e juli verlieten wij de Verraderhaven, die op de kaarten van Cook 'de Eilandhaven' heet, en richtten onze loop naar het noordoosten. De wind kwam uit het zuidoosten, doch werd na enkele dagen veranderlijk en de zee stormachtig, totdat wij over de keerkring van de Steenbok waren. Thans klaarde de hemel op, de zee werd rustig en de winden kwamen bestendig uit zuidoost en oost.

Nadat wij 20° zuiderbreedte en 185° der lengte bereikt hadden, wendden wij ons naar het westen om de eilanden Rotterdam en Amsterdam te zoeken, waaraan op de kaarten deze breedte gegeven is. Wij zeilden met veel voorzichtigheid, om niet bij nacht bij deze eilanden te geraken. Op 6 augustus zagen wij land voor ons en naderden dat tot op twee mijl. De kust scheen ons met klippen omsloten te zijn. Wij onderkenden duidelijk een keten van zeer kleine eilanden, die uit versteende zee-planten schenen te zijn samengesteld en waarop de natuur enkele kokosbomen had geplant. De winden en de zeestromen wierpen ons naar de kust. Wij zochten vergeefs een ankerplek. Het weer was slecht en de zee zeer golvend. Wij gingen voor de nacht wederom de hoogte op, met de bedoeling om op de volgende dag een ankergrond te zoeken.

Alleen merkte ik, dat dit niet de eilanden waren die wij zochten, doch slechts een keten koraaleilanden die noordelijk van de genoemde eilanden lagen. Ik bevond 20°, 9" zuiderbreedte. De eilanden Rotterdam en Amsterdam moeten op 21°, 30" liggen, doch niet, zoals ze op de kaart

waren genoteerd, op 20°, 30", waar wij ze niet vonden.

Wij stuurden naar het noorden. Op de 12e augustus zagen wij bij het aanbreken van de dag een eiland dat ik op geen enkele kaart vond opgetekend. Het kan 5 mijl in omvang hebben en ligt op 16° zuiderbreedte en, naar wij geschat hebben, op 182°, 20".

Wij lieten ons door dit eiland in onze loop niet hinderen. Op 23 augustus passeerden wij de lijn op 176°, 43" oosterlengte. Van daar tot naar 8° noorderbreedte was de afwijking der magneetnaald 10° naar het noordoosten. De winden kwamen bestendig uit het zuidoosten. Sinds het ontwaren van de latere eilanden zagen wij immer landvogels.

Op 28 augustus veranderden de winden van 8 tot 13° noorderbreedte zonder onderbreking van west naar noord en zuidoost.

Wij hadden weinig wind. De scheurbuik trof onze matrozen zeer en er waren slechts weinigen in staat om hun diensten te doen. Deze ziekte was, nadat wij over de keerkring waren, begonnen en had snel de overhand genomen, daar wij ons in een warm klimaat bevonden.

Op 2 september wendden wij ons naar het westen. Wij hadden immer aanduidingen van land dichtbij, tot wij op 20 september het eiland Guam (Guahan), het grootste onder de Mariaanse, ontwaarden. Wij konden echter pas op de 27e voor anker gaan liggen.

VERBLIJF OP HET EILAND GUAM. BESCHRIJVING VAN HET LAND EN DE SPAANSE KOLONIE ALDAAR.

De haven bevindt zich aan de westelijke zijde van het eiland, ongeveer in het midden daarvan. Hij wordt naar het zuiden door een landtong, die zich tot 2 mijl in de zee uitstrekt, en naar het noorden door een net zo lang rif dat hem vrijwel cirkelvormig omsluit, gevormd. De ingang is zeer nauw en wordt door een bakstenen batterij bestreken, die door de Spanjaarden 'St.-Lodewijk' wordt genoemd en met acht metalen twaalfpondse kanonnen bezet is. De haven kan vier schepen tegen iedere wind veiligheid bieden. Het is gevaarlijk om daarin zonder ervaren stuurmannen binnen te lopen, aangezien hij binnenin vol klippen en hoeveelheden madreporen[77] (steenplanten) zit. Hij ligt op 13°, 26" noorderbreedte, en 141°, 30" oosterlengte van Parijs. De afwijking heb ik aldaar op 7° naar het noordoosten bevonden.

De hoofdnederzetting, die de Spanjaarden de stad Ugana noemen, ligt 4 mijl van de haven naar het noordoosten aan de zeeoever, aan de voet van enkele niet zeer hoge bergen, in een fraaie bronrijke omgeving, die door een kleine beek bewaterd wordt, waarvan het water zeer helder en goed is. De commandant van het eiland heeft aldaar zijn zetel. De straten van de stad lopen kaarsrecht. De privéhuizen zijn meestal sterk uit hout gebouwd en rusten 3 voet hoog boven de grond op palen. De meeste zijn met smalle eiken planken of tegels, en andere met palmbladeren

[77] Een sterkoraal.

bedekt. De openbare gebouwen zijn uit bakstenen opgetrokken en met tegels bedekt. Men ziet aldaar een fraaie en naar Spaanse smaak zeer opgesierde kerk. Het huis van de commandant is wijdlopig en goed gebouwd. Het voormalige jezuïetenhuis, dat thans de Augustijnen herbergt, is groot en gerieflijk. Het voormalige jezuïetencollege ter op-voeding van de Indiërs was niet bewoond. De Augustijnen, hun opvolgers, hadden dit college naar een huis bij hun klooster verlegd. De kazernen aldaar kunnen een garnizoen van vijfhonderd man bevatten. Het koninklijke magazijn is zeer ruim. Het eiland Guam is in de wijde omvang van de met ontelbare eilanden bezaaide Zuidzee het enige waarop men een naar Europese aard gebouwde stad, een kerk, een vestingwerk en beschaafde inwoners aantreft.

De commandant van het eiland, de heer Tobias, nam ons met veel hoffelijkheid op. Hij verzorgde onze zieken met verfrissingen, ruimde voor ons het oude jezuïetencollege als hospitaal in, verlangde dat de officieren van beide schepen bij hem ter tafel zouden gaan en gaf ons voor ieder schip vijfentwintig Indiërs, die ondertussen, totdat onze matrozen wederom genezen waren, de werkzaamheden daarop moesten verrichten.

Het eiland Guam kwam ons als een paradijs voor. De lucht aldaar is voortreffelijk, het water goed, peulvruchten en boomvruchten zijn volmaakt; rundvee, geiten, varkens en alle soorten van gevogelte zijn er buitengewoon veel. Guam heeft zich niet van oudsher in deze toestand van overvloed bevonden. Toen Magellaan dit eiland benevens de overige acht, die tezamen 'de Dieveneilanden' genoemd werden en thans 'de

Mariaanse' heten, in 1521 ontdekte, boden ze voor de zeeva-renden geen andere verfrissingen dan vissen, bananen, kokos-noten en broodvruchten (fruits du rima), die men zich met geweld moest trachten te verschaffen. De Spanjaarden brachten pas uit Amerika huisvee, gevogelte, planten, fruitbomen en peulvruchten daarnaartoe. Vroeger waren deze eilanden zeer sterk bevolkt. Guam alleen al, zou langs zijn kusten meer dan 20.000 inwoners hebben gehad. Doch slechts doordat deze wilde eilanders zich niet langer tegen de Spaanse wapens in hun dierlijke toestand konden weren, dreef de vertwijfeling hen aan om hun vrouwen een bepaalde drank te geven waarvan zij aborteerden. En het gevolg daarvan was, dat het getal der inwoners van de negen Mariaanse eilanden, die bij de ont-dekking ervan meer dan 60.000 zielen telde, gaandeweg tot 800 à 900 is gezonken. Sinds ongeveer 20 jaar hebben de Span-jaarden dit geringe restant van de autochtonen naar het afzon-derlijke eiland Guam verplaatst, alwaar zij zich onder een bij hun klimaat en genie passende regering wederom begonnen te vermeerderen. Wat er nog van de oude autochtonen over is, stamt af van de Indiërs die zich het eerst in dienst van de Spanjaarden en voornamelijk bij de missionarissen hadden begeven, en zich door hen gezetener lieten maken. Hun huidige aantal strekt zich uit tot ongeveer 1500 zielen.

Behalve de stad Agana telt men nog 21 kleine nederzettingen der Indiërs, die alle bij de kust zijn aangelegd en waarvan elke uit 5 à 6 gezinnen bestaat, die graan en peulvruchten verbouwen en

zich met de visserij bezighouden. Het inwendige van het eiland ligt nog onbebouwd.

Het hout groeit aldaar niet zeer hoog, is echter voor huizen en scheepsbouw deugdelijk. De wouden zijn feitelijk zeer dicht. De Spanjaarden hebben daarin lang geleden enkele plaatsen bruikbaar laten maken, om savannen (heides) voor het weiden van het grote vee aan te leggen. Geen van de naties die koloniën tussen de keerkringen bezitten, begrijpen hoe de Spanjaarden daarop savannen aanleggen. De ganse kunst bestaat eruit, dat men in de wouden diverse kleine plekken geschikt maakt, die slechts door bosschages en omrandingen van bomen die men van alle soorten kleine struiken vrijhoudt, van elkander zijn afgezonderd. De Spanjaarden bezaaien de geschikt gemaakte plekken met zaadkorrels van diverse voedselkruiden.

Deze van alle zijden beschaduwde weides behouden hun koelte en verschaffen de kuddes beschutting tegen de zon en de middaghitte. Gans open weides slaan in de hete aardgordel niet aan. En kuddes die uit een koudere wereldstreek daarnaartoe gebracht waren en geen ander dan door de zon verbrand voer en geen schaduw vonden waarin ze gedurende de hitte van de dag konden rusten, zouden ongetwijfeld omkomen.

Ossen en koeien die uit Amerika naar Guam en andere Mariaanse eilanden overgebracht zijn, hebben zich daarop buitengewoon vermeerderd, doch zijn verwilderd, zodat men ze om vlees van ze te verkrijgen, hetzij moet doodschieten, of in strikken vangen. Ik heb bemerkt, dat al het rundvee op Guam wit is en zwarte oren heeft, zonder verdere verscheidenheid van kleuren.

Deze dieren zijn fors qua groei, goed vet en hun vlees is zeer smakelijk.

De wouden zijn met geiten, varkens en kippen aangevuld, die ook wild zijn geworden. Hun vlees is voortreffelijk.

De heer Tobias heeft sinds enkele jaren herten van beiderlei geslacht uit de Filippijnse eilanden naar Guam laten brengen, die zich in het bos vermeerderden. Ze zijn net zo groot als de onze, doch onderscheiden zich door hun haren. Van december tot in mei hebben ze grijze, zeer lange volle haren, die rond de nek langer zijn en aldus een hangende kraag vormen. In mei trekken ze hun zomerpels aan, waarvan het haar bleek, bijna geel, dun en glanzend **is**. Boven de rug hebben ze drie zwarte strepen, waarvan de tussenruimten vol witte sternen zitten. Men zou denken, dat het een gans andere diersoort is.

In de aangebouwde omgevingen en zelfs in het inwendige van de wouden treft men een buitengewone hoeveelheid torteldui-ven, papegaaien, lijsters en merels aan.

Onder de inlandse bomen bemerkt men vooral de kokosboom en de broodboom (rima). Van de eerste heb ik drie soorten waargenomen. Ten eerste de grote gebruikelijke kokosboom, zoals die in alle delen van Indië gevonden wordt, en waarvan de vrucht aanvankelijk een zeer aangenaam, verkoelend en de scheurbuik beperkend water geeft. Daarna een wijn, een olie en een vlas, waarvan zeilen en zelfs scheepstouwen kunnen worden gemaakt. Dan de kokosboom die men à mivent[78] zou willen noemen, aangezien hij niet zo hoog van stam is als de

[78] 'middenwind'. Onduidelijk.

vorige. Zijn noot heeft, wanneer de buitenste schaal worden weggenomen, een zachte schaal. Die wordt als een artisjok-bodem gegeten en smaakt ook zo. Tot slot de zwarte kokosboom, die niet hoger dan 8 tot 10 voet wordt, hoewel hij sneller groeit dan de gebruikelijke kokosboom. Zijn vrucht is volkomen rond, met de grootte van een zesponds kanonskogel. De kern van de noot is veel dikker en smakelijker dan die van de gebruikelijke kokos en geeft ook meer wijn, olie en vlas. De bladeren van deze drieërlei bomen zijn alle geschikt om daarmee huizen te dekken en er matten van te maken.

De broodboom is een van de fraaiste producten van het plantenrijk. Hij is een grote boom, waarvan de sterke stam recht de hoogte in schiet. De bast is geheel glad, zoals bij onze beuken. De takken komen op 10 tot 12 schoen hoog uit de stam tevoorschijn en staan, net als de bladeren, afwisselend. Deze bladeren zijn gewoonlijk 18 zoll tot 2 schoen lang, hebben diepe holten zoals de vijgenbladeren, zijn ruw, dik en zeer fraai groen en leveren een voortreffelijk voer voor het vee. Met dit loof geeft de broodboom een dichte en aangename schaduw. Uit de bladoksel (aissele des feuilles) komen langs de stam de vruchten tevoorschijn, die de grootte van een dikke cantaloupe (melon cantaloup) bereiken, doch ovaler en gewoonlijk 8, doch dikwijls 10 zoll lang zijn. Deze vrucht hangt aan een steel die naar zijn grootte geproportioneerd is. Hij lijkt volkomen op de vrucht van de zacca, die aan allen die naar Indië gereisd zijn, bekend is. Hij is net als de zojuist genoemde vrucht met een dikke bolster bedekt, die mij stekelig voorkomt, doch de toppen

zijn kort en stomp. De bloei ziet er net zo uit als die van de zacca, doch het vlees is anders en wel meelachtig, met een volmaakte broodsmaak die allen die ervan eten, bij de eerste keer al behaagt. Hij heeft de voedzame kracht van het brood, laat zich volledig zo aanwenden en heeft bovendien een lieflijke frisheid die onze bekwaamste bakkers nimmer aan ons brood zullen kunnen geven.

Voor de bewoner der eilanden die door de natuur met de broodboom verzorgd is, moet het een zeer aangename kwestie zijn om iedere dag zijn brood te vinden, zonder daarvoor een andere moeite te hebben dan dat hij die van de boom afneemt.

De vrucht van de broodboom valt het beste te eten wanneer hij gans uitgegroeid en nog groen is. De Indiërs trekken dan de ruwe bolster eraf en snijden de vrucht in stukken, net als brood. Willen zij ze bewaren, dan snijden zij er ronde stukken vanaf en laten ze aan de zon of in de kachel drogen. Dit natuurlijke beschuit behoudt zijn broodeigenschap verscheidene jaren en veel langer dan ons beste scheepsbeschuit. Onze matrozen aten van deze vrucht groen en een beetje geroosterd, maakten hun soep daarvan zonder een ander brood te hebben, en wij schreven de gezwinde genezing van onze zieken toe aan het genot van de broodvrucht, waarin de inwoners altijd een eigenschap tegen de scheurbuik hebben gevonden.

Wanneer deze vrucht geheel rijp is geworden, wordt hij geel en zacht. De geur is lieflijker, doch hij verliest zijn meelachtige smaak en wordt onsmakelijk. Thans heeft hij ook de vorige eigenschappen niet meer, is laxerend en

verwarmend. Zijn vlees dient niet meer als vervanger van het brood. Er is een broodboom die mannelijke, en een andere die vrouwelijke vruchten draagt. Deze laatsten, die zeldzaam zijn, bevatten pitten die noten zonder schalen zijn en slechts met een dun huidje bedekt zijn. Ze zijn ongeveer zo groot als een kastanje, doch langer en hebben een vrijwel cilindrische vorm. Men braadt ze wanneer ze rijp zijn geworden en eet ze als kastanjes, waarvan ze ook de smaak hebben.

Om de mannelijke broodboom, als de nuttigste, voort te planten, plegen de Indiërs de wortels bloot te leggen en er lichte inkepingen in te maken waaruit vele scheuten tevoorschijn komen, die zij dan verplanten door ze samen met een stuk van de grote wortel waaruit ze gegroeid zijn, af te snijden.

De wouden op Guam staan vol guavebomen (gouaviers), bananenbomen naar verschillende variëteiten, citroen-, limoen- en pomeransbomen met zoete en zure of bittere vruchten, en kleine zeer stekelige dwergpomeransbomen uit China met rode vruchten. Ik meen, dat geen van deze bomen inheems is.

De zeeoever en de woudzomen bieden een hoeveelheid kappertjesstruiken van een grote soort. Deze zijn hier thuis. De Spanjaarden hebben mij verzekerd, dat de negen Mariaanse eilanden ze in overvloed hebben en dat ze net als de broodboom daarvandaan naar de Filippijnen zijn verplant. Deze kappertjes-struiken, die net zoals de citroen-, pomerans- en diverse inheemse bomen en struiken het ganse jaar bloeien, bieden een verrukkelijke aanblik en geven een lieflijke

geur af, zodat het een lust is om op de velden en in de wouden te gaan wandelen.

Van de bananenbomen zijn er op Guam met name tweeërlei soorten die het verdienen opgemerkt te worden en die, naar ik meen, slechts op de Marianen en Filippijnen, waar ze volgens het bericht van de Spanjaarden ook zijn, worden aangetroffen.

De eerstgenoemde is een dwergsoort, waarvan de stam niet hoger dan 3 schoen opschiet. Hij gelijkt naar zijn bladeren, die naar zijn groei geproportioneerd is, en naar de vezelstructuur van zijn stam en naar zijn bloei, op alle bananenbomen, doch zijn vrucht is anders en overtreft de andere aan smaak. Deze bananenboom draagt een zeer volle, ronde tros, die uit vijf tot zes tegenover elkander zittende vruchten ter grootte van een bijna ronde noot bestaat. Ze zijn met een zeer harde bolster overtrokken, die bij het rijpen geel of rood wordt en gemakkelijk van het vlees kan worden losgetrokken. Deze vrucht heeft niet zoals de andere bananen de fout dat ze deegachtig en droog zijn, doch hij is waterig, van zeer goede smaak, iets zurig en zoetig en nog beter dan zelfs de kleine gele banaanvrucht die men in Oost-Indië onder de naam van 'de vijg van Gengi' kent.

De andere soort is een wilde banaan die hoger dan alle overige wordt en een sterke stam heeft. Zijn bladeren en bloei zijn dezelfde als bij de andere bananen, doch zijn vrucht is ongenietbaar. Hij is slechts een klomp pitten die door middel van een zeer dun vlees van vegetatie en onaangename smaak verbonden zijn. Ondertussen is deze boom toch zeer nuttig. Zijn ganse stam is

slechts een massa zeer lange en sterke vezels, waarvan de Indiërs doek, zeil en zelfs scheepstouwen vervaardigen, welke laatste veel sterker zouden zijn dan die van Europese hennep. De boom wordt in het land 'abaca' genoemd en heeft zich reeds op het eiland France zeer vermeerderd.

De rivieren, of veelmeer beken, hebben een overvloed aan vissen. Onze matrozen verdreven gedurende hun genezing de tijd met vissen, en vingen alen, barbelen, donderpadden (cabots) en een soort karpers. Al deze vissen zijn voortreffelijk, doch de Indiërs eten ze niet, doch geven de voorkeur aan zeevissen, die ik echter als veel slechter heb bevonden. Buitendien is het ook enigszins gevaarlijk met betrekking tot de zeevissen die aan de Mariaanse kusten gevangen worden, want er zijn daaronder enkele die zich met kleine poliepen voeden die de madreporen vormen, en vermoedelijk hebben deze zee-insecten net zoals de galéres (mosselvissen die immer boven op het water zwemmen) en zeeanemonen (kleine witte vissen) een bijtende eigenschap, die ze aan de vissen doorgeven. Deze vissen hebben een koraal-smaak[79], die hun giftige eigenschap verraadt. De schildpadden die aan de kusten van Guam gevist worden, zijn zeer goed, doch worden door de Spanjaarden en Indiërs niet genoten.

---

[79] Onduidelijk.

AKKERBOUW EN IJVER DER INDIËRS OP HET EILAND GUAM.

Voordat de heer Tobias als commandant naar Guam kwam, hadden de Indiërs zich nog niet op enige verbouw van betekenis toegelegd, terwijl de galjoenen voor de missionarissen en de garnizoenen slechts wat meel brachten om brood te bakken. De jezuïeten lieten weliswaar enkele fruitbomen en peulvruchten verbouwen, doch de Indiaan leefde nog immer van zijn brood-boom en van zeevissen.

De nieuwe commandant meende, dat het een van de beste middel ter vermeerdering van de zozeer ingekrompen bevolking zou zijn, wanneer hij zijn kleine kolonie aan de akkerbouw zou gewennen, en liet aldus rijst, maïs, indigo, katoen, cacao en suikerbiet verbouwen, hetwelk allemaal goed aansloeg. Voornamelijk levert de maïs ongelofelijk veel op, en het is iets normaals om planten tot 12 schoen hoog te vinden, die 8 tot 10 aren van 9 tot 10 zoll lengte dragen, die een zeer vol koren bevatten. De Indiërs stoten de maïs tot meel en bereiden er brood van.

De heer Tobias heeft op zijn eiland kantoendoekfabrieken aangelegd en zoutgroeven laten graven, om de industrie bij zijn volkje op te wekken en het daardoor te civiliseren.

Met deze bedoeling heeft hij ook voor de kinderen van de Indiërs een openbare vrije school gesticht, waarin zij in het lezen, schrijven, rekenen en in de vocale en instrumentale muziek onderricht worden. Jongens en meisjes hebben ieder hun bijzondere school. Het bracht ons telkenmale in een aangename verwondering

wanneer wij op zon- en feestdagen de godsdienst bijwoonden, de kerk met muzikanten bezet vonden en een muziek van alle instrumenten hoorden.

De Indiërs op Guam zijn slechts voorbijgaand akkerlieden geworden. Ieder gezin heeft zijn eigen goed, dat in keukentuin en boomgaard en in de akkerlanden die met de hak worden omgeploegd, is ingedeeld. In de keukentuin treft men alle Euro-pese peulvruchten aan, met name voortreffelijke meloenen en watermeloenen (partques), die zeer verkoelend zijn. De schepen vinden aldaar voor hun proviandering kool en pompoenen[80] in zeer grote hoeveelheden. De boomgaarden staan vol mangrove-bomen en ananas; en de overige fruitbomen waarover ik eerder gesproken heb, bevinden zich op de velden en in de wouden. De gekweekte bomen geven de beste vruchten in de grootste overvloed. Voornamelijk zijn de mangles[81] aldaar, waarvan de planten uit Manilla gebracht zijn, voortreffelijker dan ergens anders. Men kan er veel van eten zonder het geringste ongemak te vrezen.

Om een voorbeeld van de verbouw te geven, heeft de Spaanse commandant zelfs zeer aantrekkelijke tuinen, en aan de oever, rondom de stad en op de openbare plekken, lanen van vier rijen kokos- en broodbomen aangelegd, die de stad Agana tot een buitengewoon aangenaam verblijf maken.

Om de werkzaamheden bij de veldbouw en de transporten over het land te vergemakkelijken,

---

80 "Girommons".

81 Een mangrovesoort.

heeft het gouvernement goede wegen laten maken en uit Manilla paarden, doch uit Acapulco ezels en muildieren naar Guam laten brengen. Men heeft de Indiërs geleerd om de ossen te temmen en ze voor wagens te spannen. En aangezien ze groot en sterk zijn, vormen ze een zeer fraai span. De Indiërs hebben bijzonder goed geleerd om de ossen voor het dragen af te richten. En er is niemand die niet een paar ossen heeft waarop zij bij hun reizen naar het binnenste van het eiland rijden en waaraan zij hun reisbagage vastbinden. Om ze te temmen doorboren zij hun de neuswand en trekken er een strik doorheen, waaraan de os na vijftien dagen gewend is en zich dan net zo gemakkelijk als het paard met het toom, laat sturen.

De akkerbouwkunst brengt ook de smeed-, wagenmakers-, meubelmakers- en timmerkunst met zich mede. De Indiërs hebben deze kunsten allemaal en beoefenen ze met veel be-kwaamheid uit, evenals het tegelstrijken. Zij branden kalk en zijn zelfs goede metselaars.

De heer Tobias heeft een Indiaanse militie van tweehonderd man aangesteld, die uniformen draagt en goed bezoldigd wordt. Ze wordt door vier Spaanse kapiteins gecommandeerd. De overige officieren zijn meestendeels mestiezen en Indiërs uit de Filippijnen. Deze troep scheen mij zijn diensten gans goed te verrichten. Om die wat te doen te geven, heeft de commandant deze soldaten enkele landerijen om te bebouwen toegewezen, die onder de titel 'koninklijke domeinen' van andere zijn afgezonderd en de soldaten hun proviand verschaffen. Dezen zijn bij hun voortdurende arbeid tevreden en vergenoegd,

wanneer zij rijst of brood van maïs hebben die zij zelf verbouwd en geoogst hebben.

De eilanders van Guam hebben van hun voorouders een bijzondere scheepsbouwkunst bijgehouden. Aangezien de ne-gen eilanden waarin vroeger deze talrijke natie ingedeeld was, naar het noorden en zuiden in één rij liggen en er vrijwel het ganse jaar de oostenwinden heersen, hadden zij om van het ene eiland naar het andere te komen geen schepen met een spiegel[82]. Derhalve gaven zij hun vaartuigen aan beide uiteinden de gedaante van een plecht. Hun naar de wind gekeerde zijde is plat, doch de andere, die altijd onder de wind is[83] en zich meer naar de zee neigt, heeft een gebogen vorm. Behalve een mast van bamboe met een driehoekig uit biezen gevlochten zeil, hebben zij ook een boven de gekromde zijde in het water slepend balansboom[84], die verhindert dat zij bij sterke wind-stoten omgeworpen kunnen worden.

---

[82] "Hintertheil". Achtergedeelte.

[83] Aangezien zij toch ook heen en weer zouden moeten varen en dus normaal gesproken omkeren, duidt dit erop, dat zij steeds van boven naar beneden onder een hoek van bijvoorbeeld 45° op de eilandenrij konden varen.

[84] "Balancier (oder Ausleger)".

VERDERE OPMERKINGEN OVER GUAM.

Dit eiland heeft na de aanslag der Spanjaarden zo'n 40 mijl in omvang. De bodem rijst vanaf de oever onmerkbaar tot naar het midden van het eiland. Het is niet zeer bergachtig. De inwoners verzekeren, dat de grond zeer goed en vruchtbaar is, met uitzondering van het noordelijke deel, dat een schiereiland voorstelt en weinig bewaterd is. Verder echter heeft het eiland water genoeg en men gaat geen mijl ver zonder een beek aan te treffen. Komt men van Agana oost- en zuidwaarts slechts een weinig in het binnenland, dan treft men overal bronnen aan die uit rotsen komen en van afstand tot afstand bassins van helder water vormen, die door bomen met dik loof beschaduwd worden en derhalve hun aangename koelte behouden, hoewel het klimaat zeer warm is.

Overal heeft de natuur schilderachtige en aantrekkelijke situaties aangebracht. Alles verenigt zich: groen, schaduw, koelte, bloemengeur, bronnen, zangvogels, uitzichten die zich tot in de verte uitstrekken, kokosbomen, broodbomen, pomeran-sen- en citroenbomen, vruchten die zuiver door de natuur op bomen worden gekweekt, die tegelijkertijd met bloei en fruit beladen en in een aantrekkelijke ordening geplant zijn, om de liefhebber van de eenzaamheid genoegen te verschaffen.

Tussen deze fraaie omgevingen en de zeeoever bevindt zich een ongeveer 200 toisen[85] lange

[85] "Toisen". Onvertaalbaar. Deze term wordt steeds gevonden in beschrijvingen van navigatie. Bijvoorbeeld: "(...) 78907 Toisen zijnde de boog van den meridiaan 1° 22' 55"." (Almanak ten dienste der

streek zandige bodem, deels met madreporen die door de zee verlaten of door een aard-beving uit hun grond schenen te zijn opgetild. Deze laatste formeren dalen die ooit beddingen van zeestromen schijnen te zijn geweest. Ze staan vol wilde bomen, kappertjesstruiken en kokosbomen die midden tussen de madreporen goed opkomen.

Het scheen mij, dat het merendeel van de rotsen rond Agana van graniet is. De kiezelstenen die zich aan de zeeoever bevinden, zijn van binnen gekristalliseerd. Ik heb bemerkt, dat er onder de kleine kristallen piramiden die in de kiezels vervat zijn, gele en roodkleurige zitten, net als topazen en robijnen.

De eilanders op Guam zijn zoals Magellaan hen beschreven heeft: klein van statuur, zeer wanstaltig, zwart en meestendeels schurftig, hoewel zij zich bestendig baden. De vrouwen zijn wel fraai, goedgebouwd en van een roodachtige kleur. Mans- en vrouwspersonen hebben zeer lange haren.

Dit volkje is door de beschaving zachtmoedig, eerlijk en gastvrij geworden. Doch tegelijkertijd heeft het een fout aangenomen waarvan zijn wilde voorouders niets afwisten. De manspersonen zijn namelijk nogal aan de dronkenschap overgeleverd en overschrijden de maat in kokoswijn. Zij zijn liefhebbers van de muziek en de dans, doch niet bijzonder van werken. Voor het plezier van het hanengevecht zijn zij zeer te vinden. Op zon- en feestdagen verzamelen zij zich na de gehouden godsdienst bij de kerkdeur. Ieder brengt zijn haan

---

zeelieden, voor het jaar 1824., p. 154, Algemeene Landsdrukkerij, Den Haag, 1823.).

mee om hem met een andere haan te laten vechten. En ieder wedt voor de zijne.

De missie naar Guam is thans in de handen van de Augustijnen, die in de plaats van de jezuïeten zijn getreden. Van de vijf religieuzen die zich daartoe laten gebruiken, bedient een de pastorie te Agana, drie zijn op verschillende pastorieën op dit eiland geweest, en de vijfde woont op het eiland Saipan, 10 mijl noordwaarts van Guam, waarheen een klein deel van het volk is teruggestuurd.

Wij hadden meer dan tweehonderd zieke mensen te Guam aan land gebracht, en daarvan slechts een enkele ingeboet. De overigen werden volkomen beter op een termijn van een maand, hoewel het midden in oktober bestendig regende. De noor-delijke moesson, die rond deze tijd aanving, bracht ons fraai weer en een heldere hemel, waarvan wij ons voor het repareren van onze schepen bedienden.

Tijdens ons verblijf op Guam heb ik bemerkt, dat de zee met nieuwe maan gedurende twee of drie dagen zeer onrustig was.

Nadat wij ongeveer twee maanden had uitgerust, maakten wij ons gereed om met de moesson van noordoost naar de Filippijnen te gaan.

VERTREK VAN HET EILAND GUAM EN VERDERE REIS NAAR DE FILIPPIJNSE EILANDEN.

Op 19 november verlieten wij de haven Agana. Wij wendden ons naar het westen, een kwart noordwest, om de zee-engte van San Bernardino te zoeken. Gedurende onze ganse overvaart hadden wij, wanneer de wind recht uit het oosten kwam, fraai weer en een stille zee; daarentegen echter sterke windstoten, regen, opgezwollen zee, donder en bliksem, wanneer de wind naar het noorden draaide.

Op de 29e zagen wij bij het krieken van de dag land, zonder het meteen goed te kunnen onderscheiden. Wij bevonden ons net in een snellopende stroom, waarvan de baren een geruis maakten als golven die op de rotsen breken. Om 6 uur 's ochtends zagen wij duidelijk het zuidelijke[86] deel van het eiland Catanduanes, dat mij op een afstand van 10 mijl scheen. Dit deel van het eiland is hoog, bergachtig en met bomen bedekt. Om 7 uur ontdekten wij de oostelijke spits van Luçon, die op de kaarten 'Montafau' heet, en daarna het kleine eiland San Bernardino, dat met dorheid en met verborgen klippen omgeven scheen. Het ligt 377 mijl van Guam en naar mijn beoordeling op 12°, 44" noorderbreedte en 121°, 13" oostelijke lengte van Parijs. De afwijking was 1° noordoostelijk. Toen wij in de zee-engte binnenliepen, zagen wij duidelijk het eiland Samar, dat mij klein voorkwam, ingekerfd, met bomen voorzien en met kleine eilanden omgeven.

[86] "mittäglichen".

De kaap Spirito Sancto, die de noordwestelijke spits van het eiland Samar is, zagen wij niet.

Het eiland San Bernardino ligt midden in de zee-engte die de zuidoostelijke spits van Luçon naar het noorden vormt. Het kanaal beloopt op deze zijde vanaf het zuiden naar de noordwestelijke kaap van Samar 4 mijl, en vanaf de kaap naar San Bernardino 5 mijl. Met de noordelijke moesson liepen wij van het noorden het kanaal binnen, terwijl wij naast de kust van Bulusan op het eiland Luçon voorbijkwamen.

Zodra wij boven San Bernardino uit waren, vonden wij een zeestroming die ons met zulk een geweld naar het zuidwesten drong, dat wij nauwelijks ons schip konden besturen. Wij zagen de op Luçon bevindende nederzetting Bulusan, waarin ik een groot gebouw waarnam dat een kerk zou kunnen zijn. Deze kust biedt een aangename aanblik, zandbochten waar men gemak-kelijk in kan komen en verscheidenen mondingen van beken.

Om 2 uur bevonden wij ons 2 mijl van de noordelijke spits van het eiland Kapul, die wij 's avonds achter ons lieten. Hij is op de ganse weg zogezegd de enige die een weinig in de zee uitlopend grond geeft, die wij binnen 3 mijl zo'n 70 tot 35 klafter bevonden.

Op 30 november zetten wij onze weg door het kanaal tussen het eiland Tikao en Luçon voort. Ik bemerkte op het eerste de vestiging Colentas, die mij aanzienlijk voorkwam, met name de kerk. Wij lieten de fraaie haven Solsogu aan de noordzijde van het eiland Luçon, waarvan de ingang het eiland Bagatao vormt, achter ons. Toen wij de kleine eilanden die naar het noorden van Tikao

liggen, voorbij waren, richtten wij onze loop naar de zuidoostelijke spits van het eiland Bourias, waaraan wij op een mijl voorbijvoeren, waarbij wij in het zuiden op ongeveer twee mijl afstand de noordelijke spits van het eiland Masbate, dat driemaal groter is, achter ons lieten.

De doorvaart tussen deze eilanden kon niet fraaier zijn. Er is niet het geringste gevaar voorhanden en men kan goed laveren. Op 1 december hadden wij windstilte, regen en donder, en kwamen niet ver. Op de 2e zagen wij het kleine eiland Banku, en toen wij om 1 uur het eiland Marindonke onderkend hadden, stuurden wij westzuidwest om aan zijn zuidelijke spits voorbij te komen en niet bij de Dos Hermanas ofwel de Twee Gezusters, die ten noordwesten van het eiland Banku liggen, te geraken. Op deze weg, die ongeveer 5 mijl breed is, voerden ons de zeestromingen zeer snel naar het eiland Mindoro. Wij verwijderden ons wederom daarvandaan, doordat wij verschei-dene slagen maakten. De zuidelijk spits van Marindonke eindigt in een eiland. Twee mijl vanaf de kust liggen drie eilanden, die de Spanjaarden 'Los Viregos', 'de Vicekoningen', genoemd hebben.

Toen wij deze eilanden verlaten hadden, moesten wij laveren, om de spits Galban op het eiland Luçon te gewinnen en tussen Calampau en het groene eiland door te varen. Wij hadden afwisselend windstilte, regen en windstoten. Op 3 december gewonnen wij de kust van Luçon en passeerden tussen dit en het groene eiland. Ik bemerkte, dat het laatste aan zijn zuidoostelijke zijde enkele klippen had, en ik zou de twee mijl brede weg tussen Luçon en het groene eiland de

voorkeur geven boven de breder schijnende tussen het laatste eiland en Mindoro, waarop verscheidene kleine eilanden de vaart ongemakkelijk maken. Sinds wij ons in de archipel van de Filippijnse eilanden bevonden, bemerkte ik geen afwijking van de magneetnaald. Al deze eilanden zijn zeer houtrijk en tonen een zeer aantrekkelijk landschap met vele rivieren.

Op 4 december stuurden wij boven Mindoro uit en lieten de zuidelijke spits van het eiland Marikaban op een afstand van een mijl achter ons. In de namiddag ontdekten wij duidelijk de spits van Calavitte, Mindoro naar het noorden, de kust van Luçon, de spits San Jago, het kanaal Toal, en de eilanden Lubang, Chevres en Fortuna. Wij werden in deze straat, die niet zonder gevaar is, door winden opgehouden en passeerden in de nacht het eiland Fortuna op een mijl in het westen.

Op de volgende 5 december moesten wij laveren om de ingang van de Baai van Manilla te gewinnen. 's Avonds gingen wij voor het eiland Marivelles op een afstand van 2 mijl voor anker en hadden tot 30 klafter grond van zwart zand. Nadat wij ten slotte drie dagen lang windstilte of tegenwind hadden gehad, liepen wij in de baai binnen en ankerden op de 8e in de haven Kavitte, op 4,5 klafter diepe, slibachtige grond.

VERBLIJF IN DE BAAI VAN MANILLA.

De Baai van Manilla is bijna rond. Hij is overal ongeveer 7 mijl breed en meet in de omvang van de ene spits naar de andere 20 mijl. De ingang staat naar het zuidwesten. Het eiland Mari-velles, dat midden in de ingang ligt, is 0,5 mijl breed en meer dan 2 lang. Het vormt twee passages; de ene naar het noorden, de andere naar het zuiden, die beiderzijds goed zijn. De zuidelijke, die de breedste schijnt te zijn, wordt door twee eilandjes of klippen verengd, waarvan de ene, genaamd Fraise, bij de kust van Luçon, en de andere, genaamd Monja, gans dicht bij het eiland Marivelles is. Op dit eiland houden de Spanjaarden door enkele Indiërs de wacht, om de aankomende schepen te ontdekken. Zodra zij een schip ontwaren, planten zij een vlag, vuren een buks af en enkelen van hen varen meteen weg, om te Kavitte en Manilla over hun ontdekking bericht te geven. Men rekent van Marivelles naar de haven Kavitte ongeveer 7 mijl.

De haven Kavitte heeft de gedaante van een hoefijzer. De schepen liggen daarin op een slibachtige grond veilig. Hij kan twaalf schepen innemen. De Spanjaarden houden daarin een commandant onder de titel 'kastillano', een majoor, een opper- en onderregimentsadjudant, een artilleriecommandant en tweehonderd man bezetting. Zij hebben aldaar een arsenaal met alle daartoe behorende werkplaatsen die met muren zijn omsloten, magazijnen en hoven. Op de landtong die de haven aan de westelijke zijde omsluit, staat een aanzienlijk dorp dat door zeelieden en handwerkers voor de reparatie van

de schepen bewoond is, ongeveer duizend zielen kan bevatten en drie kerken heeft.

De stad Manilla is een van de fraaiste steden die door de Europeanen in Oost-Indië gebouwd zijn. De huizen zijn alle van steen, met tegels bedekt, wijdlopig, comfortabel en zeer luchtig. Vijf hoofdstraten verdelen de stad in de lengte, en ongeveer tien in de breedte. Hij vormt een rechthoek, is door muren en grachten omgeven en wordt aan de rivierzijde door een citadel beschut. De stadsmuren worden aan elk van hun vier hoeken door een bastion bestreken. Men telt acht hoofdkerken, die fraai, groot en rijk versierd zijn en waar voor elk ervan een vrije plaats is. De kathedraalkerk is onlangs pas door een Italiaanse theatiner[87] wederom nieuw opgeleverd. De twee zuilenrijen die het gewelf en het portaal dragen, de altaren, de trappen en het plaveisel zijn van inheems, verschillend geverfd en uiterst fraai marmer, en de plaats voor de kerk is de fraaiste en grootste in de stad. De façade van deze kerk siert aan de ene zijde het paleis van de gouverneur, en aan de andere zijde neemt het stadhuis, dat zeer fraai is, de tegenovergestelde plek in. Aan het einde van de plaats worden wijdlopige kazernen gebouwd, waarin 8000 mensen zullen kunnen wonen.

De privéhuizen en de openbare gebouwen zijn slechts twee verdiepingen hoog. De Spanjaarden wonen nimmer in de onderste, vanwege de vochtigheid, doch houden zich op de tweede op. Omwille van de warmte van het klimaat maken zij de kamers zeer ruim en laten buiten rond het huis galerijen lopen, opdat de zon niet in de kamers

[87] Lid van de Orde der Theatijnen.

schijnt. De ramen behoren namelijk tot de galerijen en men ontvangt in de kamers het daglicht pas door de deuren die naar de galerijen gaan. De onderste verdieping wordt als een magazijn gebruikt en, om de vochtigheid te verhoeden, wordt de bodem met kolen 1 schoen hoog verhoogd. Op deze laag wordt zand of kiezel geschud en dan wordt daarop gepleisterd met stukken baksteen die met mortel verbonden worden.

Aangezien het land zeer aan aardbevingen onderworpen is, worden de huizen, hoewel ze van stenen zijn, door middel van sterke stukken hout of ijzer verbonden, die loodrecht tot aan de dakstoel reikend in de grond worden gestoten en in het muurwerk zo ingevoegd worden, dat men van buiten niets daarvan ziet. Door iedere verdieping zijn kruisgewijze houten balken getrokken en deze met houten krammen verbonden, hetgeen het ganse gebouw stevigheid geeft.

De zee Laguna de Bay, waaruit de rivier komt, waaraan Manilla ligt, ligt 5 mijl in het binnenland. Veertig kleine rivieren lopen daarin uit en slechts één komt er wederom uit. Net zovele dorpen liggen daaromheen, waarvan de Indiaanse bewoners op de rivier voorraad van allerlei soort naar de stad voeren.

De voorsteden van Manilla zijn groter en volkrijker dan de stad zelf en van deze door een rivier gescheiden, waarover een fraaie brug gebouwd is. De voorstad Minondo is vooral met mestiezen, Chinezen en Indiërs bezet, die grotendeels goudarbeiders, doch allen handwerkers zijn. De voorstad Sainte Croix wordt

door Spaanse handelslieden, vreemdelingen van alle naties en Chinese mestiezen bewoond. Dit kwartier is het aantrekkelijkste in het ganse land, aangezien zijn minstens net zo fraaie huizen als die in de stad, aan de oever van de rivier gebouwd zijn, waarvan zij beslist de gemakken en aangenaam-heden genieten.

Bij al deze voordelen heeft Manilla toch een slechte ligging. Hij is tussen twee vulkanen gebouwd, die onderling verband houden en waarvan bestendig onrustige kloven hem ogen-schijnlijk de ondergang voorbereiden. Deze vulkanen heten de Laguna el-Taal en de berg Alban. Wanneer de ene brandt, dan rookt de andere.

Dom Simon de Auda, die reeds voordat de Engelsen in de laatste oorlog Manilla innamen, een lid van de koninklijke Audiencia[88] was geweest en nadien van Spanje uit als gouverneur-generaal van de Filippijnse eilanden wederom daarnaartoe werd gestuurd, heeft sindsdien een aanvang gemaakt om aanzienlijke vestingwerken in verschillende delen van de stad, zeer wijdlopige kazernes, hoofdwegen aan de monding van de rivier, een kruitmolen, ovens en hamers voor het verwerken van de ijzermijnen, en verder een hoeveelheid van uiteenlopende nuttige werken aan te leggen.

De archipel der Filippijnen omvat veertien hoofdeilanden waarvan het bestuur in zeventien provincies is ingedeeld, die door alcaldes[89] onder

---

88 "königlichen Audiencia". Lees: 'Audiencia Real', Spaanse hof van beroep. Hoogste tribunaal in Spaans-Oost-Indië.

89 Spaanse magistraat.

het opperbevel van de gouverneur-generaal geregeerd worden. Al deze eilanden zijn sterk bevolkt. Men telt daarop ongeveer drie miljoen inwoners. Ondertussen hebben de Spanjaarden in een tijdsbestek van meer dan tweehonderd jaar nog niet al deze eilanden aan zich kunnen onderwerpen. Op Paragoa, dat ongeveer 24 mijl lang is, en op alle kleine daarbij liggende eilanden, hebben zij nog in het geheel geen vestiging. Op het grote, 200 mijl om omvang belopende eiland Mindanao bezitten zij slechts enkele morgen land. Zij kennen nog niet eens het ganse binnenland van het eiland Luçon. Dit is het grootste, van Kaap Bojador tot aan de noordelijkste spits Balusan, 140 mijl lang en ongeveer 40 mijl breed. In de noordelijke omgeving van Luçon aan de zijde van de provincie Ilocos zijn er oude volkeren waarmede de Spanjaarden nog nimmer omgang hebben kunnen krijgen. Zij beschouwen hen als nakomelingen van Chinezen die aan de kust schipbreuk leden en zich dan in de gebergten hebben gevestigd. Zij verzekeren, dat enkele Indiërs de wegen kennen die naar deze volkeren voeren en door hen goed worden opgenomen, doch hen voor de Spanjaarden verheimelijken, aangezien de ruilhandel met deze mensen, die aan vele dingen gebrek hebben en niets anders dan levensmiddelen en goud hebben, voor hen veel te veel oplevert.

De Filippijnse eilanden waren, toen de Spanjaarden daarop neerstreken, door twee soorten mensen bewoond, namelijk door autochtonen, grotendeels zwarten, en door Maleiers met een rode kleur. De eersten houden

zich nog thans in wouden en op de gebergten op en zijn bestendig mild. De anderen bewoonden de kusten en waren kolonisten uit Sumatra, Malakka, Borneo en verscheidene Maleisische eilanden. Zij verdreven, wanneer zij het land bemachtigden, de ingeborenen naar het binnenland, en zij werden wederom door de Spanjaarden onderworpen gemaakt en door hun missionarissen bekeerd. Zij hadden een politiek, een godsdienst en enige kunsten. Ook koningen waarvan de families gaandeweg door de Spanjaarden werden uitgeroeid. Zij hebben hun oude taal behouden, en slechts in de omgevingen rond Manilla zijn er Indiërs die Spaans spreken. De missionarissen moeten noodwendig de Indische talen leren, die naar gelang van de eilanden verschillend zijn, doch in twee hoofdtalen verdeeld zijn, waarvan de overige slechts dialecten zijn, namelijk het Tagalog en het Bissanisch. Eerstgenoemde[90] wordt op Luçon en de aanliggende eilanden, laatstgenoemde op de zuidelijke eilanden gesproken.

Men treft onder de inwoners van deze eilanden een grote verscheidenheid aan. In het zuiden van Luçon heeft het Negereiland deze naam van de Spanjaarden gekregen wegens de kleur van de daarop aangetroffen mensen, die wollig haar hebben en een bijzondere taal spreken die men buiten hun land niet verstaat. Op de naburige eilanden troffen de Spanjaarden mensen aan die hun lichaam, net zoals bijna alle eilanders van de Zuidzee tot aan Nieuw-Zeeland, beschilderden. Het schijnt, dat deze volkeren, die alle de zee

[90] Of omgekeerd. De tekst spreekt over "diese" en "jene", terwijl niet te zien is wat bedoeld wordt.

bevoeren, door verschillende toevalligheden van het ene eiland naar het andere gevoerd zijn en aldus met elkander vermengd zijn geworden. Het komt nog steeds voor, dat in de zuidelijke delen van de archipel der Filippijnen zo nu en dan door storm gans wilde mensen naar het land worden geslagen, die zich nog nimmer hebben laten africhten[91], geen taal spreken die op die van de Filippijnen lijkt, en van wie men niet kan ervaren uit welk land zij gekomen zijn.

Ik heb de gelegenheid gehad om op het eiland Luçon geboren wilden te zien, die zich door Spaanse Indiërs gewillig naar Manilla lieten voeren. Het waren zeer zwarte mensen, met kroeshaar en van kleine gestalte, doch sterk en gespierd en zeer lelijk gevormd. Hun ganse kleding bestond uit een gordel van boomschors. Zij hadden aan de onderarm armbanden van veren, een soortgelijke hoofdtooi, net zoals alle wilden in de Zuidzee, een koker met pijlen op de rug en een boog in de hand. Hun gelaatsuitdrukking was zeer wild en ze werden door al hetgeen zij zagen tot grote verwondering gebracht. Gewend aan de stilte van de wouden bracht het geringste geruis hen tot onrust. De Spanjaarden bejegenden hen goedmoedig, doch zij schenen mij toch hun vrijheden liever te hebben dan alle fraaie geschenken die de gouverneur-generaal hun aan zijden en wollen kleding-stukken deed.

De leefwijze van deze wilden is op de verschillende eilanden niet dezelfde. Op sommige leeft iedere familie samen en maakt een klein, van het overige mensengeslacht afgezonderd, gezel-

91 "abrichten". Lees: 'beschaven'.

schap. Op andere leeft iedere man met name met zijn vrouw in de wouden. Onder deze laatsten bevinden zich enkelen die midden in dikke bosschages hutten bouwen, waarin zij zich altijd 's nachts begeven, en vaak hun legerplaats afwisselen. De Spanjaarden hebben lang geloofd dat er op het eiland Mindoro een soort wilden met een staart is, net als apen, doch thans weet men dat dat niet zo is.

De aan de Spanjaarden onderworpen Indiërs zijn zeer bruin-achtig, tamelijk klein van postuur, met zwarte, zeer gladde haren, een plat gezicht, enigszins Chinese ogen en een korte en ingedrukte neus. De vermenging van de Indiërs met de Spanjaarden en Chinezen heeft vele mestiezen voortgebracht, zodat de Indiërs rond Manilla niet meer lijken op die uit ver weg liggende provincies, doch veel witter zijn. Men ziet ook onder de Indiërs meisjes die net zo wit en aardig zijn als de Spaanse, en weer andere die een gans Chinese bouw hebben. Er zijn zeer weinig Europese vrouwen in Manilla. De Spanjaarden hebben zich Indische vrouwen genomen, en de uit deze huwelijken verwekte kinderen zijn in de tweede generatie net zo wit geworden als de Spanjaarden.

De Indiërs zijn steeds door de Spanjaarden, aan wie het verboden was om hen tot slaven te maken, goed behandeld. Zij hebben hun oude Maleise kleding behouden. Hun broeken zijn van blauwe of karmijnrode zijde en het hemd is gemeenlijk van fijn en zeer wit Chinees doek. Het valt over de broek heen en is dikwijls gestikt.

UITTREKSEL UIT DE REIS VAN DE HEER DE SURVILLE.

De heren Laws en Chevalier hadden het schip 'St.-Jean Baptiste' genoemd, om in de Indische wateren handel te drijven; en aan de heer De Surville, scheepskapitein bij de Indische Compagnie, het voorstel gedaan dat hij zich met hen voor het uitvoeren van dit voornemen zou verbinden. De heer De Surville betoonde zich hiertoe niet slechts bereid, doch verkreeg ook van de Compagnie toestemming om op kosten van hemzelf en zijn medegenoten het schip uit te rusten.

Intussen verbreidde zich een bericht over een door de Engelsen in de Zuidzee ontdekt eiland, dat de genoemde heren Laws en Chevalier bewoog om hun voornemen te veranderen en het schip naar dit eiland te sturen om de Engelsen voor te zijn, toen zij ongeveer voor de tweede keer dit eiland bezochten en daarvan bezit wilden nemen. Men moest het voor rijker dan de overige houden, aangezien het 700 mijl van Peru van de 27e tot 28° zuiderbreedte - hetwelk die van Copiago is, waar-vandaan de Spanjaarden nog immer onmetelijke schatten aan goud betrekken - zou liggen.

De heer De Surville zeilde uit de Baai Engelij in de Ganges op 3 maart 1769 weg, en begaf zich nadat hij te Mazulipatnam en Janaon aangelegd had, om zijn lading vol te maken, naar Pondichéry.

Op 2 juni verliet hij, een detachement van vierentwintig soldaten van het Indische bataljon aan boord hebbend, Pon-dichéry, richtte zijn vaart

naar de Filippijnen, die hij op 17 augustus op de breedte van 18°, 24" onderkende, en stuurde toen noordwaarts naar het eiland Baschy. Hij wierp op 20 augustus tussen het eiland Baschy en het eiland Montmouth het anker uit.

Dampier is de eerste zeevaarder die dit eiland vermeldde. Hij noemde het 'Baschy', naar de naam van een drank die de eilanders uit het sap van suikerriet bereiden, waarin men enkele dagen lang een zwart koren laat liggen en dan gisten. Deze drank is heerlijk en vrijwel overal waar suikerriet groeit, bekend. De Indiërs van Baschy drinken zich daarmee dikwijls een roes, die in zijn werkingen lijkt op die van schuimende champagne en hun een rustige vrolijkheid verschaft.

De lof die Dampier aan deze Indianen toeschrijft, stemt met De Survilles waarnemingen overeen. Zij lopen niet meer zoals indertijd blootshoofds, doch dragen meestal ronde, uit een soort biezen gevlochten hoeden. Ook dragen zij geen gouden ringen. Niet alsof zij dit kostbare metaal niet kenden, of niet wisten dat in hun land zulks voorhanden is, doch vermoedelijk hebben zij zich dit sieraad ontzegd omdat het voor hen wellicht ongeluk heeft aangetrokken. Zij oordelen over de gesteldheid van het goud naar de geur en onderscheiden het daardoor van de andere metalen. Men mag zich hierover niet verwonderen, aangezien ook het koper zuiver door het te wrijven een sterke en zeer onaangename geur afgeeft. De vaartuigen van deze Indiërs verbinden een licht gewicht met sterkte en zijn voor twintig tot dertig personen groot genoeg. Zij hebben weegschalen en

handelen vermoedelijk met de Spanjaarden, want een van hen had een blauw hemd aan, kon het kruisteken maken en had ook immer de naam Gaspard in de mond. Zij zijn van kleine gestalte, hebben zwarte en zeer sterke haren, een koperen kleur, een zachte en enigszins geronde bouw, dunne lippen, diep-liggende ogen, doch niet zozeer als bij de Chinezen en Maleiers. Hun vrouwen zijn lelijk. Ze dragen een klein schort, dat bij hen tot aan de knieën reikt.

Deze Indiërs houden zich op de steilste bergen op, waarvan de voet bij de oever van de zee eindigt. Men kan slechts op ladders of soorten trappen met zeer nauwe treden en op uiterste lastige voetpaden bij hun dorpen komen.

Zij hebben een grote hoeveelheid vaartuigen, waarvan zij zich voor de visserij bedienen. Net als met de veldbouw houden de mannen zich hiermee bezig. De vrouwen hebben niets anders dan hun huishouden om voor te zorgen. Men bemerkt op deze eilanden geen onderscheid naar standen, een volkomen gelijkheid, verbonden met een onvergelijkelijke goedmoedig-heid, tekent deze eilanders bijna boven alle overige volkeren op aarde. De heer Monneron verzekert, dat zij zonder een loon aan te nemen, de matrozen geen arbeid lieten doen wanneer zij deze in plaats van hen konden verrichten.

Enkele matrozen van Dampiers schip deserteerden op deze eilanden. Een elk kreeg van de eilanders een vrouw en een veldstuk, benevens de voor de verbouw daarvan benodigde gereedschappen. Deze traditie verleidde drie matrozen van St.-Jean Baptiste dat zij eveneens op de dag voor het vertrek van het schip

deserteerden. De Surville had nauwelijks daarvan bericht gekregen, toen hij op het land zes eilanders liet arres-teren, die hij er vermoedelijk van verdacht dat zij de matrozen een toevlucht bezorgd hadden. Zodra de Indiërs die aan boord met de scheepsbemanning in goede vrede handelden, hun gevangengenomen landslieden ontwaarden, wierpen zij zich deels in hun vaartuigen. Anderen stortten zich in de zee en deden moeite om door zwemmen hetzij de vaartuigen of de oever te bereiken. Hoewel zij zeer talrijk waren, boden zij toch tegen de macht die men jegens hen aanwendde geen tegenstand, want men arresteerde gedurende het lawaai en de wanorde twintig van hen en voerde hen met op de rug gebonden handen naar de raadkamer. Onder deze vastgebonden Indiërs waren er verscheidenen zo moedig, dat zij zich in de zee stortten. En tot grote verwondering van de scheepsbemanning waren zij sterk en bekwaam genoeg om naar een van hun vaartuigen te zwemmen, dat zich - opdat het niets van het schip zou moeten vrezen - op een zeer grote afstand daarvan ophield.

Men spande zich in om de gevangenen te verstaan te geven, dat men met hen slechts zo was omgegaan opdat hun kameraden de drie gedeserteerde matrozen zouden terugbren-gen. Zij gaven daarentegen door tekens te kennen, dat zij goed begrepen wat men verlangde, en dat men hen daartoe slechts boeien hoefde te geven en hun de vrijheid moest schenken. De Surville willigde dit in en liet hen, behalve de zes die hij op het land gearresteerd had, los. Zij wierpen zich met grote gezwind-heid in hun vaartuigen. Men

mocht niet hopen dat zij terug zouden komen. Doch tot ieders verwondering zag men hen kort daarop met groot vreugdegeschreeuw terugkeren. Men twijfelde er thans niet aan, dat zij de drie ontsnapten met zich mede-brachten. Hoe groot was echter de verbazing, toen zij in plaats van dezen, drie samengebonden varkens tevoorschijn brachten, die hun hoofd aan De Surville toonde en hem daarbij met de gelaatsuitdrukking van een onuitsprekelijke vreugde de hand op de schouder legde. Alleen stiet deze hem met een zodanig toornige toon terug aangezien hij niet gedaan had hetgeen verlangd was, dat deze goede Indiërs zich vol schrik in hun vaartuigen wierpen en in grote ijl naar hun eiland terugkeerden. Een van hen had een varken meegebracht, dat hij zonder twijfel als rantsoen voor een zeer goede vriend bestemd had, want hij wilde het liever wederom met zich medenemen, ongeacht hoeveel men hem daarvoor ook bood, dan een zaak die hij voor een loffelijke handeling bestemd had, te verkopen.

Nadat De Surville 24 uur lang vergeefs op zijn drie matrozen had gewacht, besloot hij tot het vertrek. Van de zes gevangenen behield hij slechts drie op die plek en verliet het eiland Baschy op 24 augustus. De Indiërs betoonden een zeer levendig verdriet dat zij hun eilanden en landslieden moesten verlaten. Doch de aan hen bewezen niet te verontschuldigende gewelddadigheid verminderde de goedmoedigheid van hun karakter niet. Zij gedroegen zich op de reis veeleer zo, dat zij zich een oprechte genegenheid van de officieren en de manschappen verwierven. Twee van hen stierven

aan de scheurbuik en de derde bleef in dienst van de heer Monneron.

De Surville richtte zijn loop naar het zuidoosten. Men had bestendig van 9 tot 23 september, waarop de lijn in 146° ooster-lengte van Parijs gepasseerd werd, aanduidingen van land. De afwijking was tegelijkertijd 6° noordoostelijk. De aanduidingen van land duurden immer tot de 7e oktober, toen men het op 6°, 56" zuiderbreedte ontdekte. De lengte was 151°, 29". Men zeilde een eiland voorbij, dat men 'La première Vue' noemde, en iets verder zag men een berg die men 'Gros Morne' noemde. Daar hangt een bergketen aan, die men uiteindelijk uit het zicht verliest, van het zuiden 5° west tot west 0,25° zuidwest. De magneetnaald week 9° naar het oosten af. Men zeilde aan de kust voorbij tot 13 oktober, waarop zich een door 'n hoeveelheid kleine eilanden geformeerde en tegen iedere wind veilige haven toonde. De Surville ging daarin voor anker liggen en noemde hem 'Port Prassin'. Hij ligt op 7°, 25" zuiderbreedte en 151°, 55" oosterlengte van Parijs.

Zodra het schip geankerd had, werd het genaderd door verscheidene vaartuigen die de diepte[92] van de haven aanwezen, en door tekens te verstaan gaven dat aldaar levensmiddelen en water konden worden aangetroffen. De Surville liet zijn boten onder commando van de heer Labbé, zijn tweede officier, aan land gaan. Deze officier kon hen echter niet wederom aan boord brengen, zonder dat het verscheidene matrozen en een groot aantal Indiërs het leven had gekost.

[92] "den Grun". Onduidelijk.

De kwestie speelde zich aldus af. De heer Labbé, die zich op een zeer nauwe en met struikgewas begroeide plek bevond, wilde niet, zoals de Indiërs het schenen te verlangen, zijn boten naar het strand laten trekken. Hij hield het voor raadzamer dat vier van zijn mensen de eilanders volgden en de plek onderzochten alwaar men hem verzekerd had dat er water te vinden was. Hoe bevreemdde het hun, aangezien zij slechts een kleine verzameling water aantroffen, die door de 'n uur eerder gevallen regen was ontstaan. De sergeant van het detachement werd verder naar de voet van een rots gevoerd, waaruit water in geringe hoeveelheid opwelde. Thans echter kon deze, door zijn gidsen alleen gelaten, de weg naar de schepen niet gemakkelijk terugvinden. Terwijl naar water gezocht werd, hadden de Indiërs, hoewel vergeefs, moeite gedaan om de vaartuigen naar het land te trekken en ze aan bomen vast te binden. Zij wilde de manschappen zelfs ompraten om kokosnoten te zoeken, zonder twijfel met de bedoeling hen te verstrooien. Alleen was de heer Labbé te zeer op zijn hoede dan dat hij hieraan toegaf. De dag neigde zich en aangezien hij vooruitzag dat de gezochte waterplek niet voor het aanbreken van de nacht kon worden gevonden, gaf hij zijn manschappen bevel om wederom op de boten te komen. Zodra de Indiërs, honderdvijftig in getal en allen met pijlen en lansen bewapend, dit bemerkten, bereidden zij zich voor op een treffen. Een oude Indiër hield voor hen met ten hemel geheven ogen en handen een korte opmonteringsrede.

Dit was het teken tot de aanval. Verscheidene matrozen werden verwond, de sergeant zelfs

dodelijk, en ook de heer Labbé kreeg een wond. Deze officier liet thans op de Indiërs vuren en er werden van hen door twee na elkander gegeven salvo's dertig tot veertig man gedood of geblesseerd. Zodra de Indiërs zich uit de voeten hadden gemaakt, nam de heer Labbé enkele vaartuigen, maakte de overige onklaar en begaf zich daarna aan boord. Toen De Surville van de jacht terugkwam, werd hij op het noordwestelijke eiland, dat aan de ingang van de haven ligt, vijf tot zes Indiërs gewaar. Hij wilde hen aan land gevangen nemen, doch hoewel hij er zeer dichtbij was, hadden zij toch zoveel tijd, dat zij hun op het strand getrokken vaartuigen vlot maakten en zich konden inschepen. Deze offi-cier ordende zijn boten zo goed, dat hij hen de pas afsneed en dan op hen liet vuren. Een van hen raakte gewond en viel in het water. De overigen zetten het op een zwemmen. De gewonde bereikte de oever en men zag hem in het kreupelhout vluchten.

Het was de bedoeling van De Surville om een van deze Indiërs te bemachtigen, opdat deze een waterplaats zou aanduiden. Hij kon hen echter niet anders dan door een list bereiken. Hij liet in een van de weggenomen vaartuigen twee kafferse matrozen inschepen, met het bevel dat zij, die overigens een volkomen gelijkenis met de Indiërs hadden, de aanduidingen van dezen precies moesten nadoen. Twee van de zich op een vaartuig bevindende Indiërs geloofden werkelijk, dat zij zonder gevaar het vaartuig van de beide kaffers konden volgen die zij, naar de tekens die dezen maakten, voor hun vrienden en landslieden hielden. De kaffers trokken het vaartuig van de Indiërs zo dicht naar het schip, dat men het door

twee kano's kon laten achtervolgen. Men vuurde op de beide Indiërs. De ene werd gedood en de andere, die naar het dichtstbijzijnde eiland wilde zwemmen, werd gevangengenomen, nadat hij zich met veel moeite geweerd had.

Hij noemde zich Lova-Sarega en was veertien à vijftien jaar oud. Men voerde hem naar de oostelijke eilanden, opdat hij een waterplaats zou aanduiden. Hij nam een zeer wijde weg, doch men bemerkte dat hij door middel van een mosselschaal een deel van de banden waarmede hij was vastgebonden, doormid-den had gesneden. Thans sloeg men nauwkeuriger acht op hem en voerde hem wederom aan boord terug, zonder hem langer op de weg die hij aangaf, te volgen, hoewel hij naar een plek waar men water kon innemen, scheen te leiden, aangezien een soldaat ondertussen een waterplaats had ontdekt die voor de behoeften van het schip toereikend scheen te zijn. De jonge gevangene hief een jammerlijk geschreeuw aan toen hij de oever moest verlaten en beet in de grond.

De Surville kon zich op deze plek met zulk een gemak met water verzorgen, dat hij bevel gaf om op de vaartuigen te vuren zo dikwijls als ze zich lieten zien, om de Indiërs op een afstand te houden. Ondertussen kon hij toch van het land verder niets gewinnen dan hout en breedbladerige kool (choux palmistes). De gedurende zijn oponthoud op deze zompige plek veelvuldig vallende regen veroorzaakte vele ziekten, en enkelen van zijn mensen stierven aldaar aan de scheurbuik. Hij besloot om op 21 oktober dit land te verlaten, dat hij vanwege de

door hem aldaar wedervaren vijandelijkheden 'Arcacide' noemde.

Het land is met hout bedekt. Men vindt aldaar palmbomen, wilde koffiebomen[93], ebbenbomen, harsbomen[94] (een soort espen), en verschillende soorten andere bomen, die veel hars bevatten.

De door De Surville zogenaamde Arsaciden[95] zijn van goed geproportioneerde groei en sterke bouw. Enkelen zijn bruingeel, anderen zwart zoals de kaffers, op wie ze volkomen zouden lijken wanneer zij een weinig dikkere lippen en bredere neus hadden. Deze Indiërs bestrooien hun haren en wenkbrauwen met oker. De gaten die zij in hun oren maken, zijn zo groot, dat zij alle soorten sieraden daarin kunnen hangen. Zij doorboren ook het neusschot en dragen er een sterk bot in. Zij dragen ook armbanden en hangen om de hals een witte, als een kam vormgegeven, steen.

Hun wapens zijn pijlen en bogen, lansen en knotsen. Hun schild is van riet (rottin) gemaakt en hun vaartuigen zijn licht en ongelofelijk gezwind.

De Surville wilde bij zijn vertrek Lova-Sarega[96] niet wederom de vrijheid schenken, doch bejegende hem goedmoedig en trok hem bij zich aan tafel. Lova-Sarega betoonde veel scherpzinnigheid en oordeelskracht; voornamelijk een gelukkig gemak om diverse talen te leren. Zijn goede eigenschappen verwierven hem een

93 "Caifeyers".

94 "Takamahakaholz".

95 Door hem is deze naam kennelijk ook aan bewoners gegeven.

96 "Lova-Sarego", eerder echter "Lova-Sarega" genoemd.

algemene toeneiging en hij is het, aan wie men de volgende berichten heeft te danken.

De Arsaciden zijn vrijwel immer in oorlog met elkander verwikkeld. De gevangenen worden slaven van hun overwin-naars. Het hebben van meer vrouwen is bij hen geoorloofd. De meisjes wonen, voordat zij manbaar worden, in het vaderlijke huis van de bruidegom voor wie zij bestemd zijn. Deze Indiërs hebben geen kennis van de metalen. Hun bijlen en beitels zijn van een zeer harde steen gemaakt, met de kleur van de groene kalksteen. Zij kauwen betel vermengd met betelnoot en kool, hetwelk zij zich waarschijnlijk door de handel met de naburige Indiërs verschaffen. Daarbij nemen zij nog een schors, waarvan de smaak overeenkomt met die van kaneel. Om verlichting te maken, bedienen zij zich van een fakkel van hars, die zij van een boom nemen die een soort amandelpitten draagt, die zij op waarde schatten. Deze hars geeft wanneer hij brandt een zeer lieflijke geur.

Zij hebben in hun wouden cataquois[97], lorres, wilde duiven en vele wilde zwijnen.

De producten van het land zijn bananen, suikerriet, kokos, anijs en een soort amandelpitten ofwel pistaches, waarover wij het reeds gehad hebben. Een door hen 'binao' genoemde plant dient voor hen als plaatsvervanger van brood. Hun gebruikelijke voeding is schildpad, vis, eieren en binao.

Deze volkeren hebben in het binnenland aanzienlijke dorpen. Zij hebben een soeverein wiens macht onbeperkt is. Al zijn onderdanen zijn verschuldigd hem al hetgeen zij vissen en ieder

[97] Onduidelijk.

landproduct eerst aan te bieden, voordat zij iets daarvan naar hun hutten brengen. Wanneer zij dit nalieten, zouden zij zwaar bestraft worden. Wanneer iemand toevallig in de schaduw van de soeverein liep, zou hij ter plekke met de dood bestraft worden. Deze barbaarse wet lijdt echter zijn uitzonderingen, want de groten van het land of de rijke bezitters worden, wanneer dit ongeluk hun overkomt, begenadigd, voor zover zij een deel van hun goederen offeren.

De artsen staan bij dit volk in groot aanzien. Wie in deze stand wil treden, moet reeds tot jaren zijn gekomen. Lova-Sarega gaf aan de artsen van zijn land de voorkeur boven de scheeps-chirurgen, aangezien hij vond dat deze laatstgenoemden de ziekte veel te lang rekten.

Deze Indiërs maken in hun vaartuigen tien- tot twaalfdaagse reizen. Zij richten zich bij hun vaart naar de beweging van de gesternten. Zij handelen met naties die niet zo zwart zijn als zijzelf, en verkrijgen van hen fijnbeschilderde doeken waaruit zij gordels maken.

Wat hun religie betreft, geloven zij dat de mensen in de hemel komen en na verloop van tijd op aarde terugkeren, om hun vrienden goede en slechte berichten te brengen, en de plekken waar de meeste vis kan worden gevangen, aan te wijzen.

Dit is ongeveer alles wat men uit Lova-Sarega's mond over dit land ervaren heeft, dat van de oostzijde van Nieuw-Guinea niet ver verwijderd schijnt te zijn.

De Surville liet op de plek waar wij water hadden gevonden verscheidene opschriften achter, met als inhoud dat hij in naam van de

koning van Frankrijk van de Baai Prassin bezit had genomen, en zette zijn loop voort, doordat hij langs de kust verder voer en dan op 5 november de oostelijkste kaap omzeilde. Hij onderkende diverse eilanden, die van het grote land niet meer dan 8 tot 10 mijl verwijderd waren. Dat wat hij 'Inattendue' noemde, ligt op 7°, 54" zuiderbreedte. Het is klein en met hout bedekt, heeft de gedaante van een pijl en ligt ongeveer 9 mijl van de kust af. Het eiland dat hij op 30 november ontdekte, is bewoond, ligt op 9°, 46" breedte en van de kust ongeveer 10 mijl af. Het geeft een aangename aanblik. De Surville noemde het 'Isle des Contrarietes', aangezien de windstilten en de zeestromen het hem niet veroorloofden om er zo gezwind als hij het gewenst had, omheen te varen. Gedurende de drie dagen dat hij er rustig voor lag, werd het schip door vaartuigen omringd. Hij moest moeite doen om een van de Indiërs te bewegen om aan boord te komen. Zodra hij er was, nam hij alles wat hem aanstond, doch moest het wederom teruggeven. Hij besteeg daarna de bezaansmast met zulk een gemak, als was hij de beste matroos. Nadat hij eindelijk overal in het schip had rondgekeken, haalde hij ook zijn landslieden over om aan boord te komen en gaf te verstaan, dat hij hun bevelhebber was en men in zijn dorp alle benodigde ver-frissingen zou vinden. Dit aanbod bewoog De Surville ertoe om zijn boot, gecommandeerd door de heer Labbé, daarnaartoe af te zenden. Nauwelijks echter had zich dat op een half kanon-schot afstand van het schip verwijderd, of het werd door vier vaartuigen omringd, waarvan de Indiërs zich tot de aanval

toerustten. De heer Labbé liet hun daartoe geen tijd, doch beval salvo's te geven, die men op het schip goed verstond. Enkele kanonschoten verstrooiden de vaartuigen, en de boot kreeg de order om wederom aan boord te komen.

Men verwonderde zich zeer, toen men ongeacht deze vijandelijkheden een groot aantal vaartuigen waarvan de Indiërs bewapend waren, zag naderen op een flintschot afstand. De Surville liet vier met stukjes ijzer geladen kanonnen losbranden, die deze ongelukkigen ten tweeden male verstrooiden. Lova verstond hun taal niet. Zij nodigden hem vergeefs door tekens uit om het schip te verlaten en op hun eiland te komen wonen. Hun vaartuigen zijn beter bewerkt en meer versierd dan die der Indiërs in de haven Prassin.

De Surville bemerkte, dat van het eiland La Première Vue tot aan de oostelijke kaap de stromen naar het zuiden trekken. Op de 23e oktober zag hij drie kleine eilanden, die hij vanwege hun gelijkenis 'de Drie Gezusters' noemde. Ze liggen op 10°, 16". Wanneer men om de oostelijke kaap heenvaart, ziet men twee kleine vlakke en tamelijk houtrijke eilanden, die 3 mijl van de kust op 10°, 57" liggen. Men gaf ze de naam 'de Eilanden der Bevrijding'. Deze kust is vanwege een bergketen, waarvan de toppen zeer hoog zijn, belangrijk. Lova verzekert, dat deze landen slechts een eilandenarchipel zijn en dat zich op de andere zijde van zijn land een grenzeloze zee bevindt.

Van deze kust, die niet ver van de oostelijke zijde van Nieuw-Guinea verwijderd kan zijn, richtte De Surville zijn weg naar Nieuw-Zeeland, dat hij op

de 12e december op 35°, 37" der breedte onderkende. De winden lieten hem niet eerder een ankerplaats vinden dan op de 17e, toen hij in een baai die hij 'de Lauriston' noemde, het anker uitwierp. In de diepte[98] van deze baai is een bocht, die hij 'de Chévalierbocht' noemde.

Op de volgende dag ging De Surville aan land. De bevelhebber van het dorp verscheen aan de oever van de rivier voor hem. De aan de kusten verstrooide en andere eilanders hielden hondsvellen en grasbundels in de hand, die zij bestendig op-en-neer hieven, zonder twijfel met de bedoeling hen te verwelkomen en hun bereidheid te betuigen, en aldus ging de eerste samenkomst voorbij. De dag daarop ging De Surville wederom aan land, alleen was de ontvangst anders. De Indiërs waren in groepen en bewapend. De aanvoerder, die in zijn vaartuig voor deze officier was gekomen, gaf hem een teken dat hij aan de oever van de rivier op hem moest wachten, aangezien het zonder twijfel onrust bij de Indiërs had gewekt dat zij een zo sterk deel van de manschappen aan land zagen uitstappen.

Nadat de aanvoerder De Surville gegroet had, gaf hij hem te verstaan dat hij met zijn landslieden wilde spreken. Nadat dit geschied was, kwam hij wederom terug en eiste van hem dat hij zijn flint afgaf, waarvan hij slechts de knal kende. De Surville hield het echter niet voor raadzaam om die aan hem toe te vertrouwen, waarover de ander echter toch niet onwillig scheen te worden, doch thans De Surville om zijn degen vroeg, opdat hij die aan zijn landslieden

[98] "Im Grunde". Onduidelijk.

kon tonen, hetgeen hem ook werd toegestaan. De verheugde aanvoerder liep ermee heen en toonde hem aan zijn landslieden, die de uitkomst van deze samenkomst met onrust schenen af te wachten. De aanvoerder sprak zeer luid met hen en met veel vuur. Vanaf dat ogenblik lieten zij alle bezorgdheid varen en er werd tussen deze lieden en de scheepsbemanning een handel verricht, waardoor dezen en de zieken met verfrissingen en hulpmiddelen van allerlei aard verzorgd werden.

Deze aanvoerder vroeg De Surville om toestemming om hem aan boord van het schip te begeleiden en de inrichting daarvan te aanschouwen. De Surville stond het hem toe. Toen echter de kano zich van de kust begon te verwijderen, hieven de vrouwen en de Indiërs zulk een geschreeuw en lawaai aan, dat De Surville ertoe bewogen werd om hem wederom naar het land te voeren, alwaar hij een ooggetuige werd van de trouwe liefde van deze lieden voor hun baas.

Op 22 december verliet De Surville de eerste ankerplaats om in de Chévalierbocht binnen te lopen, alwaar hij een mijl van het dorp het anker 18 klafter diep op een kiezel- en mosselgrond uitwierp. Hier verloor hij in een storm zijn anker en zou onfeilbaar gezonken zijn, wanneer hij niet het schip op de juiste zijde had gelegd. Door middel van deze wending kon hij enkele slagen maken en een andere ankerplaats gewinnen, alwaar hij tegen de wind, die nog immer blies, gevrijwaard was. Hij had thans geen aan een ring vastgebonden anker meer, en het kostte veel

moeite zodanig een anker te maken[99] dat het neergelaten kon worden.

Cook vermeldt deze storm in zijn eerste reis. Hij zeilde indertijd langs de kust van Nieuw-Zeeland, zonder te vermoe-den dat reeds vóór hem een Frans schip bij dit eiland was gekomen en in de door hem benoemde 'Dubbele Baai'[100] voor anker had gelegen. Doch dit eiland is zo groot, dat men zich over zulk een gebeuren niet hoeft te verwonderen.

Bij aanvang van de storm trachtte de boot waarop de zieken waren, vergeefs bij het schip te komen. Hij kon niet eens naar het dorp terugkeren, doch werd een bocht ingedreven die men 'de Toevluchtsbocht' noemde, en moest aldaar net zolang verblijven als de storm aanhield. De heer van het dorp noemde zich Naginui. Hij nam de zieken in zijn hut op en verschafte hun alle verfrissingen die hij vermocht, zonder voor zijn grootmoedige gedrag de geringste schadeloosstelling te willen aannemen. Pas op de 29e kon de boot de bocht wederom verlaten en zich naar het schip begeven.

De Surville had gedurende de storm een van zijn kano's verloren die achter zijn schip aan werd getrokken. Hij zag hem aan de oever van de kust van de Toevluchtsbocht op het strand liggen en liet er naar kijken, doch men vond verder niets dan het touw en het spoor van de kano, die door de Indiërs in een kleine rivier was getrokken om zich die te machtigen. Alle navor-singen waren

---

[99] "in den Stand zu setzen".

[100] "der von ihm benannten doppelten Bay". Niet geheel duidelijk of hij die aldus beschreef of ook feitelijk zo benoemde.

vergeefs. Men ging de kleine rivier enkele malen op en af, zonder de kano te vinden. Hij gaf enkele Indiërs die bij hun vaartuigen waren een teken, dat zij naar hem toe moesten komen. Een van hen kwam naderbij. Hij werd meteen gevan-gengenomen en aan boord gebracht. De anderen sloegen op de vlucht. Men bemachtigde een vaartuig, verbrandde de overige, stak de hutten in brand en ging wederom scheep. De gevangene werd door de chirurg en de zieken als de aanvoerder herkend die hen gedurende de storm zo grootmoedig ondersteund had. Het was de ongelukkige Naginui, die na zijn bewezen diensten bij verre geen beweging zou verwachten als hem, toen hij op het door De Surville gegeven teken naderbij kwam, was toebedacht. Zowel de gram als de moeilijkheden van de reis kunnen zijn spoedige dood veroorzaakt hebben, die op 24 maart 1770 in het aangezicht van het eiland Juan Fernandes volgde.

De Surville verliet Nieuw-Zeeland wederom zo spoedig om geen andere reden, dan dat hij na de begane vijandelijkheden niet meer durfde te hopen op verfrissingen. Toen hij zich in de streken bevond van het eiland dat het belangrijkste onderwerp van zijn reis geweest moet zijn, hield hij zich in de zuiderbreedte van de 27e tot 28e° op. De oostenwinden veroor-loofden het hem echter niet, lang op deze parallel te verblijven. De scheurbuik en het gebrek aan water dwongen hem een beraadslaging te houden, waarin besloten werd dat er niets anders overbleef dan deze speurtocht op te geven en zo ijlings mogelijk de kusten van Peru te gewinnen. De Surville ontdekte het op de 5e april 1770 en wierp op de

8e voor de ingang van Chilca het anker uit. Ongeacht alle voorstellingen wilde hij in zijn kano aan land gaan en nam een Malabaar met zich mee, die een voortreffelijk zwemmer was en de ingang van Pondichérie bij het zwaarste weer wist te passeren. Alleen besefte hij spoedig zijn fout. De macht der golven sleurde hem, ongeacht de weerstand van de roeiers, voort en wierp zijn kano bij de ingang om. Niemand ontkwam, behalve de Malabaar. De heer Labbé nam het commando op het schip over, begaf zich naar de haven van Callao en daarvandaan naar Europa.

Takury Ein Neuseeländischer Befehlshaber.

Tracht der Neuseelaender.

Eine neuseelaendische Frau.